

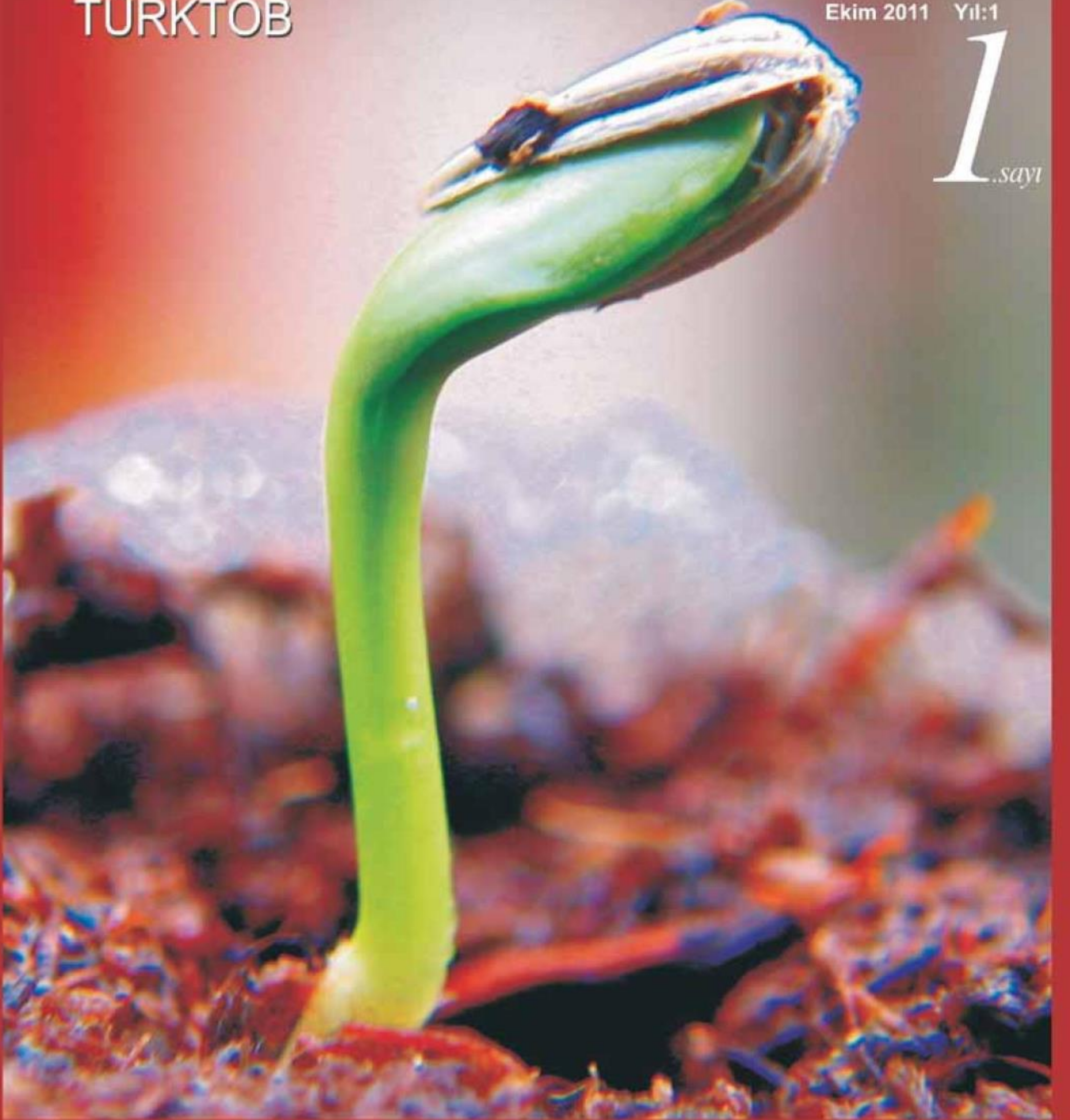

TÜRKTOB

TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ DERGİSİ

Ekim 2011 Yıl:1

1
..sayı

Fidan Üreticileri
Alt Birliği

Tohum Sanayicileri ve
Üreticileri Alt Birliği

Fide Üreticileri
Alt Birliği

Tohum Yetiştiricileri
Alt Birliği

Süs Bitkileri Üreticileri
Alt Birliği

Tohum Dağıtıcılar
Alt Birliği

Bitki İslahçıları
Alt Birliği

*“Toprak o kadar cömert ki,
dökülen her damla alın terinin
karşılığını verir.”*

M. KEMAL ATATÜRK

Yüksek Verim, Kaliteli Ürün İçin **TİGEM**

Tohumluklarını Seçin

Sertifikalı Tohumda

%25

Fazla Verim

TARIM İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Karanfil Sokak No: 62 Bakanlıklar/ANKARA | Tel: 0312 417 84 70 | Faks: 0312 425 59 55
e-mail: info@tigem.gov.tr | web: www.tigem.gov.tr

M. Mehdi EKER
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı

Tohum, bilindiği gibi dünya üzerindeki bitkisel yaşamın genetik kodlarını saklayan, taşıyan ve yeniden üretilmesini sağlayan yegane kaynaktır. Bu nedenle tarımsal faaliyetlerde bitkisel ürünün nitelik ve niceliğini belirleyen en önemli girdilerden biri olan tohum çeşitliliği, besin zincirinin ilk halkası olarak ülkelerin tarım sektörleri için stratejik bir önem kazanmıştır.

İnsan ve insan kaynaklı faaliyetlerin doğal hayatın dengesini olumsuz etkilediği günümüzde ise tohum ve tohum çeşitliliği kuşkusuz ayrı bir önem arz ediyor. Başka bir deyişle küresel ısınmaya bağlı iklim değişiklikleri, hızlı nüfus artışı ve bununla ters orantılı olarak doğal kaynakların azalması tohumu çok önemli ticari ve stratejik bir değer haline getirmiştir.

Bu bağlamda Hükümetimiz döneminde yürürlüğe giren

"Tohumculuk Kanunu" Tarla bitkileri, bağ-bahçe bitkileri, orman bitki türleri ve diğer bitki türleri çoğaltım materyaline ait çeşitlerin ve genetik kaynakların kayıt altına alınması, tohumlukların üretimi, sertifikasyonu, ticareti, piyasa denetimi ve kurumsal yapılanmalar ile ilgili düzenlemeleri kapsayan tarihi bir adım olmuştur.

Diğer yandan bitki çeşitlerinin geliştirilmesini özendirilmeye, yeni çeşitlerin ve ıslahçı haklarının korunmasına yönelik "Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun" da bu yöndeki çalışmalarımıza güç katmıştır.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olarak söz konusu kanunlarla çizdiğimiz çerçeve doğrultusunda, Anadolu'muzun en önemli doğal zenginliklerinden olan bitkisel çeşitliliği koruyacak ve geleceğe aktaracak çalışmaların yanındayız. Bitki çeşitlerinin

geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, tohumluklarının üretimi, tedariki, standardı ve pazarlanması amacına yönelik, sektörün örgütlenmesini sağlayacak iş birliği ve mesleki örgütlenme çalışmaları, tohumculuk konusunda ulusal politikaların geliştirilmesi açısından büyük önem taşıyor. İnanıyorum ki Bakanlığımız, özel sektör ve kamu sektörü arasındaki iş birliği ile ülkemizin tohumculuk sektörü çok daha iyi noktalara gelecektir.

Bu anlamda yüksek kalitede tohum elde etme, üretilen tohum miktarında artış sağlama, tohum çeşitlendirmesi yapma, yurt içi talebi karşılama ve dünya ülkeleriyle rekabet edecek duruma gelme hedeflerinin gerçekleştirilmesine mesleki bir üst kuruluş olarak birçok alt birliği temsil eden Türkiye Tohumcular Birliğinin çalışmaları büyük katkı sağlamaktadır.

Bakanlığımızın gözetim ve destekleriyle 28-31 Ekim 2010 tarihleri arasında İstanbul'da başarı ile gerçekleştirdiği Türkiye Tohum Teknolojileri, Tohumculuk, Fidancılık ve Süs Bitkileri Fuar'ından dolayı Türkiye Tohumcular Birliğini tebrik ediyor, 17-20 Kasım 2011 tarihleri arasında gerçekleşecek olan ikinci fuar için de başarılar diliyorum.

Ayrıca, Türkiye Tohumcular Birliğinin ve ona üye alt birliklerin sesi olarak yayın hayatına başlayan, "Türkiye Tohumcular Birliği - TÜRKTOB dergisine" başarılar diliyorum.

TÜRKTOB

Türkiye Tohumcular Birliği

8 Kasım 2006 tarih ve 26340 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 5553 Sayılı Tohumculuk Kanununa göre kurulmuştur.

Kanunun Amacı;

Bitkisel üretimde verim ve kaliteyi yükseltmek, tohumlulara kalite güvencesi sağlamak, tohumluk üretim ve ticareti ile ilgili düzenlemeleri yapmak ve tohumculuk sektörünün yeniden yapılandırılması ve geliştirilmesi için gerekli olan düzenlemeleri gerçekleştirmektir

Üye Sayısı

bisab

bitki ıslahçıları alt birliği

Bitki Islahçıları Alt Birliği

Adres Fidanlık Mahallesi Adakale Sokak 22 / 12 Kızılay - ANKARA
Tel +90.312 433 30 65 - 433 30 66
Faks +90.312 433 30 06
Web www.bisab.org.tr
E-Mail bisab@bisab.org.tr

140

fidebirlik

Fide Üreticileri Alt Birliği

Fide Üreticileri Alt Birliği

Adres Aspendos Bulvarı No:37 Kat: 1 Daire: 6 07300 Antalya - Türkiye
Tel +90.242 312 25 05
Faks +90.242 311 28 31
Web www.fidebirlik.org.tr
E-Mail fidebirlik@gmail.com

74

füab

Fidan Üreticileri Alt Birliği

Fidan Üreticileri Alt Birliği

Adres Çetin Ermeç Bulvarı 8.Cadde 14 / 15 A.Öveçler - ANKARA
Tel +90.312 472 20 13 - 14 - 15
Faks +90.312 472 20 13
Web www.fuab.org.tr
E-Mail fuab@fuab.org.tr

471

TODAB

Tohum Dağıtıcıları Alt Birliği

Adres Oğunlar Cad. Konur Sok. No:50/7-8 Bakanlıklar - ANKARA
Tel +90.312 418 16 96
Faks +90.312 418 16 97
Web www.todab.org.tr
E-Mail info@todab.org.tr

2415

TSÜAB

TOHUM SANAYİCİLERİ VE ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ

Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği

Adres Paris Caddesi Havuzlu Sokak No:4/8 Kavaklıdere - ANKARA
Tel +90.312 419 35 31 - 419 35 21
Faks +90.312 419 35 39
Web www.tsuab.org.tr
E-Mail tsuab@tsuab.org.tr

462

TY

TOHUM YETİŞTİRİCİLERİ ALT BİRLİĞİ

Tohum Yetiştiricileri Alt Birliği

Adres Turan Güneş Bulvarı 701. Sokak Çakmak Apt. No:13 Yıldızlar / Çankaya / ANKARA
Tel +90.312 442 39 66
Faks +90.312 442 89 07
Web www.tohum.org.tr
E-Mail info@tyab.org

2715

SUSBİR

SÜS BİTKİLERİ ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ

Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği

Adres Kısık Emniyet Mah. Yunus Emre Sokak. No:23 Üsküdar - 34670 İstanbul
Tel +90.216 422 34 70
Faks +90.216 422 34 73
Web www.susbir.org.tr
E-Mail susbir@susbir.org.tr

178

Tarım Denince...

TÜRKTOB

Hakkı Şafak SES
Türkiye Tohumcular Birliği Başkanı

1970 kuşağı öğrencileri bizler, üniversitelerde "delikanlı" yıllarımızda okurken "deli sözlerin" de sahipleriydik. Heyecanlı, iddialı gri tonu olmayan bu "siyah-beyaz" "deli sözlerin" sıkılmış yumruklarımız ve sert adımlarımızla sloganlaşarak göğe yükselenlerinden birisi de tarımla ilgiliydi:

"Türkiye on vagon karpuz satarak bir adet televizyon ithal eden ülke olmayacak!"

Tarımla potansiyel stratejik gücünün farkında olmadığımız o yılların "sanayileşme" büyüyle ve o günün pahalı sanayi ürünlerinin zenginleştiği ülkelere hayranlığımız sonucu söylenen bu sözlerden yıllar sonra "on vagon televizyon satarak kârıyla 1kg tohum almakta zorlandığımız yılları geçirdik."

Tarım denince son yıllarda hemen her vatandaşımız "Tohum" konuşmaya başladı. Doğru ve

yanlış bilgi ve kabullerin sağanağı altında "tohum", tarım sohbetlerinin baş köşesine oturdu. Sonunda 2006 yılında Türk tarımı tohumla ilgili bir kanunun sahibi oldu.

5553 Sayılı Tohumculuk Kanunu Türk tohum endüstrisini kapalıktan, dağınıklıktan, sorumsuzluktan ve de köprü altılıktan kurtararak ülkemizin tarımsal kalkınmasında tutulan safta yerimizi almamızı sağladı. İşte, elinizdeki dergi bu kanunla kurulan bugün üye sayısı yedi binlere ulaşan "TÜRKTOB'un" süreli ilk yayını olarak sektörün gözü, kulağı olmak üzere huzurlarınıza çıktı.

Bu ilk sayımızda hemen her şeyi bir seferde söyleme heyecanından kurtulup bundan sonra her sayıda sadece bir şeyi her yönüyle söyleme ilkesine bağlı kalarak yayın yapmak düşüncesindeyiz. Bu ilkenin ilk adımı olarak bir teklifimizi Türkiye'deki tarım

örgütlerinin gündemine getirmek istiyoruz.

Bilindiği gibi on yıllar boyunca tarım sektörümüzde dayanağı Türkiye Cumhuriyeti kanunları olmak üzere birçok birlik, vakıf, dernek, oda adı altında teşkilatlar kuruldu, faaliyete başladı. Bu kuruluşların onlarca, üyeleri ve şubeleriyle hizmetlerine kuruluş amaçları doğrultusunda halen devam etmektedir.

Türkiye Tohumcular Birliği, dayanağı olan 5553 Sayılı Tohumculuk Kanunu ile kuruluşunu tamamlayarak tarımdaki bu onlarla belki yüzlerce ifade edilen "sivil toplum" örgütlenmeleri kervanında yerini aldı.

"Onlarca belki yüzlerce" ifadesini bilerek kullandım. Çünkü gerçek sayılarını bilmiyoruz. Tarım sektörümüzde kurulmuş ve faal olan sivil toplum örgütlenmelerimizin toplu bir envanteri maalesef elimizde bulunmamaktadır. Kaç teşkilat, kaç şube, kaç üye, kaç çalışan var soruları bugün için cevapsızdır. Bu duruma ben "teşkilatlanmamış teşkilatlar" ya da "örgütlenmemiş örgütler" sözleriyle karşılık bulmaya çalışıyorum.

Evet kendi içlerinde teşkilatlılar. Tarımdaki her sivil toplum örgütü kendi içinde örgütlü; fakat örgütlerin bir üst örgütlenmesi yok. Tarımda sivil toplumun üst örgütünün adına ister üst birlik deyin ister platform deyin veya bir başka kelime ile ifade etmeye çalışın bir güç birliğine sahip olmadığı görülecektir. Bu durumu ciddi bir boşluk ve de eksiklik olarak görmekteyiz.

İşte TÜRKTOB Türkiye Tohumcular Birliği olarak tanımdaki sivil toplum örgütlenmelerini gündemimize alıp bu boşluğu doldurtmanın ilk adımını oluşturmak için bir çalışma başlattık.

Bir envanter çalışması yapmak üzere üniversite yüksek lisans öğrencisi bir arkadaşımızı görevlendirerek Yönetim Kurulu Üyemiz Doç. Dr. Seydi Ahmet Bağcı yönetimi ve denetiminde Türkiye'de var olan tüm tarım örgütlenmelerinin bir haritasını çıkaracağız.

Üç ay sürecek bu çalışmanın sonunda ülkemizin çok önemli bir örgütlenme zenginliği

matematişsel olarak elimizde olacak ve yepyeni atımların, güç birliğinin temelini oluşturacaktır. Aramızdaki iletişim ve bilgilendirme eksikliğini giderecek olan bu çalışmamızın daha sonra oluşturacağımız güç birliği zeminlerinde "Milli Tarım Belgemizin" hazırlanmasına öncülük edecek ve sivil toplum örgütü olarak sadece iktidarlardan şikayette ve talepte bulunan klasik örgüt tipinden; gerçek katılımcı, üreten, denetleyen elini taşın altına koyan, iddia ve hedef sahibi gerçek anlamda sivil toplum örgütleri olmamızın yolunu açacağına inanıyorum.

Bu ilk sayımızla birlikte gündeme

getirdiğimiz "Tanımda Sivil Toplum" örgütleri envanteri çalışmamıza destek verecek olan tüm kardeş ve paydaş tarım örgütlerimizin başkan ve yöneticilerine şimdiden teşekkür ederim.

Türk tarım sektöründe yeni bir yapı taşı olduğuna inandığım TÜRKTOB'un yayın hayatına başlattığı "TARIM 2023 (www.tarim2023.com)" haber portalından sonra ikinci yayın faaliyeti olan elinizdeki bu dergimizin etkili ve uzun ömürlü bir yayın hayatı olması dileğimi yüreğten ifade ediyor, hazırlayan ve okuyan her tarım gönüllüsüne de bu vesile ile saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

İşte TÜRKTOB Türkiye Tohumcular Birliği olarak tarımdaki sivil toplum örgütlenmelerini gündemimize alıp bu boşluğu doldurtmanın ilk adımını oluşturmak için bir çalışma başlattık.

Bir envanter çalışması yapmak üzere üniversite yüksek lisans öğrencisi bir arkadaşımızı görevlendirerek Yönetim Kurulu Üyemiz Doç. Dr. Seydi Ahmet Bağcı yönetimi ve denetiminde Türkiye'de var olan tüm tarım örgütlenmelerinin bir haritasını çıkaracağız.

Üç ay sürecek bu çalışmanın sonunda ülkemizin çok önemli bir örgütlenme zenginliği

matematiksel olarak elimizde olacak ve yepyeni atılımların, güç birliğinin temelini oluşturacaktır. Aramızdaki iletişim ve bilgilendirme eksikliğini giderecek olan bu çalışmamızın daha sonra oluşturacağımız güç birliği zeminlerinde "Milli Tarım Belgemizin" hazırlanmasına öncülük edecek ve sivil toplum örgütü olarak sadece iktidarlardan şikayette ve talepte bulunan klasik örgüt tipinden; gerçek katılımcı, üreten, denetleyen elini taşın altına koyan, iddia ve hedef sahibi gerçek anlamda sivil toplum örgütleri olmamızın yolunu açacağına inanıyorum.

Bu ilk sayımızla birlikte gündeme

getirdiğimiz "Tarımda Sivil Toplum" örgütleri envanteri çalışmamıza destek verecek olan tüm kardeş ve paydaş tarım örgütlerimizin başkan ve yöneticilerine şimdiden teşekkür ederim.

Türk tarım sektöründe yeni bir yapı taşı olduğuna inandığım TÜRKTOB'un yayın hayatına başlattığı "TARIM 2023 (www.tarim2023.com)" haber portalından sonra ikinci yayın faaliyeti olan elinizdeki bu dergimizin etkili ve uzun ömürlü bir yayın hayatı olması dileğimi yürekten ifade ediyor, hazırlayan ve okuyan her tarım gönüllüsüne de bu vesile ile saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

Editörden

Murat ERCİYAS

Türkiye Tohumcular Birliği - TÜRKTOB Dergisi Yazı İşleri Müdürü

Türkiye Tohumcular Birliğinin sesi Türkiye Tohumcular Birliği - TÜRKTOB dergisi birinci sayısı ile huzurlarınızda. İnsanoğlu tarım inkılabı ile tanıştığı günden bugüne ekme-biçme-toplama faaliyetini kırsal hayatın bir parçası gibi görmüştür. Dünyanın pek çok yerinde çiftçiler, ihtiyaçlarını karşılayabileceği lonca tipi kuruluşlarla ilişkiler kurmuşlardır.

Bunlar; yardımlaşma, kooperatif ve

meslek odaları adı altındaki kimi teşkilatlanmalardır. Günümüz Türkiye'sinde bu tür teşkilatların temel özelliği de karakteri de değişmiştir. Karşılıklı yardım ilişkilerini belirli bir hukuki statü çerçevesinde halen sürdürmektedirler. Çiftçi faaliyetlerine konu pek çok iş, kredi imkanı gibi maddi ve manevi hizmetler, bahsedilen teşkilatların icazeti ile yapılabilmekte; dolayısıyla birlik/dernek adı altında

yürütülen tüzel kişiliklerin yaptıkları işi daha önemli hale getirmektedir.

Memleketimiz son terör hadiseleri ve Van'da yaşanan deprem acıları ile birlikte hassas bir dönemden geçmektedir. Ölen insanlarımızın acılarını kendi acılarımız gibi yaşadığımız bu zamanda birlik ve beraberliğe duyduğumuz ihtiyacı, her alanda derin hissettiğimizi burada bir kez daha tekrar etmek isteriz. Editörlüğünü üstlendiğimiz dergide Anadolu köylüsünün ve çiftçisinin meselelerine duyarlılıkla yaklaşma gayretimiz sizlerle beraber daim olacaktır. Kurum içinden ve dışından yazıları ile bizleri destekleyen dostlarımıza; Türkiye Tohumcular Birliği yöneticileri nezdinde, dergiyi hazırlarken manevi desteklerini esirgemeyen arkadaşlarımıza teşekkürü borç biliriz. Geçimini çiftçilikle sürdüren köylümüzü, efendilik mertebesinde gören bir milletin her türü sıkıntıyı göğüsleyeceğini bilerek Türkiye Tohumcular Birliği yayın organı olarak daha nitelikli işlere imza atacağımızı da bu vesileyle müjdeleriz.

TÜRKTOB (TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ) Dergisi

İmtiyaz Sahibi

Türkiye Tohumcular Birliği Adına
Hakkı Şafak SES

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

B. Murat ERCİYAS

Reklam Müdürü

Burhan VAROL

Fotoğraf Seçimi

Murat Ş. ACAR

İletişim Bilgileri

Türkiye Tohumcular Birliği 1065 Caddesi 1309 Sokak No 7/B-1
A.Öveçler – Çankaya – ANKARA
Tel: 0312 472 81 72 – 73 • Faks: 0312 472 81 93
E-Posta : iletisim@turktob.org.tr

Baskıya Hazırlama

Antaris Reklam Ajansı
Çetin Emeç Bul. 1314. Cad.(Eski 8. Cad.) 36/11 A. Öveçler-ANKARA
T: (0312) 473 31 34 pbx • F: (0312) 473 31 36
www.antisreklam.com

Grafik Tasarım

Şahika TEZCAN

Basım Yeri Adresi Telefon

Arkadaş Basım Sanayii Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Caddesi 37/4 İskitler/ANKARA
Tel: (0312) 341 63 10 - 324 25 54
Faks: (0312) 324 03 91

Basım Tarihi

Ekim 2011
Ekim-Aralık Sayısı

Yayın Türü

Üç Aylık Süreli Yayın
ISSN NO: 2146-488X

Dergimiz Basın Ahlak Yasası'na uymayı taahhüt eder.Yayımlanan yazıların sorumlulukları sahiplerine ait olup Birliğimizin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Dergide yayımlanan yazılar kaynak gösterilmek koşuluyla diğer yayın organlarında yayımlanabilir. Gönderilen yazılar yayımlansın, yayımlanmasın iade edilmez.

Dergimiz ücretsiz dağıtılır.

İçindekiler

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü Reklam	1
M. Mehdi EKER Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı	2
Tarım Denince Hakkı Şafak SES	4
Editörden Murat ERCİYAS	6
Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü Mehmet Halis BILDEN	8
Tohum için Olmazsa Olmazlar "Su ve Toprak" Dr. Lütfü ŞEHSUVAROĞLU	12
Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Genel Müdürü Abdullah KUTLU ile Röportaj	16
Tohum Yetiştiricileri Alt Birliği (TYAB) İsmail YURTAN	20
Ar-Ge ve Türkiye Tohumculuğunun Genel Ekonomiye Katkısı Doç. Dr. Masum BURAK Dr. A. Ahmet YÜCER	22
Tohumculuk Açısından GDO Ülkemizde Mevcut Durum A. Nahit ONUK	26
Türkiye Tohum Endüstrisi, Darboğazlar ve Fırsatlar Kamil YILMAZ	28
Türkiye Tohumculuk Sektöründe Yeni Yapılanma Modeli ve Hedefler Doç. Dr. S. Ahmet BAĞCI	32
Türkiye'nin Endemik Bitkileri Dr. Nejdet KAPLAN	34
Milli Tohumculuk ve Bitki Islahı Dr. Ali ÜSTÜN	36
Tohum Olmadan Asla Metin KAYCIOĞLU	40
Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği (SÜSBİR) Adil ÖZBEK	42
Tohum Mucizesi Selehattin MERMER	44
Tarımın Kalbi Burada Aıyor Engin KAŞDAŞ	46
Tohumuna Para Verdim Mehmet AYCI	48
Cumhuriyetin İlk Yılında Türkiye'de Tarımın Durumu	50
Hedef Ülke Türkiye Işık KARAGÖZ	54
İslam ve Kur'an'da Toprak	56
TÜRKTOB'un Desteği İle Selçuk Üniversitesi SMYO Öğrencilerinin Güneydoğu Anadolu Teknik Gezisi	58
Bereketli Hilal "Urfa" A. Rezzak ELÇİ	60
Türkülerimizin Hikayesi	62
Tarım Sözlüğü	64

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM)

Mehmet Halis BİLDEN
Tarım İşletmeleri Genel Müdürü

TİGEM, Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerine dağılmış 22 işletmesinde, tarım sektörünün en önemli girdilerinden olan ve ülkemizde önemli açığı bulunan sertifikalı tohumluk ve damızlık üretimi yapan bir İktisadi Devlet Teşekkülüdür. TİGEM'in faaliyet konuları ana hatları ile 2'ye ayrılmaktadır. Bunlar, tohumculuk

faaliyetleri ve damızlık hayvan yetiştiriciliğidir.

İşletmelerin öncelikli üretim faaliyeti sertifikalı hububat ve yem bitkisi tohumluğudur. TİGEM, 2010 yılında 175.000 ton hububat tohumluğu dağıtımını gerçekleştirmiştir. Bu miktar ülkemizde aynı yıl dağıtılan toplam

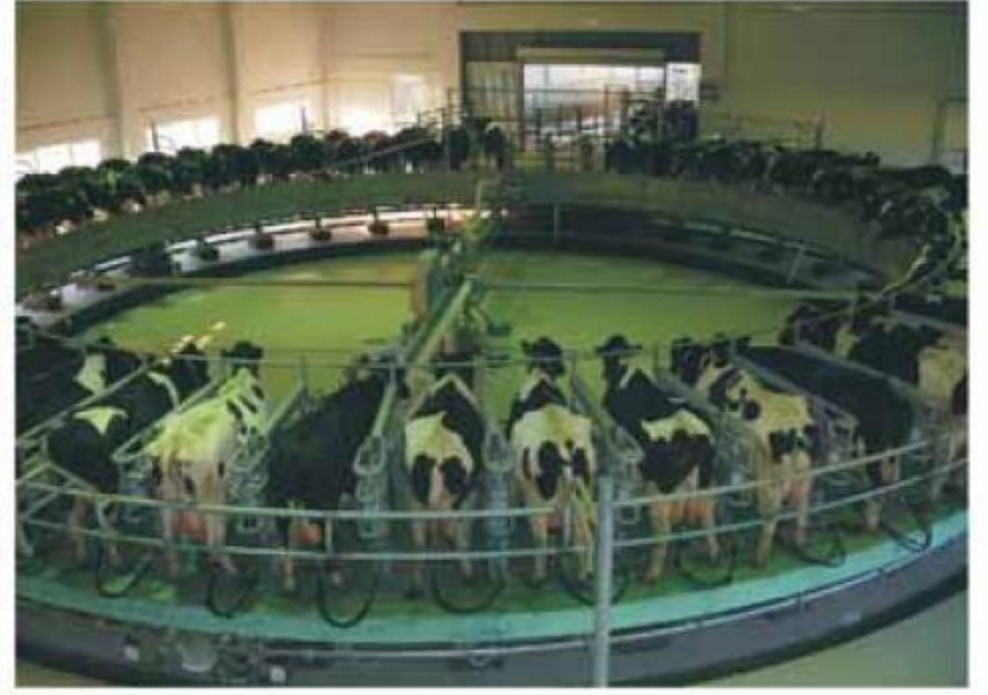
hububat tohumluğunun %55'ine tekabül etmektedir. Yine 2010 yılında hayvancılık sektörünün kaba yem ihtiyacının temel girdisi olan yem bitkileri tohumluğunda (yonca, korunga ve fiğ) ise 2.847 ton sertifikalı tohum dağıtılmıştır.

TİGEM'in ikinci önemli üretim faaliyeti, ülkemiz yetiştiricilerinin ihtiyacı olan üstün vasıflı, bölge ekolojilerine adaptasyonları sağlanmış, hastalıklardan arı damızlık gebe düve ve damızlık koyun taleplerinin karşılanması amacıyla sürdürülen hayvan yetiştiriciliğidir. TİGEM aynı zamanda, ülkemiz gen kaynaklarının korunması ve yaşatılması adına safkan Arap atı (üç işletmede), kangal ve akbaş çoban köpeği (iki işletmede), Ankara tiftik keçisi (bir işletmede) ve ceylan (bir işletmede) yetiştiriciliği de yapmaktadır.

Damızlık sığır yetiştiriciliği, 5 kültür ırkı (Holstein, Esmer, Limousin, Simmental ve Jersey) ve 8.200 baş ana kadro olmak üzere toplam 20.000 baş sığır varlığı ile sürdürülmektedir. Her yıl ortalama

3 bin baş olan damızlık dağıtımı, 2010 yılında 6.290 başa çıkmıştır. 2011 yılı Ağustos ayı sonu itibariyle dağıtılan damızlık sığır miktarı 8500 baş olup dağıtım devam etmektedir.

Koyunculukta ülkemizin en büyük ıslahçı kuruluşu olan TİGEM, 10 ırk (Merinos, Morkaraman, Akkaraman, İvesi, Bafra, Acıpayam, Malya, Türktahirova, Kıvırcık ve Polatlı) ve 52.100 başı ana olmak üzere toplam 107.000 baş koyun varlığı ile yetiştiricilik yapmaktadır. Her yıl ortalama 10 bin baş civarında yapılan damızlık dağıtımı, 2010 yılında 24.586 başa çıkmıştır.

TİGEM, günümüzde özel sektör firmalarının ülkemiz ihtiyacını karşılayacak düzeyde üretimini yaptığı pamuk, ayçiçeği ve hibrit

mısır tohumluğu gibi alanlarda sertifikalı tohumluk üretiminden çekilmiştir. Ayrıca, ülkemiz özel sektör tohumculuk firmalarının izolasyon mesafesini sağlayacak büyük ölçekli ve bütünleşik sulu tarım arazi ihtiyaçları yıllık olarak TİGEM'e bağlı işletmelerden karşılanmakta ve her yıl ortalama 40 bin dekar arazide sözleşmeli ortak üretim gerçekleştirilmektedir. TİGEM, temel tarımsal girdilerin üretim ve dağıtımındaki etkinliğini daha da artırmak, ülkemiz tarım sektörünün en önemli girdilerinden olan sertifikalı tohumluk açığının kapatılmasına katkıda bulunmak, hayvancılık sektörünün üstün vasıflı damızlık taleplerinin büyük ölçüde karşılanmasını sağlamak amacıyla 2009 yılından itibaren yatırım ödeneklerini önemli ölçüde artırarak sulama, tesis, mekanizasyon ve hayvancılık

yatırımlarına ağırlık vermiştir. Bu doğrultuda yürütülen çalışmalar neticesinde 2009'da başlanıp 2011 sonu itibariyle tamamlanması öngörülen Ceylanpınar Sulama Projesi başlatılmıştır. Toplam yatırım tutarı 300 milyon TL olan proje ile 500 bin dekar arazi sulamaya açılmış olacak ve işletmede halihazırda 110 bin dekar olan sulu tarım arazisi 610 bin dekara çıkarılacaktır. Proje tamamlandığında bitkisel üretimde 3,6 kat üretim artışının sağlanmasının yanında ikinci ürün mısır veya soya üretim olanağı sağlanmış olacaktır.

Tesis ve Mekanizasyon Yenilenmesi Projesi kapsamında ise, tohum hazırlama tesislerinde kapasite artırımının sağlanmasının yanı sıra, mevcut tesislere ilave yeni ünitelerin yapılması ile modernizasyon sağlanmış, ürün muhafaza depoları yapılmış, kurutma tesisleri kurulmuş, akaryakıttan, zamandan ve işçilikten önemli ölçüde tasarruf sağlayan büyük güçlü traktörlerle birlikte kombine alet ve ekipmanları alınmıştır. Uygulamaya konulan korumalı tarım çerçevesinde geniş alanlarda doğrudan ekim sistemine geçilerek zamandan ve toprak işleme giderlerinden tasarruf sağlanmıştır.

Sığırcılık faaliyetleri sürdürülen bir kısım işletmeler Sığırcılık İhtisas İşletmeleri statüsüne alınarak bu işletmelerde 2007-2011 yılları içerisinde 10.500 ana başlık

(toplamda yaklaşık 23 bin başlık) en son teknoloji ile donatılmış modern sığırcılık tesisleri kurulmuştur.

Safkan Arap Atı Yetiştiriciliğinde TİGEM'in Yeri

Orta Asya'da aynı anavatanı paylaşan Türkler ile atın birlikteliği, tarihin her döneminde güç birliği ve medeniyetin yayılmasında bir simge olmuştur. Bu birliktelik, Türklerin yeni yurtlar edinmesinde, Anadolu kapılarının açılmasında ve Viyana kapılarına dayanılmasında temel faktör olmuştur.

Osmanlı, iyi atlara sahip olabilmek için dünya tarihinde bugünkü anlamda modern yetiştiriciliğin 14. yüzyılda ilk uygulayıcısı olmuş, hayvanat ocaklarında yetiştirdiği atlar ile İmparatorluk zirveye ulaşmıştır. Çiftlikat-ı hümayun adı altında faaliyet gösteren haralarda, ordunun ihtiyaç duyduğu binek atları ile tarımda ve diğer işlerde kullanılacak atlar yetiştirilmiştir.

Osmanlıdan miras kalan ve halen yaşatılan yegane kaynaklardan birisi olan safkan Arap atının yetiştiriciliği ve ıslah çalışmaları bugün TİGEM'de 3 işletmede başarıyla yürütülmektedir. Bu faaliyetlerle gen kaynağının muhafaza edilerek amaca uygun ırkın yetiştirilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmıştır. Tarımda teknolojinin kullanılmasına bağlı olarak daha önce yetiştiriciliği yapılan tarım amaçlı at ırklarının yetiştiriciliğine son verilmiştir. Bugün yalnızca koşu atı olan Arap

atının ıslahı ve gen kaynağının muhafazası için safkan Arap atı yetiştiriciliğine başarıyla devam edilmektedir.

Ülkemizde yarış alanlarında koşan safkan Arap atlarının hemen hemen tamamının kökeni TİGEM İşletmelerindeki safkan Arap atlarına dayanmaktadır.

Osmanlıdan miras kalan hazine değerindeki bu gen kaynağının bugüne kadar ırk karakterlerinde bozulma olmadan korunması, koşu performansının geliştirilmesi ve ıslahı, TİGEM'in at yetiştiriciliği faaliyetine verdiği önem ile mümkün olabilmektedir.

Bu çalışmalar sonucu elde edilen materyal, safkan Arap atı ırk vasıflarını en güzel biçimde temsil etmektedir. Koşu kabiliyetini artırma yönünde yapılan ıslah ve seleksiyonlar neticesinde, yüksek vasıflı nesiller elde edilmiştir.

Yetiştirilen bu atlar, yarış sahasında çok başarılı olmuştur ve olmaya da devam etmektedir.

TİGEM'in kullanımında olan ve safkan Arap atı yetiştiriciliği sürdürülen Karacabey, Anadolu ve Sultansuyu İşletmelerinin atçılık sektörüne sağladığı katkılar aşağıdaki haliyle özetlenebilir.

Karacabey Tarım İşletmesi (Karacabey Harası)

Kuruluşu çok eski olup şanlı tarihimizin derinliklerine kadar uzanmaktadır. 1330'lu yıllarda Sultan Orhan Gazi'ye kayınpederi

Köse Mihal tarafından Nilüfer Hatun'un drahoması (çeyiz) olarak verilen arazi haranın nüvesini teşkil etmiştir.

İşletme, Cumhuriyet Dönemine kadar Çiftlikat-ı Hümayun adı altında Sarayın binek atı, ağır ziraat, koşum ile hafif koşum atı ve çeşitli hayvansal ürünlerle ordunun at ihtiyacını karşılamak üzere çalışmalarını sürdürmüştür. Bugünkü safkan Arap atçılığının temelini teşkil eden aygırlardan, Baba Kuruş 1932 yılında Suriye'den, Baba Sa'ad ise 1933 yılında Bağdat'tan alınarak Gazi Mustafa Kemal tarafından bu işletmeye getirilmiştir. Bir vefa örneği olarak Baba Kuruş ve Sa'ad'ın mezarları işletmede yer almaktadır. İşletmede, safkan Arap atı yetiştiriciliği yanında, 1928-1981 yılları arasında safkan İngiliz atı, 1928-1978 yılları arasında Nonius atı, 1961-1995 yılları arasında safkan Haflinger atı yetiştiriciliği yapılmıştır.

İri cüsseli, kaim kemikli ve koyu donlu yerli kısraklara Nonius aygırı verilerek Karacabey Nonius atı adı verilen tip elde edilmiştir.

Safkan at üretimleri yanında ayrıca sağlam, dayanıklı süvari, binek, araba ve orta ziraat işlerine elverişli kombine bir at elde etmek için, yerli kısraklar ile safkan Arap aygırlar birleştirilerek sistemli ıslah çalışmaları yapılmış, bunun sonucunda Karacabey atı elde edilmiştir. Bu atlar çoğunlukla konkur (engel atlama) yarışlarında kullanılmıştır.

Ordunun ve Türk atlı sporunun ihtiyacını karşılamak amacıyla

Karacabey Tarım İşletmesi arşivinden 3. Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Eski Başbakanlardan Adnan Menderes'in işletmede çekilmiş fotoğrafı

1962'de Karacabey Harasında Konkur atı yetiştiriciliğine hız verilmiş, ana materyal Karacabey atı ve Karacabey Nonius'larından seçilmiştir. Karacabey'de yetiştirilen konkur atları uluslararası birçok yarışta Türkiye'yi 1960'lı yılların sonlarına kadar başarılı bir şekilde temsil etmiştir.

Karacabey Harası Türk atçılığına şampiyon birçok safkan Arap atı kazandırmıştır.

İşletmeye, 2006 yılında 900.000 payet saklama kapasiteli dondurulmuş sperma laboratuvarı kurulmuştur. Dondurulmuş aygır sperması kullanılarak özel yetiştiricilerin kısraklarının tohumlanması sağlanmakta, değişik işletmelerde bulunan aygırların spermaları aynı sıfat sezonunda diğer işletmelerde bulunan kan hattı yönünden uygun olan kısraklarda kullanılabilir. Daha önceden dondurulan aygırların spermaları, aygırın sonradan hastalanması, sakatlanarak aşım yapamaz duruma gelmesi ve azosperm durumlarında kullanılabilir ve kısraklar ile aygırlara bulaşabilecek çeşitli yetiştirme hastalıklarından damızlıkların korunması sağlanmış olacaktır.

Sultansuyu Tarım İşletmesi (Sultansuyu Harası)

Sultansuyu Hara-i Hümayunu ismiyle 1889'da cins atların yetiştirilmesi maksadıyla kurulan bu hara; Cumhuriyet Döneminde Orta Anadolu ve Güney illerinin

hayvancılığını islah etmek ve adeta çöl karakterine haiz olan bu topraklarda safkan Arap atı yetiştirmek amacıyla kurulmuş, 1928 yılından itibaren de Sultansuyu Harası ismiyle faaliyetine devam etmiştir.

Hara'ya 1933 yılında Küheylan, Nevvak, Hamdani, I.Seklavi, II. Seklavi isimli aygırlar getirilmiştir. Irak'tan getirilen II. Seklavi adlı aygır, haralardaki atların vücut güzelliği düzeltilmiş yavrularının elde edilmesine etki eden belli başlı baba olarak temayüz etmiştir.

Anadolu Tarım İşletmesi (Çifteler Harası)

Haranın kurulu olduğu arazilerin sahibi, II. Sultan Mahmut zamanında orduya yiyecek vermemek ve Sarayın emirlerine itaat etmemek suretiyle Sultana isyan etmiş, bunun üzerine mülkü Saltanata intikal etmiştir. Bu araziler üzerinde 1815 yılında "Çifteler Hara-i Hümayunu" kurulmuştur.

Çeşitli vesilelerle hizmetine ara verilen Hara 1934 yılında tekrar faaliyete geçmiştir.

Anadolu Tarım İşletmesinin yetiştirdiği Satvet (Akbatır-4.Kemiyetülirak) isimli at şampiyon birçok tayın babasıdır.

1937 yılında Arabistan'dan satın alınan safkan Arap atlarından 48 baş kısrağ ile 4 baş aygır Çifteler Harasına verilmiştir. Bu aygırlar, Küheylan Dabi, Alkuruş, Hilalüzzaman, Kuruş Şatra'dır. Kısrağlar ise Mebruke,

Şerzetülhava, Mahide, Şahide, Gufre, Kemiyetülirak, Mencule, Sabıka isimli familyadır.

Anadolu Tarım İşletmesi yetiştirmesi olan ve koşmadan damızlık aygır olarak kullanılan 25. Hilalüzzaman da şampiyon birçok tayın babasıdır.

TİGEM Safkan Arap Atı Yetiştiriciliğinin Değerlendirilmesi

Yarış sahalarında 2010 yılında 2001 baş safkan Arap atı start almıştır. Bunlardan 711 başı TİGEM yetiştirmesidir. Koşan at sayısının %35'i TİGEM'de, geri kalan kısmı ise özel haralarda yetiştirilmiştir. Yetiştirmede kullanılan safkan Arap damızlık kısrağ miktarı, TİGEM İşletmelerinde 350 baş olmasına karşılık özeldede bu sayı 1900 baş civarındadır. Bu yıl içinde dağıtılan toplam ikramiyenin %52'si ve toplam yetiştiricilik priminin %53'ünü TİGEM kazanmıştır. Bu durum, TİGEM'in at yetiştiriciliğindeki başarısını göstermektedir.

TİGEM, dünyadaki en önemli safkan Arap atı yetiştiriciliği ve islahı yapılan merkezlerden birisidir. Yıllardan beri yaptığı islah çalışmaları ile safkan Arap atı yetiştiriciliğinde dünyada haklı bir üne sahip olmuştur. Arap atının ülkemizdeki varlığı ve safiyetinin devamı açısından TİGEM, bu faaliyetindeki etkinliğini artırarak sürdürmeyi hedeflemektedir.

Tohum için Olmazsa Olmazlar "Su ve Toprak"

Dr. Lütfü ŞEHİSUAROĞLU
Ziraat Yüksek Mühendisi

Su, varlıkların en ebedisi, en ezeli olarak dünyanın nasıl bütün geçmişinin nirengi noktasında bulunmuşsa; geleceğinin daha çok belirleyicisi olma yolundadır. "Kıta ları su üstünde yarattık." ayeti yanında su ile ilgili olarak başta Kuran-ı Kerim'de olmak üzere bütün kutsal kitaplarda önemli duyurular bulunmaktadır. Türklerin Yaratılış ve Türeyiş Destanı da "Yer yer değilken su su idi" diye başlamaktadır.

Su, ilahiye yakın bir kavramlar bütünüdür. İnsanın da üçte ikisinden fazlası sudur. Şair Necip Fazıl:

"Kâinatta ne varsa suda yaşadı önce
Üstümüzden su geçer, doğunca ve ölünce"

Mısralarıyla da suyun hayat ve canlı için ne anlam taşıdığına işaret eder.

Kıta lar su üstünde yaratıldığına göre kıta ların insanlığa ve bütün canlılara bereket sunan toprağı ile

suyun ezeli bir ilişkisi var.

Su ve toprak... Tarımsal faaliyetin vazgeçilmez unsurlarıdır. Toprak ve su kaynakları sürdürülebilir bir tarımsal üretimin hizmetine gereğince sunulamıyor.

Biz birinci sınıf topraklarımızı sulamaya henüz açamazken, komşular dördüncü sınıf topraklarını sulayabilmek için doğaya baskı yapıyorlar ve haksız ve âkil olmayan talepleriyle Türkiye'yi sıkıştırmaya çalışıyorlar.

Küresel düzeyde su artık ekonomik ve kıt bir kaynak olarak kabul ediliyor. Kullanan öder, kirleten karşılar prensibi yanında akıllıca ve hakça kullanım doktrinleri geliştiriliyor. Türkiye'nin üç aşamalı planı, bu çerçevede bölgesel bir kalkınma hedefi ortaya koyarken, bir su barışı projesi vaat ederken; Türkiye, uluslararası arenada haksız yere sıkıştırılmaya çalışılıyor.

Türkiye; küresel, bölgesel, ülkesel ve mahalli toprak ve su kaynakları

stratejisi, yönetimi ve eylem planı ortaya koymak; toprak ve su politikaları geliştirmek durumundadır.

Sularımız boşa akıp giderken, her yıl Kıbrıs büyüklüğünde vatan toprağının yitip gitmesine seyirci kalıyoruz.

Şimdi utanmak faslındayız.

Suya ve toprağına ihanet ettik. Topraklarımız hâlâ parçalı, dağınık... İşletmeler küçük, verimsiz...

Toprak toplulaştırması projelerine rağmen, topraklarımız bölünmeye devam ediyor.

Toprak ve su, tarımın vazgeçilmez mütemmimi. Toprak ve su kaynaklarını korumak ve geliştirmek; toprak – su yönetiminde sağlıklı bir çiftçi katılımı gerçekleştirmek zorundayız.

Hedef; toprak- su yönetiminin entegrasyonudur.

Toprak ve su tarımın, üretimin olmazsa olmaz unsurları olduğuna göre toprak ve kaynaklarının muhafazası ve geliştirilmesi, aynı zamanda ulusal-ülkesel üretim politikalarının, tarımsal kalkınmanın temel fonksiyonlarıdır.

Gerçek anlamda sürdürülebilir bir tarımsal kalkınma için toprak ve su hizmetlerinin, koruma ve geliştirilmesinin, sağlıklı bir su ve toprak yönetiminin tesis edilmesi Türkiye'nin en öncelikli meselesidir. Ancak son yıllarda Türkiye daha çok üçkağıt ekonomisine, para politikalarına, döviz ve faiz hesaplamalarına tutulmuş ve bunlardan bir gelişme

tirendi yakalayabileceğine inandırılmış gözüküyor. Oysa gerçek anlamda kalkınma sürdürülebilir bir tarımsal kalkınma toprak ve su kaynaklarına yatırım yapılmasıyla yakından ilgilidir. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, DSİ, EİEİ, Köy Hizmetleri, Orman ve Çevre Bakanlığı, Mahalli İdareler, GAP İdaresi ve daha birçok kurum ve kuruluş toprak ve su kaynaklarının muhafazası ve geliştirilmesi konusunda devrede gibi gözükmesine rağmen ne yazık ki ülkede ciddi bir su ve toprak yönetimi ve entegrasyonu problemi bulunmaktadır.

8,5 milyon hektar alanımızın sulanabilir arazi varlığı olarak ezberlenmiş olması, yeni teknik gelişmelere rağmen bu miktarın hala artırılmaması bazı ezberlerimizin değiştirilmesi gerektiğinin kanıtıdır. Türkiye'de teknik olarak sulanabilir arazi miktarı aslında ezbere söylenen bu miktarın üzerindedir. Ayrıca 4,5 milyon hektar olarak duyurulan sulanan arazi miktarının ise hiç de öyle olmadığı, Türkiye Sulama Raporu'na göre gerçekte sulanan arazi miktarının hali hazırda 2,5 milyon hektar civarında olduğu bilinmektedir.

Sulamaya açılan arazilerin üzerinde kırılmış kanaletlerin varlığına kamuoyu vakıftır. Kırılmış kanaletler, kanallardan akmayan sular, yapılmayan drenaj hizmetleri, bitkinin su isteğine uygun olmayan sulamalar, aşırı

sulamadan ötürü tuzlulaşmış, çoraklaşmış araziler sulama politikalarımızın ve projelerimizin yeniden gözden geçirilmesini icap ettiriyor. Ayrıca birinci sınıf tarım arazileri, sulama projesi kapsamına alındıktan hemen sonra turizm, sanayi alanlarına dönüştüğünü biliyoruz. Bir yandan küçük, parçalı ve dağınık tarım arazisi altyapısı diğer yandan tarım nüfusundaki baskı toprak ve su koruma, geliştirme hizmetlerini memleketin en başat milli politikası olarak tebellür etmesine yol açmış durumdadır.

Arazi toplulaştırması, tarım girdilerinin tedariki, tarımın finansmanı, çiftçi örgütlenmesi, pazarlama, tarımsal ürünlerin dış ticaret rejimi, entegre bir tarım politikası ihtiyacını gündeme getirmektedir. Bu hedefe doğru her yaklaşım ülkenin gelişmesine katkı sağlayacak, gerçekleştirilemeyen entegrasyon ve bütün bu unsurların birbirini çelmelemesi ise toplumsal kargaşaya sebebiyet verecektir.

Su, toprak ve insan ilişkisi, su, toprak ve bitki ilişkisi demektir. Günümüzde birtakım felaket senaryoları, toprak ve su kaynaklarının muhafazası ve geliştirilmesi işinin savsaklanmasıyla doğrudan alakalıdır. Felaket senaryolarının

başında ise suyun o bilinen tufan mitosuyla hatırlanan sel, baskın, su havzalarının kontrolden çıkması gibi tehditler gelmektedir. Su savaşları da bir başka felaket senaryosunu gündeme taşımaktadır. İklim değişiklikleri de su ve toprak muhafaza sistemleriyle atbaşı konular arasındadır.

Felaket Senaryoları

Felaket senaryoları yazarlar, insanlığın vazgeçilmez, devredilmez mirası, varlık sebebi, emaneti olan toprak ve su kaynaklarının kötü kullanımı üzerinden pirim yapmaktadırlar. Su, bereketin sembolü olduğu gibi tufanın da sembolü olduğundan tarih bunun sayısız örnekleriyle doludur. Felaket senaryoları için bulunmaz materyallerin başında gelmektedir. Tarih öncesi çağların da efsanevi hazinesi, tufan mitos su etrafında döner. Bugün kıt kaynak olduğu anlaşılan suya aşırı talebin olması ve bunun modernleşme arttıkça giderek yükselme tirendi göstermesi su kıtlığı yaşayan coğrafyalarda çatışma ihtimallerini gündeme

getirmektedir. Toprak ve su kaynakları bakımından yetersiz görülen ülkelerin ihtiyaçlarını temin için her türlü yola başvurabileceklerini söylemeliyiz. Bu da su savaşlarını gündeme getirmektedir.

İklim Değişiklikleri

İklim değişikliği de bir başka felaket senaryosudur. Atmosferin sıcaklığında görülen yükselmenin her geçen yıl artış göstermesi iklim değişikliği senaryolarını gündeme getirmektedir. Küresel ısınma kutuplardaki buzların erimesini, bunun da büyük sel felaketlerine yol açacağı, meydana gelen iklim değişikliği ile alışlagelen mevsim trafiğinin değişeceği, kuraklıklar ve beklenmedik seller husule geleceğini bazı uzmanlar ileri sürüyorlar. Hatta bu felaket senaryosuna dayanan bir Amerikan filminde (The Day After Tomorrow) ABD'nin tamamen donma tehlikesi geçireceği, güneye büyük göçlerin başlayacağı kurgusu yapılmıştı. İklim değişikliğine dayanan felaket senaryolarının askeri stratejileri de etkilediği ve telaşla 'gelecek' kurguları yapıldığı vurgulanıyor.

İklim değişikliği sonunda yaşanabilir coğrafyanın Akdeniz ve Ortadoğu coğrafyası olduğu ve bu yüzden Ortadoğu'nun şimdiki sahiplerine bırakılmaması gerektiği hesapları yapılıyor.

Toprak ve Su Kaynaklarının Dünü Bugünü Yarını

"Çevre atalarımızdan miras değil, çocuklarımıza bırakacağımız emanettir." düsturu her ne kadar çevre bilincini artırmış olsa da topraklarımızı ve su kaynaklarımızı hala babamızın çiftliğiymiş gibi hadsiz, hudutsuz yönetiyor, kafamıza estiği gibi işliyor, sömürüyoruz. Topraklarımız erozyonla taşınıyor, sularımız boşa akıp gidiyor, kirleniyor, uygunsuz kullanılıyor, aynı zamanda topraklarımızı da taşıyıp denizlere bırakıyor.

Bir deltada meydana gelen bir alüvyonlu toprak genişlemesinin kaç yılda oluştuğunu, nice toprakların denizlere akıp gitmesinden arta kalan şeyler olduğunu anlayabildiğimiz gün bu meseleye de doğru teşhis ve tedavi usulü getirebileceğimizi söyleyebiliriz. Bir metre kare delta toprağının oluşması için bin

metreküp toprağın akarsularımızla taşındığını biliyor muyduk?

Türkiye topraklarının asırlar evvel ormanla kaplı olduğu söyleniyor. Nereye gitti orman arazilerimiz? Savaşlar, kötü kullanım, ve bilgisizlik her yıl Kıbrıs büyüklüğündeki toprağımızın yok olmasına sebep oldu. Bir asır boyunca kaç Kıbrıs elimizden çıkıp gitmiş bu durumda? Abartı mı? Toprağın derinliği, işlevi, oluşumu ve kaybı etrafında spekülasyon yapacak olsak bu denli büyük boyutun abartı olmadığını söyleyebiliriz. 80 cm derinliğindeki topraklarımızın olduğu yerde şimdi bir karıştan daha az bir toprak derinliğine rastlıyorsak bu ölçütü idrak edebiliriz.

Toprak Kaybımız

Osmanlı İmparatorluğu 2 milyon kilometre kare yüzölçümüne sahip, geniş ve mümbit toprakları olan devletti. Bu toprakların yarıdan fazlası Birinci Dünya Savaşı sonucu elimizden çıktı, çıkarıldı. Özellikle petrol zengini coğrafyalar savaş sonunda sınırlarımızın dışında bırakıldı. Haritaların cetvelle çizildiğini ilkokul çocukları bile anlar. Topraklarımızı yitirken

yeterince milli mücadele veremedik mi? Osmanlı orduların ülkelerini savunmada basiretsiz, yeteneksiz, heycansız mı davrandılar? Elbette hayır! Fakat toprak ve su bilgisi, medeniyetimizin ve ülkemizin ruh coğrafyasını bildiğimiz, işlediğimiz kadar onun madde coğrafyasını bilemedik, işleyemedik; ruh ve madde coğrafyasının buluşma noktalarını kavrayamadık, yeniden inşa edemedik. Yahut da yerin altındaki ile üstündekini "emaneti ehline veriniz." ve "Emanete hiyanet etmeyiniz." ilahi düsturunca ele, gönle, akla yansıtamadık.

Geçen asırda petrol çok kan döktü, çok can aldı. Önümüzdeki asırda da su kıtlığı, su savaşları senaryolarını gündeme getiriyor.

Su Savaşları

Su savaşları çıkar mı? 1995 yılında Adel Danwish ve John Bullock tarafından kaleme alınan senaryo gerçekleştirebilir mi? Bunun olabileceğine dair bulgular elbette var. İsrail su kıtlığı yaşayan en önemli ülke. Toprakları da sınırlı... Talepleri ise çok fazla... Taleplerinin ihtiyaca binaen olup olmadığı kuşkuyla ama teknolojisini geliştirince ve su refahı ülkeleri arasında katılmak isteyince fert başına 10 bin metre küp su tüketimine layık olduğunu düşünüyor. Bu ve çölde birinci sınıf tarım yapma arzusu onu yeni su ve toprak kaynakları aramaya itiyor. Bunun dini ritüeli de var. Tarihsel temelleri ve iddiaları da... Diğer ülkeler farklı mı? Neredeyse bütün Ortadoğu ülkeleri su kıtlığı arasında. Hepsinin suya ihtiyacı hayati boyutlarda. Onlar da su için canlarını verirler. Topraklar çöl ve çölde su seraptır. Serap insanları ve toplumları her türlü yorgunluğa rağmen ateşleyebilir, coşturabilir, koşurabilir. O zaman da su savaşlarının gündeme gelmemesi için hiçbir sebep yoktur.

Ama su var. Petrol alevlendirici, yangın çıkarıcı bir şeydi. Su öyle mi? Su yangını söndürebilir. O halde su savaşlarına karşı bir su barışı tesis edilebilir mi?

İşte bu fikir bizi 1997 yılında yani su savaşları senaryolarının yazıldığı yıldan iki yıl sonra "Su Barışı" kitabını yazmağa itti. Orada savaşın gerekçeleri ve ihtimalleri karşısında barışın tesisi ve projeleri üzerinde duruldu. Çok önemli bir kitap olduğu halde Türkiye'nin çok az beyni bununla ilgilendi.

Dünya Toprak ve Su Kaynakları ile Çatışma Bölgeleri

Dünya yüzünde su ve paylaşımı nedeniyle bir çatışmayı tetikleyebilecek potansiyelde birçok bölge var. Bunlar arasında ABD-Meksika, Hindistan, Pakistan, Sudan-Mısır, Meksika-Guatamela, Lesetho-Güney Afrika, Suriye-İsrail, Türkiye-Suriye-Irak sayılabilir. Fakat, Fırat ve Dicle sulanı etrafında sayılan talepkar üç ülkenin dışında bu sulanın hiç geçmediği birçok ülkenin de taraf ülke olma amacı en kritik su bölgesini Fırat ve Dicle havzaları olarak öne çıkarıyor. ABD, Fransa, İngiltere, hatta topyekun AB ile İsrail zaman zaman diğer Arap ülkeleri bu havzalar mevzu bahis edilince taraf ülke olma eğilimine giriyor. Toprak ve su kaynaklarını muhafaza ve geliştirmenin önemi Toprak ve su kaynakları artık bütün dünya literatüründe kıt kaynak ve ekonomik değer olarak öne çıkmıştır. İyi işlenmesi, tasarruf edilmesi ve değerinde satılması öne çıkıyor. Bu anlamda emaneti iyi korumalı ve kollamalıyız. Toprak ve su kaynakları iyi muhafaza edilmez, geliştirme teknikleri uygulanmazsa emanete hiyanet etmiş olacağımızdan elimizden çıkarmağa çalışıldığında da ucuz milliyetçilikler bizi kurtarmayacaktır. Her iki kaynak da kaybedildiğinde yerine ikamesi çok zor hatta imkânsız unsurdur. Denizlere akıp giden topraklarımızı oradan çekip çıkaramayız.

Erozyonla suya karışan topraklarımızı sudan elemyemeyiz. Bu çok masraflı bir iştir.

Çoraklaşan, tuzlulaşan, aşın sulama nedeniyle tükettiğimiz toprakları geri kazanmamızı

teknikleri vardır ama bu koruma tedbirleriyle mukayese edildiğinde o kadar masraflıdır ki...

O halde yapılması gereken iş su ve toprak kaynaklarımızı yitip gitmeden muhafaza etmek ve onları geliştirmektir.

Toprak ve Su Politikaları

Bütün tekniklerin yanında elbette ki toprak ve su politikaları daha önem arz etmekte; politik bir hedef haline gelmeyen hiçbir teknik ve bilginin aslında hiçbir önemi olmadığı; bilimler arasında tüketilen bir mevzu olduğu anlaşılmıştır. Toprak ve su muhafaza ve geliştirme sistemleri önemlidir ama bu bilgi ve teknik, bu kültür ve medeniyet eğer politika belirleyiciler tarafından benimsenip hayata geçirilmez, gerekli mevzuat ve yönetsel yapı tesis edilmezse hiçbir anlamı yoktur.

Finansman, teşkilat ve yasa... Su yönetiminin etkinleştirilmesi için bu üç fonksiyon etrafında bütün disiplinleri de ihtiva eden bir yaklaşım ve yapı inşasına ihtiyaç var. Her şeyden önce kavramsal inşaya...

Su yönetimi anlayışını sadece su toplama ve dağıtma görevinden ibaret göremeyiz. Su, toprak, bitki ve insan ilişkisi göz önüne alındığında su havzalarının geliştirilmesi, su ve toprak kaynaklarının muhafazası ve geliştirilmesi, sulak alanların ve doğal hayatın korunması, su tasarrufunun ve teknolojisinin iyileştirilmesi, geri dönüşüm tekniklerinin yükseltilmesi, çarpık kentleşme ve sanayileşme yerine cazibe merkezlerinin kaynak profili ışığında hedeflenmesi, yer altı su kaynaklarının gözetimi, uygun ürün deseninin yayımı ve en önemlisi su yönetimi anlayışını kurum taassubundan kurtararak multi-disipliner ve modern bir yönetim anlayışına çevirmek gibi her biri baraj yapımı ve isale hatları kadar önemli ve devasa görev alanlarını da ihmal etmemelidir.

yeterince milli mücadele veremedik mi? Osmanlı orduları ülkelerini savunmada basiretsiz, yeteneksiz, heyecansız mı davrandılar? Elbette hayır! Fakat toprak ve su bilgisi, medeniyetimizin ve ülkemizin ruh coğrafyasını bildiğimiz, işlediğimiz kadar onun madde coğrafyasını bilemedik, işleyemedik; ruh ve madde coğrafyasının buluşma noktalarını kavrayamadık, yeniden inşa edemedik. Yahut da yerin altındaki ile üstündekini "emaneti ehline veriniz." ve "Emanete hıyanet etmeyiniz." ilahi düsturunca ele, gönle, akla yansıtamadık.

Geçen asırda petrol çok kan döktü, çok can aldı. Önümüzdeki asırda da su kıtlığı, su savaşları senaryolarını gündeme getiriyor.

Su Savaşları

Su savaşları çıkar mı? 1995 yılında Adel Darwish ve John Bullock tarafından kaleme alınan senaryo gerçekleşir mi? Bunun olabileceğine dair bulgular elbette var. İsrail su kıtı yaşayan en önemli ülke. Toprakları da sınırlı... Talepleri ise çok fazla... Taleplerinin ihtiyaca binaen olup olmadığı kuşku ama teknolojisini geliştirince ve su refahı ülkeler arasına katılmak isteyince fert başına 10 bin metre küp su tüketimine layık olduğunu düşünüyor. Bu ve çölde birinci sınıf tarım yapma arzusu onu yeni su ve toprak kaynakları aramaya itiyor. Bunun dini ritüeli de var. Tarihsel temelleri ve iddiaları da... Diğer ülkeler farklı mı? Neredeyse bütün Ortadoğu ülkeleri su kıtı ülkeler arasındadır. Hepsinin suya ihtiyacı hayati boyutlarda. Onlar da su için canlarını verirler. Topraklar çöl ve çölde su seraptır. Serap insanları ve toplumları her türlü yorgunluğa rağmen ateşleyebilir, coşturabilir, koşturabilir. O zaman da su savaşlarının gündeme gelmemesi için hiçbir sebep yoktur.

Ama şu var. Petrol alevlendirici, yangın çıkartıcı bir şeydi. Su öyle mi? Su yangını söndürebilir. O halde su savaşlarına karşı bir su barışı tesis edilebilir mi?

İşte bu fikir bizi 1997 yılında yani su savaşları senaryolarının yazıldığı yıldan iki yıl sonra "Su Barışı" kitabını yazmağa itti. Orada savaşın gerekçeleri ve ihtimalleri karşısında barışın tesisi ve projeleri üzerinde duruldu. Çok önemli bir kitap olduğu halde Türkiye'nin çok az beyni bununla ilgilendi.

Dünya Toprak ve Su Kaynakları ile Çatışma Bölgeleri

Dünya yüzünde su ve paylaşımı nedeniyle bir çatışmayı tetikleyebilecek potansiyelde birçok bölge var. Bunlar arasında ABD-Meksika, Hindistan, Pakistan, Sudan-Mısır, Meksika-Guatamela, Lesetho-Güney Afrika, Suriye-İsrail, Türkiye-Suriye-Irak sayılabilir. Fakat, Fırat ve Dicle suları etrafında sayılan talepkar üç ülkenin dışında bu suların hiç geçmediği birçok ülkenin de taraf ülke olma amacı en kritik su bölgesini Fırat ve Dicle havzaları olarak öne çıkarıyor. ABD, Fransa, İngiltere, hatta topyekun AB ile İsrail zaman zaman diğer Arap ülkeleri bu havzalar mevzu bahis edilince taraf ülke olma eğilimine giriyor. Toprak ve su kaynaklarını muhafaza ve geliştirmenin önemi Toprak ve su kaynakları artık bütün dünya literatüründe kıt kaynak ve ekonomik değer olarak öne çıkmıştır. İyi işlenmesi, tasarruf edilmesi ve değerinde satılması öne çıkıyor. Bu anlamda emaneti iyi korumalı ve kollamalıyız. Toprak ve su kaynakları iyi muhafaza edilmez, geliştirme teknikleri uygulanmazsa emanete hıyanet etmiş olacağımızdan elimizden çıkarılmağa çalışıldığında da ucuz milliyetçilikler bizi kurtarmayacaktır. Her iki kaynak da kaybedildiğinde yerine ikamesi çok zor hatta imkânsız unsurdur. Denizlere akıp giden topraklarımızı oradan çekip çıkaramayız.

Erozyonla suya karışan topraklarımızı sudan eleyemeyiz. Bu çok masraflı bir iştir.

Çoraklaşan, tuzlulaşan, aşırı sulama nedeniyle tükettiğimiz toprakları geri kazanmamızın

teknikleri vardır ama bu koruma tedbirleriyle mukayese edildiğinde o kadar masraflıdır ki...

O halde yapılması gereken iş su ve toprak kaynaklarımızı yitip gitmeden muhafaza etmek ve onları geliştirmektir.

Toprak ve Su Politikaları

Bütün tekniklerin yanında elbette ki toprak ve su politikaları daha önem arz etmekte; politik bir hedef haline gelmeyen hiçbir teknik ve bilginin aslında hiçbir önemi olmadığı; bilenler arasında tüketilen bir mevzu olduğu anlaşılmıştır. Toprak ve su muhafaza ve geliştirme sistemleri önemlidir ama bu bilgi ve teknik, bu kültür ve medeniyet eğer politika belirleyiciler tarafından benimsenip hayata geçirilmez, gerekli mevzuat ve yönetsel yapı tesis edilmezse hiçbir anlamı yoktur.

Finansman, teşkilat ve yasa... Su yönetiminin etkinleştirilmesi için bu üç fonksiyon etrafında bütün disiplinleri de ihtiva eden bir yaklaşım ve yapı inşasına ihtiyaç var. Her şeyden önce kavramsal inşaya...

Su yönetimi anlayışını sadece su toplama ve dağıtma görevinden ibaret göremeyiz. Su, toprak, bitki ve insan ilişkisi göz önüne alındığında su havzalarının geliştirilmesi, su ve toprak kaynaklarının muhafazası ve geliştirilmesi, sulak alanların ve doğal hayatın korunması, su tasarrufunun ve teknolojisinin iyileştirilmesi, geri dönüşüm tekniklerinin yükseltilmesi, çarpık kentleşme ve sanayileşme yerine cazibe merkezlerinin kaynak profili ışığında hedeflenmesi, yer altı su kaynaklarının gözetimi, uygun ürün deseninin yayımı ve en önemlisi su yönetimi anlayışını kurum taassubundan kurtararak multi-disipliner ve modern bir yönetim anlayışına çevirmek gibi her biri baraj yapımı ve isale hatları kadar önemli ve devasa görev alanlarını da ihmal etmemeliyiz.

Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Genel Müdürü Abdullah Kutlu ile Röportaj

Abdullah KUTLU

Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği Genel Müdürü

Ülkemizde 2010 yılında iç ticarete konu olan toplam tohumluk değeri 840 milyon ABD dolarıdır. Tarım Kredi Kooperatiflerinin 2010 yılında toplam tohumluk cirosu (fide-fidan dâhil) 120 milyon ABD doları civarında olup iç ticarete konu olan toplam tohumluk değerinin ciro bazında % 14'üne tekabül etmektedir.

Tarım Kredi Kooperatifleri olarak ortaklarımızın sertifikalı her türlü tohumluk talebini karşılamaktayız. Hububat tohumluklarında (buğday, arpa triticales, çavdar) 2010 yılı dağıtım miktarımız yaklaşık 85.500 ton civarında gerçekleşmiştir. Bu miktarın yaklaşık 24.000 tonu Bölge Birliklerimizce üretimi yapılan tohumluklardan karşılanmıştır.

2010 yılında ülkemizde üretimi yapılan 350.000 hububat tohumluğunun yaklaşık %25'inin, dağıtımını yapılan hibrit mısır tohumluğunun %13'ünün, patates tohumluğunun ise %8'inin dağıtımını teşkilatımız kanalı ile yapmıştır.

Sebze, endüstri bitkileri, sıcak iklim tahılları, çayır mera yem bitkileri, yemelik tane baklagiller ve diğer tohumluklarda yaklaşık 15.000 tonluk bir arzımız bulunmaktadır.

Tarım Kredi Kooperatifleri olarak Çiftçiye hangi tohumlukların dağıtımını yapıyorsunuz?

Tarım Kredi Kooperatifleri olarak ortaklarımızın talebi doğrultusunda hububat, endüstri bitkileri, çayır-mera ve yem bitkileri, baklagil,

Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri hakkında kısa bir bilgi verir misiniz?

Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri; Türk tarımındaki 148 yıllık tecrübe ve bilgi birikimi ışığında, ülke genelinde bir Merkez Birliği, 16 Bölge Birliği, 1741 birim kooperatif ve 128 hizmet bürosu ile ülkemiz genelinde yerleşim birimlerinin %80'inde (31.737 yerleşim alanında) yaklaşık 1,1 milyon çiftçi ortağının her türlü tarımsal girdi ve tüketim maddeleri ile aynı ve nakdi kredi ihtiyacını karşılayan, ortak ürünlerini değerlendiren, tarım sigortaları ve kimyevi gübre konusunda sektör lideri olan bir kooperatif kuruluşudur.

Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri olarak çiftçi ortaklarımızın tarımsal üretimleriyle ilgili her türlü girdi ihtiyaçlarını uygun şartlarda karşılamak, ürünlerini en uygun şartlarda değerlendirmek ve

tüketicilerin ihtiyaçları doğrultusunda pazara sunmak başlıca görevimizdir.

Bu amaçla, kurumumuz; ortaklarımızın ihtiyacı olan kimyevi gübre, karma hayvan yemi, zirai mücadele ilaçları, sertifikalı tohumluk, sera örtüsü, damla sulama ve tarımsal alet ve gereçleri konusunda faaliyet gösteren 30 adet şirketin sahibi ve/veya ortağı bulunmaktadır.

Bu sayede özellikle ekonomik yönden dezavantajlı konumda olan kırsal kesimin kalkınmasında etkin rol oynayarak bu kesimin refah düzeyinin artırılmasında önemli rol oynamaktayız.

Türkiye Tohumculuğunda Tarım Kredi Kooperatiflerinin yeri nedir?

sebze tohumluğu vb. tohumluk gruplarındaki ihtiyaçlarını karşılamaktayız.

Tarım Kredi Kooperatifleri Çiftçinin fide ve fidan ihtiyaçlarını da karşılanıyor mu?

Kooperatif ortaklarımızın aşılı, aşısız sebze ve sertifikalı çilek fidesi talepleri fide üreticisi firmalar ile yapılan sözleşmeler çerçevesinde karşılanmaktadır. 2010 yılında fide satış rakamlarımız 50 milyon adet civarındadır.

Ülkemizde modern meyve bahçelerinin oluşmasını ve bu şekilde ortaklarımızın ve diğer üreticilerin, pazarın talebine göre üretim yapmalarını sağlamak üzere, kaliteli, ismine doğru ve hastalıklardan arı, her çeşit bodur ve yarı bodur sertifikalı meyve ve asma fidanı ihtiyaçları fidan üreticisi firmalarla yapılan sözleşmeler çerçevesinde karşılanmaktadır.

Ayrıca, ortaklarımıza sebze üretimi ve meyvecilik konularında, sürdürülebilir tarımsal üretimde bulunmalarını teminen ziraat mühendislerimizce teknik eğitimler de verilmektedir.

Tarım Kredi Kooperatiflerinin tohumluk üretim faaliyetleri var mı, varsa bu konu hakkında bilgi verir misiniz?

1994 yılında Tekirdağ Bölge Birliğimizin iştirakimiz TAREKS AŞ ile müştereken başlattığı sözleşmeli tohumluk üretimi, bugün 10 Bölge Birliğimizce yürütülmektedir. Ayrıca, bu bölge birliklerimiz TSÜAB'a (Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği) üyelik işlemlerini de tamamlamıştır.

2011 yılı itibarıyla;

192 Kooperatifimizde, 864 ortağımız ile 96.000 dekar alanda,

24 buğday çeşidi ve 7 arpa çeşidi olmak üzere toplam 34 çeşitte,

33.706 ton tohumluk üretimi gerçekleşeceği tahmin (sertifikasyon işlemleri devam etmektedir) edilmektedir.

Tohumluk üretimi yapan Bölge Birliklerimizde modern anlamda, tohum hazırlama ve sıvı ilaçlama yapabilen 10 adet selektör tesisimiz ile hizmet verilmektedir.

Teşkilatınızca hangi tohumluk çeşitlerinin üretimi yapılmaktadır?

Üretimi yapılan;

Buğday çeşitlerimiz, Flamura-85, Pehlivan, Dropia, Alka, Katerina, Gönen, Kaşifbey, Cumhuriyet-75, May-8462, Ziyabey-98, Basribey-95, Alpu-2001, Çeşit-1252, Demir-2000, Gerek-79, Harmankaya, Kate-A1, Sönmez-2001, Mirzabey-2000, Altay-2000, Müfitbey, Bezostaja-1, Konya-2002 ve Meta-2002.

Arpa çeşitlerimiz, Kral-97, Tarm-92, Larende, Aydanhanım, Karatay-94, Kalaycı-97 ve Lord.

Tarım Kredi Kooperatifleri olarak önümüzdeki yıllarda tohumluk üretimi konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

5042 Sayılı Kanun kapsamında sözleşmeli tohumluk üretim sürecinde Genel Müdürlüğümüzce Ankara Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsünden Demir 2000 ekmeklik buğday çeşidi ile Tarm-92 arpa çeşidi, yine Konya Bölge Birliğimizce Mirzabey 2000 makarnalık buğday çeşidi, Bahri Dağdaş Araştırma Enstitüsünden Konya-2002 ekmeklik buğday çeşidi ile Larende arpa çeşidi, Eskişehir Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsünden Altay 2000 ekmeklik buğday çeşitlerinin üretim hakları alınarak üretimi gerçekleştirilmektedir.

Bakanlığımızca; 2005 yılından itibaren sertifikalı tohumluk kullanımı, 2008 yılından itibaren de yurt içi sertifikalı tohumluk üretim desteği ödemesi uygulamaları, özellikle hububat tohumluğunda üreticilerin hem sertifikalı tohumluk kullanımını artırmakta, hem de sanayicimizin aradığı kalitede, ürün standartlarının yükselmesini sağlamaktadır.

Ülkemizde her yıl ortalama 81 milyon dekar buğday, 30 milyon dekar arpa ve 280 bin dekar tritikale ekilişi yapılmaktadır. (TÜİK verilerine göre) Ülkemizin, 3 yılda bir yenileme hesabı ile her yıl 540 bin ton buğday, 201 bin ton arpa

ve 2 bin ton tritikale olmak üzere toplam 743 bin ton sertifikalı hububat tohumluğuna ihtiyacı bulunmaktadır.

2002 yılında ihtiyacın buğdayda %14,8 ve arpada %2,2'lik kısmı karşılanırken, 2004 yılından itibaren yapılan yasal düzenlemeler, destekleme uygulamaları ve özel sektörün de hububat tohumluğu üretimine girmesiyle bu oranlar buğdayda %58'e, arpada %17'ye yükselmiştir. Ancak bu miktarlar yine de ülke ihtiyacının altındadır.

TMO'nun 2011 yılından itibaren kalite kriterlerine göre alım yapması da dikkate alındığında; önümüzdeki dönemde sertifikalı tohum kullanımına olan talebin artacağı aşikârdır. Bu bağlamda, ortaklarımızın gelir ve etkinliklerini artırmak, rekabet gücü yüksek ve sürdürülebilir tarımsal üretimin oluşturulmasına katkıda bulunmak amacıyla, gerek Bölge Birliklerimizce sözleşmeli üretim modeliyle hububat tohumluğu, gerekse iştirakimiz TAREKS AŞ'ce, hububat, hibrit mısır, patates, baklagil tohumluğu gruplarındaki üretimlerimiz ciddi anlamda artırılabilecektir.

Tarım Kredi Kooperatifleri çiftçiye tohumluk temininde ne gibi kolaylıklar sağlıyor?

Kooperatiflerimizce, ortaklarımızın her türlü tohumluk ihtiyacını, zamanında, uygun fiyatlarla, peşin veya kredili olarak karşılamaktayız. Bunun yanında, üreticilerin finansman ihtiyaçlarının uygun koşullarda karşılanması amacıyla Tarım Kredi Kooperatiflerince tarımsal üretime dair düşük faizli (% 50 indirimli) yatırım ve işletme kredisi kullanılmaktadır.

Diğer yandan, yurt içinde üretilen sertifikalı tohumu kullanarak bitkisel üretim yapan ortaklara, yurt içinde üretilen sertifikalı çilek fidesi veya sertifikalı tohumlardan elde edilen sebze fideleri arz edilmektedir.

Sertifikalı fide ile bahçe tesis eden ortaklara, sertifikalı veya standart meyve/asma fidanları ile bağ/bahçe tesis edenlere, kullanılan tohum, sebze fidesine ait sertifikalarını ibrazı halinde T.C. Ziraat Bankasınca uygulanmakta olan tarımsal kredi faiz oranı üzerinden % 50 indirimli olarak işletme ve yatırım kredisi kullanılmaktadır.

İştirakiniz TAREKS AŞ'nin tohumluk faaliyetleri nelerdir?

İştirakimiz TAREKS AŞ' ce serin iklim tahılları grubunda buğday ve arpa, sıcak iklim tahılları grubunda mısır (hibrit) ve endüstri bitkileri grubunda patates olmak üzere 3 ana grupta tohumluk üretimi gerçekleştirilmektedir.

• Buğday ve Arpa Tohumluğu Üretimi

TAREKS AŞ'ce Romanya Fundulea Enstitüsünün Flamura 85, Dropia, Hırvatistan Osijek Enstitüsünün Alka ve Katarina, May Tohumculuk Firmasının May 84-62 Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsünün Pehlivan Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsünün Gönen98, Kaşifbey 95 ve Cumhuriyet 75 buğday çeşitleri ile Hırvatistan Osijek Enstitüsünün Lord, Gazda ve Oliver arpa çeşitleri olmak üzere, 9 çeşit buğday ve 3 çeşit arpa tohumluğu, Tekirdağ ve Balıkesir Bölge Birliklerimiz ile müştereken üretilerek Kooperatiflerimizce ortakların talepleri karşılanmaktadır.

• Hibrit Mısır Tohumluğu Üretimi

Araştırmacı Tohumluk Kuruluş Belgesi bulunan TAREKS AŞ'nin mısır tohumluğu konusundaki çalışmaları 1999 yılında Hırvat Osijek Enstitüsü ile temsilcilik anlaşmasının imzalanmasıyla başlamış olup bugün itibariyle TAREKS AŞ adına tescilli OSSK 644, OSSK 602, OSSK 596 ve OSSK 515 hibrit mısır çeşitleri

şirket teknik personeli marifetiyle üretilmekte ve şirketimize ait 9.423 m² açık, 2.400 m² kapalı olmak üzere toplam 11.823 m² alan üzerine Balıkesir Altınova'da bulunan hibrit mısır tohumluğu işleme ve paketleme tesisimizde hazırlanarak ortaklara sunulmaktadır.

• Orijinal ve Sertifikalı Kademe Patates Tohumculuğu Faaliyetleri

İştirakimiz TAREKS AŞ, gerek temsilcisi bulunduğu Alman/Solana Firmasından ve gerekse ülkemize ithalat yapan diğer firmaların ithal ettikleri orijinal kademedeki tohumluklardan temin edilerek sertifikalı patates tohumluğu üretiminde bulunmaktadır.

Şirketimizce Granola, Satina, Velox, Toscana, Lanorma, Agria, Marfona, Marabel, Jelly, Madeleina, Agata, Lady Olympia ve Melody patates çeşitlerinin tohumluk üretimi yapılmaktadır.

İştirakiniz TAREKS AŞ'nin Araştırma ve İslah faaliyetleri hakkında bilgi verir misiniz?

2009 yılında Balıkesir'de işletmeye alınan Hibrit Mısır Tohumluğu Araştırma ve İslah İstasyonumuzda Hırvat İslahçılar ile yapılan çalışmalarda 2010 yılında yaklaşık 1.450 mısır çeşidi üzerinde çalışılmış, 2011 yılında ise yaklaşık 2.000 mısır çeşidiyle çalışmalarımız devam etmektedir.

İslah çalışmalarında gerek OSİJEK Enstitüsünde ıslah edilen çeşitlerin ülkemiz koşullarına adaptasyonu ve gerekse yeni hatların ıslah faaliyetleri yürütülmektedir.

Yürütülen bu çalışmalar sonucunda bugün itibariyle 3 yeni mısır ebeveyn çeşidinin şirketimiz adına üretim izinleri alınarak tescil müracaatları yapılmıştır.

KOOPERATİFİMİZDE ÇOK ŞEY DEĞİŞTİ...

Türkiyemizin en büyük çiftçi ailesi...

Kredi faizleri iyice düştü.
Hatta hayvancılık ve sulama için
sıfır faizle kredi veriyorlar.
Şimdi kooperatifimizde ne ararsak var.
Hem de en kalitelisinden...
Gübreten ilaca, tohumluktan sulama
borularına kadar pek çoğu da **Tarım Kredi'nin**
kendi fabrikalarının ürünleri...
Hem ürettiğimiz ürünleri alıyorlar,
hem de geleceğimize sigorta yapıyorlar...

**BU GÜCE SEN DE
ORTAK OL**

www.tarimkredi.org.tr

Türkiye'nin her yerinden

444 4 855

KOOPERATİFİMİZDE ÇOK ŞEY DEĞİŞTİ...

Türkiyemizin en büyük çiftçi ailesi...

Kredi faizleri iyice düştü.
Hatta hayvancılık ve sulama için
sıfır faizle kredi veriyorlar.
Şimdi kooperatifimizde **ne ararsak var.**
Hem de **en kalitelisinden...**
Gübreden ilaca, tohumluktan sulama
borularına kadar pek çoğu da **Tarım Kredi'nin**
kendi **fabrikalarının ürünleri...**
Hem **ürettiğimiz ürünleri alıyorlar,**
hem de **geleceğimize sigorta yapıyorlar...**

**BU GÜCE SEN DE
ORTAK OL**

www.tarimkredi.org.tr

Türkiye'nin her yerinden

444 4 855

Tohum Yetiştiricileri Alt Birliği (TYAB)

İsmail YURTAN

Tohum Yetiştiricileri Alt Birliği Başkanı

Türk tohum yetiştiricisi her türlü sebze, yağlı tohumlu bitkiler, endüstri bitkileri ve hububat tohumunu hem ülkemiz hem de dünya için üretmektedir.

TYAB, 5553 Sayılı Tohumculuk Kanunu'na göre kurulmuş bir alt birliktir. Kanunda alt birliklerin amacı "Tohumculuk sektörünün geliştirilmesi ile sektörde faaliyet gösteren gerçek veya tüzel kişiler arasında mesleki dayanışma sağlayarak mesleki faaliyetleri kolaylaştırmak, tohumculuk faaliyetinde bulunan insanların ekonomik ve sosyal haklarının korunmasını sağlamak" olarak belirtilmektedir.

Alt birliklerin belirtilen bu amaçlara ulaşabilmesi için sektördeki gerçek ve tüzel kişilerin üyeliğini en üst düzeyde sağlaması gerekmektedir. Aksi halde, sektördeki temsilcilerin büyük bölümünün üye olmadığı bir alt birliğin belirtilen amaçları sağlamada başarılı olması düşünülemez.

İlgili kanunun alt birliklerle ilgi 5.

bölümünün, üyelikle ilgili olan 17. maddesinde: "Tohumculukla ilgili faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler, faaliyet konuları ile ilgili alt birliğe üye olmak zorundadır. Üyelik ile ilgili usul ve esaslar alt birliğin tüzüğünde belirlenir." denilmektedir.

TYAB, 2008 yılında kurulmuş ve aynı yıl ilk genel kurulunu yaptıktan sonra hukuki kimliğine kavuşmuştur. 2010 yılında da 3. Genel Kurulu yapılan TYAB'a üye olan çiftçi sayısı Ağustos 2011 itibarı ile 2800'e ulaşmıştır.

Üyelerin büyük çoğunluğu Marmara, Ege ve İç Anadolu Bölgesinde olup diğer bölgelerimizde de önemli sayıda üyemiz bulunmaktadır. Ancak, mevcut üye sayısının, olması gerekenin sadece, dörtte biri olduğu tahmin edilmektedir.

Üyelikle ilgili olarak yaşanan çeşitli sıkıntılar nedeniyle, önemli tohum üretimi yapılan bazı illerimizde, TYAB'a üye hiç bulunmamaktadır. Örnek olarak: Antalya'dan ve Adana'dan TYAB'a üye hiç

kaydedilmemiştir. Bursa'dan ve İzmir'den ise sadece yirmi üçer üye kayıtlı bulunmaktadır.

Türkiye'de tohum yetiştiriciliği, büyük oranda, tohum üreticisi firmaların yetiştirici çiftçilerle yaptığı sözleşmeli üretim ile gerçekleşmektedir. Çiftçilerle sözleşme imzalayan üretici firmalar da bu çiftçilerin üyeliklerini TYAB'a yaptırmaktadır. İlk yıl üye olan çiftçiler, üye olmadan önce üyeliğe giriş aidatını ödemek zorundadırlar. Ertesi yıllarda da üye çiftçilerin yıllık aidatlarını o yıl içerisinde ödemeleri gerekmektedir. Ancak, daha sonraki yıllarda, üye çiftçilerin üyeliklerinin kontrolünde ve üyelik aidatlarının tahsilatında önemli sıkıntılar yaşanmaktadır. Örneğin:

- TYAB'a üye olan çiftçiler, bir sonraki yıl sözleşme ve üretim yapmayabilmekte veya sözleşmeli üretime devam ediyor olsa bile, üyelik belgesine sahip oldukları için bazı üyeler sonraki yıllara ait üyelik aidatlarını yatırmamaktadırlar.
- Bazı Bakanlık İl Müdürlükleri, tohum üretim aşamalarında (beyanname verilmesi veya tarla kontrolleri gibi) firmalardan ve yetiştirici çiftçilerden TYAB'a üyelik şartını sorgulamamakta ve gerekli işlemleri yapmaktadırlar. Çiftçiler de üyelik zorunluluğu olmadığı düşüncesiyle, üyeliklerinin devamını ve aidatlarını yatırmayı önemsememektedirler.
- Tohum yetiştiren çiftçilere özel devlet teşvikleri bulunmadığından, kanunen zorunlu olsa bile, çiftçiler üye olmak istememektedirler.

- Bazı çiftçilerin de üyelik zorunluluğunu bilmedikleri görülmektedir.

Çeşitli sebeplerle alt birliğe üye olunmaması veya üyelik aidatlarının zamanında ödenmemesi, alt birliğin faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, üyeler alt birlik faaliyetleri ve alt birliğin kendilerine sağlayabileceği katkılar hakkında yeterli bilgiye sahip bulunmamaktadırlar.

Tohum yetiştiriciliği profesyonel bir iştir. Belli incelikleri ve özel olarak uyulması gereken teknik kuralları vardır. Bu işi yapan çiftçilerimizin teknik yönden de önemli eksiklikleri bulunmaktadır.

Sözleşmeli üretim yapan tohum yetiştiricilerinin, diğer bazı teknik sorunları yanında sözleşme imzaladıkları şirketlerle yaşadıkları önemli sıkıntılar da bulunmaktadır. Alt birlik yönetimi olarak tohum yetiştiricilerinin üyelik ve diğer teknik konularda yaşadıkları sorunların çözümü için önemli çalışmalar planlamaktayız. Bu amaçla önümüzdeki günlerde bir

proje yürürlüğe konulacaktır. Bu proje ile hem üyelerimizi daha yakından tanıma hem de sorunlarını yerinde tespit ederek çözüm arama imkanları ortaya konulacaktır.

Tohum Yetiştiricileri Alt Birliğine üye olmak için ilgili kanunun alt birliklerle ilgili 5. bölümünün, üyelikle ilgili olan 17. maddesinde: "Tohumculukla ilgili faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler, faaliyet konuları ile ilgili alt birliğe üye olmak zorundadır. Üyelik ile ilgili usul ve esaslar alt birliğin tüzüğünde belirlenir." denilmektedir.

Alt birlik üyeleri, üyeliğe giriş sırasında giriş aidatı ve her yıl için yıllık aidat ödemekle yükümlüdür. Giriş aidatının alındığı yıl için ayrıca yıllık aidat alınmaz. Süresinde ödenmeyen aidatlar, alt birlikçe kanunî faizi ile tahsil edilir.

Alt Birliğe üye olabilmek için;

- Tohum Yetiştirici Belgesi'ni ibraz etmek. Bu belge Bakanlıkça verilen ve gerçek veya tüzel kişilerin alt birliğin

faaliyet konularıyla iştiğal ettiklerini gösteren bir belgedir.

- Üyelik isteğini belirten dilekçe ibraz etmek.
- Tüzel kişiler gerçek kişi temsilcileri vasıtasıyla üye olurlar. Gerçek kişi temsilcileri, çalıştıkları tüzel kişilikten aldıkları ve tüzel kişiliğin tescilli ana sözleşmesinde temsil ve bağlayıcı işlem yapma yetkisine sahip olduğuna dair imzalı belgeyi alt birliğe ibraz etmeleri zorunludur. Gerçek kişiler ise üyelik esnasında nüfus cüzdan suretini ibraz ederler.
- Üye giriş aidatını peşin ödemek.

Yukarıdaki şartları yerine getirenlerin üyeliği alt birlik yönetim kurulu kararıyla kesinleşir. Kendilerine Yönetim Kurulunca tanzim ve imza olunan bir "üyelik belgesi" verilir.

Türk Tohumculuk Sektörünün ülkemizde ve dünyada hak ettiği yeri alabilmesi için alt birliğimize üye olalım ve güç kazanalım.

Ar-Ge ve Türkiye Tohumculuğunun Genel Ekonomiye Katkısı

Doç. Dr. Masum BURAK
Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürü
Dr. A. Ahmet YÜCER
Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdür Yardımcısı

1. Giriş

Günümüz dünyasında bilim baş döndürücü bir hızla ilerlemekte ve elde edilen bilgilerin büyük bir kısmı elektronik iletişim araçları ile çok kısa sürede ilgililere ulaşmaktadır.

Ülkeler, teknoloji üreten ve satan ülkeler olarak ikiye ayrılmaktadır. Teknoloji üretimi ise Ar-Ge ile sağlanabilmektedir. Gelişmiş ülkeler Ar-Ge ile geri kalmış ülkeleri kendilerine bağımlı hale getirmektedir. Geri kalmış ülkeler her yıl milyonlarca dolar ödeyerek teknoloji satın almaktadır. Dolayısı ile Ar-Ge'ye önem veren, yeterince kaynak aktaran ve teknoloji geliştirerek bunu pahalı bir şekilde satan ülkeler Ar-Ge giderlerini geri kalmış ülkelere dolaylı olarak geri almaktadır.

Türkiye'nin sahip olduğu iklim, toprak çeşitliliği ve üretim sahaları çok sayıda bitki ve hayvan türünün üretilmesi ve yetiştirilmesine imkân vermektedir. Ülkemizin sahip olduğu bu potansiyelin tam olarak kullanılabilmesi için kendi şartlarına uygun çeşit ve teknolojilerin geliştirilmesi gerekmektedir.

2. Dünyada Ar-Ge Çalışmaları

Bir ülkenin Ar-Ge harcamaları, gelişmişlik düzeyinin de göstergesidir. Ar-Ge harcamalarının dünyadaki durumu incelendiğinde; ABD, Japonya ve OECD ülkelerinde GSYİH'nin ortalama %2,5'ini, AB (27)'de ise %1,8'ini Ar-Ge'ye ayırdıkları görülmektedir.

Türkiye'nin Ar-Ge harcamaları (2000-2009 dönemi) incelendiğinde; (2010 sabit fiyatlarıyla) 2,9 milyar TL'den, 8,5 milyar TL'ye, kişi başına Ar-Ge harcamasının (Satın Alma Gücü Paritesi -SAGP) 44 \$'dan 122 \$'a, GSYİH'da Ar-Ge'nin payının ise %0,48'den, %0,85'e yükseldiği görülmektedir.

Bilim Teknoloji Yüksek Kurulunca benimsenen Türkiye'nin 2013 Ar-Ge hedefi, GSYİH'da Ar-Ge'nin payını %2'ye yükseltmek, dünya sıralamasında da 15. sıraya yükselmektir. Bu hedefe ulaşabilmesi için başta özel sektör, ve STK'ler olmak üzere bütün kesimlerin Ar-Ge'ye daha fazla ilgi göstermesi ve kaynak ayırması gerekmektedir.

3. Türkiye'de Tohumculuğun Tarihçesi

Ülkemizde tohumculukta araştırma faaliyetleri, gerçek anlamda Cumhuriyet döneminde başlamıştır. Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte tarımın çeşitli dallarında üretme ve deneme istasyonları kurulmaya başlanmış, son derece kısıtlı imkânlarla rağmen çok önemli aşamalar kaydedilmiştir.

Bunlar arasında;

- 1924 yılında Rize' de Çay Araştırma Enstitüsü, Adana ve Nazilli' de Pamuk Araştırma İstasyonları, Edirne'de Fidanlık (Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü),
- 1925'te İslah-ı Buzr (Eskişehir Geçit Kuşağı Tarımsal Araştırma Enstitüsü),
- 1926' da Ankara' da Umumi Ziraat Laboratuvarı (Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü), Bilecik Amerikan Asma Fidanlığı ve Yeşilköy Zirai Araştırma Enstitüsü (Marmara-Trakya Bölge Zirai Araştırma Enstitüsü),
- 1930 yılında Manisa ve Tekirdağ Bağcılık İstasyonları, Ankara' da Merkez Tavukçuluk Enstitüsü,
- 1931 yılında Adana ve İzmir'de Zirai Mücadele Araştırma Enstitüleri,
- 1933 yılında Antalya Çeltik Deneme Tarlası (Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü) ve İzmir'de Tahaffuzhane Bölge

Laboratuvarı kurulmuştur.

- 1933 yılında Ankara' da Ziraat, Orman ve Veteriner Eğitiminin beraber yürütüldüğü Yüksek Ziraat Enstitüsü,
- 1934' te Ankara Bölge Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü ve Kastamonu Bahçe Kültürleri İstasyonu
- 1936' da Antalya Turunçgiller İstasyonu, Giresun Fındık Araştırma İstasyonu
- 1937' de Gaziantep Bölge Bağ-Bahçe Araştırma Enstitüsü, Bornova Zeytincilik Araştırma Enstitüsü, Malatya Bahçe Kültürleri İstasyonu
- 1938 yılında Erbeyli/ Aydın İncir Islah İstasyonu
- 1939 yılında Arifiye/Adapazarı Bahçe Kültürleri İstasyonu, Niğde Fidanlığı ve Çanakkale Bahçe Kültürleri İstasyonu,
- 1944 yılında Tokat Bahçe Kültürleri İstasyonunun kurulması sayılabilir

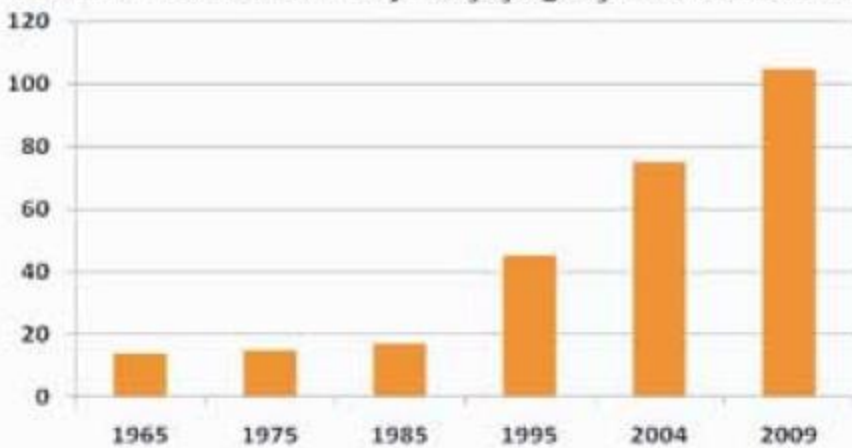
Bugün ülke genelinde 11'i merkez, 10'u bölge/havza ve 26'sı da konu olmak üzere 47 araştırma enstitüsü veya istasyonu ile Türk tarımına hizmet etmektedir.

4. Tohumculukta Çeşit Geliştirme Çalışmaları

Türkiye'de uzun dönemde tarımsal istatistikler incelendiğinde önemli üretim artışlarının 1964 yılından itibaren başladığı görülmektedir. Türkiye'de ilk Tohumculuk Kanunu 1963 yılında çıkarılarak sertifikasyon sistemi kurulmuş ve araştırma sonuçları 1964 yılından itibaren tescil edilmeye başlanmıştır.

Tarla bitkileri alanında 1964–2010 döneminde 1844 çeşit geliştirilmiştir. Bu çeşitlerin 880'i (% 48) araştırma enstitülerince, 864'ü (% 47) özel sektörce ve 100'ü (% 5) üniversitelerce geliştirilmiştir. Araştırma enstitülerince geliştirilen çeşitlerin tamamına yakını yerli gen kaynaklarından geliştirilmişken, özel sektörce tescil ettirilen çeşitlerin tamamına yakını dışarıdan getirilerek adaptasyon denemeleri sonucunda kayıt altına alınmıştır.

Grafik 1: Tarla bitkilerinde yıllık çeşit geliştirme ve tescil miktarları

Kaynak: Tohumluk Tescil Sertifikasyon Müdürlüğü Kayıtları (2010)

Türkiye'de son yıllarda çeşit geliştirme ve tescil çalışmaları önemli ölçüde hızlanmıştır. 1964-1985 aralığında yıllık ortalama 15 çeşit geliştirilebilirken, 1995'te 45, 2005'te 75, 2009 yılında ise bu miktar 105 çeşide ulaşmıştır.

Patates tohumculuğunda yürütülen TÜBİTAK Projesi ile enstitü, üniversite, özel sektör iş birliği sağlanmış ve gerekli altyapı kurulmuştur. Bu altyapı ile ülkenin tohumluk ihtiyacının % 10'unu üretilen duruma gelinmiştir. Doku kültürü laboratuvarlarında 3-4 yıl içerisinde ilk yerli patates çeşitlerinin tescil aşamasına gelmesi beklenmektedir. Sivas, Kayseri, Konya, Tokat, Kahramanmaraş, Eskişehir, Erzincan ve Erzurum illerinde yaklaşık 200.000 hektar alan tohumluk üretim alanı olarak belirlenmiştir.

Benzer şekilde yine bir TÜBİTAK projesi ile doğal soğanlı ve yumru süs bitkilerinde önemli gelişmeler sağlanmıştır. Türkiye florasında bulunan 1200 lokasyonda 260 tür doğal soğanlı ve yumru süs bitkisi toplanmış ve kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan bu çeşitler korunarak genetik kaynağın muhafaza altına alınması ve sürdürülebilir kullanımı sağlanacaktır. Bu çalışma sonucunda ihracat imkanları artırılacak geliştirilen yeni çeşitler sektöre kazandırılarak yıllık yaklaşık 20 milyon dolarlık ihracat artışı sağlanabilecektir.

Sebzecilikte aynı dönemde 38 bitki türünde toplam 3175 çeşit tescil edilerek kayıt altına alınmıştır. Bu çeşitlerin 209'u araştırma enstitüleri (%6,5), ve 2'si üniversiteler (% 0,06) tarafından geliştirilirken, 2964'ü özel sektör (% 93,3) tarafından yurt dışından transfer edilerek tescil edilmiştir. Bunların 2134'ü halen üretimde kullanılmakta ve milli çeşit listesinde yer almaktadır.

Sebze tohumculuğunda son yıllarda uygulamaya konulan Türkiye F1 Hibrid Sebze Tohumculuğu Projesi ile önemli mesafeler alınmış ve 2005 yılında %10 olan yerli tohum üretim oranı 2010 yılı sonunda %40'a çıkarılmış, 2013 yılı sonunda ise %55-60'a çıkarılması hedeflenmiştir.

Meyvecilikte ise 40 bitki türünde toplam 1033 çeşit tescil edilmiş olup bunların 737'si üretimde kullanılmaktadır. Tescil edilen çeşitlerin, 997'si araştırma enstitüleri (96,5) ve 13'ü üniversiteler tarafından geliştirilerek tescil edilirken, 25'i özel sektör (%2,4) tarafından yurt dışından getirilerek tescil ettirilmiştir.

Çeşit ve teknoloji geliştirmeyi teşvik etmek amacıyla son yıllarda yapısal olarak da birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar arasında Bitki Islahçı Hakları Kanunu (2004) önemli bir yer tutmaktadır. Bu kanun ile ıslah ettikleri çeşitlerin ticarete konu olması halinde araştırmacıların ıslahçı hakkı almaları sağlanmıştır.

günün ihtiyaçlarına göre 2006 yılında güncellenmiş ve tohumculuk sektörünün örgütlenmesinin ve güçlenmesinin önü açılmıştır.

Diğer yandan Türkiye, geliştirdiği çeşitlerin ve teknolojilerin uluslararası ticarete konu olması durumunda haklarını koruyabilmek amacıyla Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerini Koruma Birliğine (UPOV) 2007 yılında üye olmuştur.

5. Geliştirilen Tohumların Kullanım Yaygınlığı

Araştırma Enstitülerince geliştirilen çeşitler ya da yurt dışından transfer edilerek uygulamaya aktarılan teknolojiler sonucu bugün tarımsal üretimde kullanılan tohum ve fidan çeşitlerinin büyük bir kısmı yurt içinde üretilmektedir.

Tablo 1: Geliştirilen çeşitlerin üretimde kullanılma oranları

Çeşit	Oran %	Çeşit	Oran %
Ekmeklik Buğday	95	Ayçiçeği	20
Makarnalık Buğday	98	Aspir	100
Arpa	99	Soya	30
Nohut	100	Yer Fıstığı	100
Mercimek	100	Susam	100
Çeltik	100	Korunga	100
Tütün	85	Tüylü Fiğ	100
Pamuk	43	Macar Fiği	83
Standart Domates	50	Koca fiğ	100
Standart Biber	30	Standart Hıyar	100
Standart Patlıcan	55	Hibrit Sebze	35

Kaynak: TAGEM Kayıtları

Tablodan görüleceği üzere hububat ve bakliyat üretiminde kullanılan tohumların tamamına yakını ülkemizde üretilmektedir. Standart sebze tohumlarında bu oran % 90 dolayındadır. Hibrit sebze tohumculuğunda % 40 düzeyinde olan bu oran meyvecilikte de zaman zaman yapılan ithalata rağmen % 95'lerin üzerindedir.

Araştırma sonuçlarının kamuoyu ile paylaşılması ve uygulamaya aktarılabilmesi amacıyla enstitülerdeki araştırmacılar tarafından yurt içinde ve yurt dışında kongre, sempozyum ve dergilerde bilimsel yayınlar yapılmakta ve sunulmaktadır.

Bu amaçla yapılan yayın sayılarında önemli artışlar sağlanmış ve 2000 yılında 200 ulusal, 80 uluslararası yayın yapılmışken, 2010 yılında bu rakamlar 669 ulusal, 441 uluslararası yayına yükselmiştir.

6. Tarımsal Üretimde Gelişmeler

Türkiye tarla bitkileri üretiminde, kuraklık gibi ekstrem yıllar haricinde uzun yıllar ortalaması dikkate alındığında, makarna ve bulgur sektörünün ihracata yönelik ihtiyacını karşılamak amacıyla dahilde işleme rejimi kapsamında zaman zaman ithalat yapmasına rağmen kendine yeterliği sağlamıştır.

Tablo 2: Tarla ürünleri üretimindeki gelişmeler

Çeşit	Miktar (bin ton)	
	1964	2009
Buğday	8.300	20.600
Arpa	3.200	7.000
Mısır	1.000	4.225
Mercimek	90	302
Nohut	90	562
Ayçiçeği	165	1.057
Pamuk lif	326	638
Yer fıstığı	29	90
Ş.Pancar	4.705	17.274
Patates	1.700	4.425
Kuru soğan	510	1.849

Kaynak: TÜİK

Tarla bitkileri üretiminde 1964-2009 döneminde yaklaşık 3 kat (%285) artış sağlanmıştır. Aynı dönemde Türkiye'de nüfus 31 milyon'dan, 73 milyona yükselmiş ve %235 artmıştır.

Tablo 3: Sebze üretimindeki gelişmeler

Çeşit	Miktar (bin ton)	
	1968	2009
Domates	1.346	10.745
Hıyar	333	1.735
Karpuz	2.100	3.810

Kaynak: TÜİK

Sebzeceilikte daha önce sadece açıkta ve yaz aylarında üretim yapılabilirken 1968-2009 dönemindeki üretim artışı dört katından daha fazla (%431) gerçekleşmiştir.

Tablo 4: Meyve üretimindeki gelişmeler

Çeşit	Miktar (bin ton)	
	1968	2009
Elma	700	2.782
Şeftali	99	547
Üzüm	3.725	4.264
Kayısı	131	695
Antep fıstığı	18	82
Fındık	138	500
Ceviz	96	177
Badem	27	54
Kestane	43	61
Limon	130	783
Mandalina	56	846
Portakal	476	1.689

Kaynak: TÜİK

Meyvecilikte ise 1968-2009 dönemindeki üretim artışı iki katından daha fazla (%221) gerçekleşmiştir. Tek başına Antep fıstığı üretimi 18 bin tondan 82 bin tona, narenciye üretimi (limon, mandalina ve portakal) ise toplamda 662 bin tondan 3,3 milyon tona yükselmiş ve % 501 artış sağlanmıştır.

Türkiye, bahçe bitkilerinde; 4 milyon hektar açık ve 50 bin hektarlık örtü altı alanda yılda yaklaşık 42 milyon

ton meyve ve sebze üretimi yapan; 23 milyar TL katma değer, 4.3 milyar dolarlık yıllık ihracat değeri ile yaklaşık 5 milyonluk bir nüfusa doğrudan geçim kaynağı sunan dünyanın önemli üretici ülkelerinden birisidir.

7. Geliştirilen tohumların ekonomiye katkısı

Türkiye'de 8 milyon hektar alanda buğday, 3 milyon hektar alanda da arpa üretimi yapılmaktadır. Bu alanlar için yurt dışından tohum ithal edilmemekte, Ar-Ge sistemimizin geliştirdiği çeşitler mevcut tohumluk üretim sistemi tarafından her yıl üretilmekte ve çiftçiye ulaştırılmaktadır.

Bu tohumların yurt içinde üretimi yerine dışarıdan ithal edilmesi durumunda ithalata ödenecek bedel yaklaşık 900 milyon TL dolaylarındadır. Yani yaklaşık 900 milyon TL Ar-Ge sayesinde her yıl ülkemizde kalmaktadır.

Tablo 5: Tohumluk üretim miktarları

Tohum	Üretim (ton)
Buğday	227.852
Arpa	36.144
Çeltik	5.025
Mısır	28.921
H. Ayçiçeği	9.298
Pamuk	10.811
Fiğ	1.057
Nohut	459
Mercimek	38
Sorgum	263
Soya	1.169
Aspir	248
Yer fıstığı	30
Çim	50
Yonca	864
Korunga	22
S.Sebze	2.758
Toplam	325.009

Kaynak: TÜGEM. 2011

Yıllık yaklaşık 80 milyon TL dolayındaki tohumluk ihracatı, hibrit sebze tohumu ve sertifikalı meyve fidanı üretiminin ekonomiye katkısı da dikkate alındığında Ar-Ge sisteminin geliştirdiği çeşitlerin ülke ekonomisine katkısının 1 milyar TL'yi geçtiği tahmin edilmektedir.

8. Sonuç

Türkiye'de tohumculukta Ar-Ge çalışmalarının başladığı tarihten bu yana önemli gelişmeler sağlanmıştır.

Özellikle tarla ve bahçe bitkileri alanında ülkemiz şartlarına uygun çeşitler geliştirilerek uygulamaya aktarılmıştır. Tescil sisteminin kurulduğu 1963 yılı sonrasında 2009 yılına kadar ülke nüfusu % 235 artarken, tarla bitkileri üretiminde % 285, sebzeçilikte %431, meyvecilikte ise % 221 artış sağlanmıştır. Böylece gıda güvenliği açısından tarımda üretim artışı nüfus artışından daha yüksek gerçekleşmiştir.

Tohumculuk sektörü Ar-Ge çalışmaları sonucu geliştirilen tohum çeşitlerini üretimde kullanması ve ithal etmemesi nedeniyle yıllık yaklaşık 1 milyar TL genel ekonomiye katkı sağlamaktadır.

Tohumculukta özel sektör son yıllarda çeşit geliştirmek amacıyla Ar-Ge'ye kaynak ayırmaya ve araştırma enstitüleri ile ortak projeler uygulamaya başlamıştır. Diğer yandan destekleme politikaları ile altyapılarını geliştirmiş, çıkarılan kanunlarla da örgütlenme altyapısını tamamlamıştır.

Bundan sonra sektörden beklenen özellikle hibrit sebze tohumculuğunda Ar-Ge'ye ve yerli çeşit üretimine daha fazla ilgi göstermesi ve Türkiye'nin 500 milyarlık ihracat hedefinde hak ettiği payı almasıdır.

Kaynaklar

Bakanlıkça Geliştirilen Çeşit ve Teknolojiler ile Kullanım Alanları 1963-2008, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü yayını, Ankara, 2009.

TAGEM. Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Kayıtları, Ankara, 2011.

Tohumluk Tescil Sertifikasyon Merkezi Kayıtları, Ankara, 2010.

TÜİK, 2010. İstatistik Göstergeler 1923-2009, Erişim Tarihi 04.04.2011 <http://www.tuik.gov.tr/Start.do?jsessionid=OhtQNYhBFy4xJy12bdzhNhhyyNLZhOnphmhrvVGzb42j3c4QJx0Wl-1042540686>,

TÜGEM. Tarımsal Veriler, Erişim tarihi 04.04.2011 <http://www.tarim.gov.tr/Files/BirimFaliyetleri/TugemFaalMart2011son.pdf>,

Tohumculuk Açısından GDO Ülkemizde Mevcut Durum

Ahmet Nahit ONUK
Ziraat Yüksek Mühendisi

Dünya üzerinde tescilli 190 civarında değiştirilmiş gen veya ülkemizdeki kısaltması ile GDO vardır. Bunlardan 40'a yakını Avrupa ülkelerinde gıda ve yem amaçlı olarak kullanılmakta, bazı ülkelerde ekimi de yapılmaktadır. En yaygın olanları, pamuk, mısır, kanola, patates, soya ve şeker pancarı bitkilerinde kullanılmaktadır. Tabii ki bu bitkilerin türevleri de yem ve gıda sanayinde kullanılmaktadır. Ancak son günlerde basında sıkça duyulduğu için özellikle belirtmek gerekir ki GDO'lu buğday ve GDO'lu mercimek henüz dünya üzerinde ticari olarak kullanılmamaktadır.

Ülkemize gelince;

5977 Sayılı Biyogüvenlik Kanunu 26 Mart 2010 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış ve yayım tarihinden 6 ay sonra 26 Eylül'de yürürlüğe girmiştir. Kanunun yayımlanmasına kadar olan süreçte GDO'lu olması muhtemel ithal ürünler için GDO'lu olmadığına dair taahhütname verilmekte idi. 26 Eylül tarihinden sonra ithal edilen her üründe analiz başlamıştır. Söz

konusu kanun gereğince toplanan biyogüvenlik kurulu herbisit tolerans geni taşıyan A2704-12, MON40-3-2 ve MON89788 soya fasulyesi ve ürünlerinin hayvan yemlerinde kullanılmasına izin verilmiştir. Bu genlerin dışında bugün itibarı ile gıda ve yem amaçlı olarak kullanımına izin verilmiş gen yoktur. Ancak çeşitli kuruluşların gıda ve yem amaçlı kullanılmak üzere GDO'lu mısır, kanola ve şeker pancarı başvuruları bulunmaktadır.

GDO'ları Türkiye tohumculuğu açısından incelersek Biyogüvenlik Kanununun 5. maddesine göre; genetiği değiştirilmiş bitkilerin ve hayvanların üretimi yasaktır.

Genetiği değiştirilmiş bitki üretimi de tohumdan başlayacağından, Türkiye'de GDO'lu tohum olduğunu iddia etmek önemli bir olaydır. GDO'lu tohum ticareti yapmak ve ekmek yasaktır.

5553 sayılı Tohumculuk Kanunu hükümlerine göre, sadece kayıt altına alınmış çeşitlerin ticaretine müsaade edilmektedir. Bugüne kadar ülkemizde kayıt altına alınmış

GDO'lu bir tohum çeşidi yoktur.

Yine aynı kanuna göre, tohumlukların ithal edilmesi ve ihracı Bakanlığın iznine tâbidir. İthal edilecek tohumluklarda yurt içi standartlara uygun olma şartı aranır. Tohumluk ithalatı ve ihracatına ilişkin usul ve esaslar, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenir.

Bakanlıkça gerekli izni verilmeyen ve kontrolleri yapılmayan tohumlukları, ithal ve ihraç edenler ile ithal ve ihraç işlemlerinde gerçeğe aykırı bilgi ve belge verenlere veya belgeler üzerinde tahrifat yaptıkları tespit edilenlere, kanunda çeşitli cezalar öngörülmektedir. Fiilin tekrarı halinde eylemi yapanlar beş yıl süreyle faaliyetten men edilir. Bu tohumluklara Bakanlık tarafından el konulur ve bu tohumlukların müsadere sine sulh ceza mahkemesince karar verilir. Müsadere edilen tohumlukların imha edilmesine karar verildiği takdirde, imha işlemi masrafları bu fiilleri işleyenlere ait olmak üzere, Bakanlık tarafından gerçekleştirilir.

Görüldüğü gibi Biyogüvenlik Kanunundan önce de GDO'lu tohum ithalatı ve üretimi yasak idi.

Ülkemizde her yıl özellikle hibrit çeşitlerin ana baba hatları veya ihtiyaç duyulduğunda tohumluk ithalatı yapılmaktadır. Tarım Bakanlığı her yıl bu ithalatı düzenlemek amacıyla ithalatın prosedürünü belirleyen genelgeler çıkarmaktadır. Son olarak 2011 yılı için çıkarılan genelgede daha önceki yıllardaki genelgelerde olduğu gibi, "Genetik yapısı değiştirilmiş organizma (GDO)'lu tohumlukların" ithalatına izin verilmez. Ancak, Bakanlıkça uygun

görüldüğü takdirde, ilgili mevzuat çerçevesinde, yalnızca araştırma amaçlı olmak üzere bu tip tohumlukların ithalatına izin verilebilir ibaresi bulunmaktadır. Ayrıca ithal edilecek tohumlar için tohumluğun genetik yapısı değiştirilmiş organizma (GDO) olmadığına dair belge istenmektedir. Tohumculuk sektörünü topyekun GDO'lu tohumu satışa arz ediyor şeklinde suçlamak yakışıksızdır.

Yukarıda söz konusu edilen Tohumculuk Kanunu ile Biyogüvenlik Kanunu GDO'lu tohum üreten ve ticaretini yapanlara önemli cezalar da getirmektedir. Ana baba hatlarının belirlenmesinden çiftçiye intikaline kadar her aşaması Tarım Bakanlığının denetiminde olan tohum üretiminde GDO'lu üretim yapılması mümkün değildir. Önemli cezalar nedeniyle tohum üreten firmaların bunu yapmaları mümkün olmadığı gibi, firmalar yanlışlıkla ithal edilen tohumlarda da GDO karışımı olmaması için önemli bir çaba göstermektedir.

Buraya kadar hiçbir yorum yapılmamış sadece mevcut hukuki durum ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ancak, bütün bu anlattıklarımızdan sonra şunları da söylemekte fayda vardır:

2011 yılı içerisinde 1 Eylül 2011 tarihi itibarıyla yılın ilk 8 ayında internet ortamındaki çoğu birbirinin kopyası olan binlerce haberi bir kenara bırakırsak yazılı basında bizim tespit edebildiğimiz 1500'den fazla haber çıkmıştır. Bunların önemli bir kısmı GDO ithalatı ve ülkemizi GDO'ların istilası konusundadır. Yazımın ilk paragrafında belirttiğim "GDO'lu buğday ve GDO'lu mercimek henüz dünya üzerinde ticarî olarak kullanılmamaktadır." ifadesi belki ilk bakışta size yersiz gelmiştir; ama maalesef üretilmemiş veya ticarete konu olmamış ürünler bile ülkemizde sadece muhalefet etmek içgüdüğü ile söylenmiş ve basında önemli yer bulmuştur.

Hibrit ile GDO farkını bilmeyenler, tohum konusunda ahkâm

kesmişler, milletin zehirlendiğinden bahsetmişlerdir. Hele bir de buna paniğin artması amacıyla, 'Genleri ile oynanmış İsrail tohumlarının, Türk tarımını bağımlı hale getirdiği ve sağlığı da tehdit ettiği' yolundaki haberlerde eklenmiştir ki bu durum Türk milletine karşı adeta bir psikolojik savaş ilan edilmesidir.

Bu tip konuşmalar en hafif tabir ile gaffettir.

Anlaşılan odur ki; bıkmadan, yorulmadan GDO'lu tohum söylentisinin yanlış olduğunu ifade etmek gerekecektir. Çünkü basında televizyonda eline domates, biber alan herkes GDO anlatmaktadır.

Türkiye'ye GDO'lu tohum girmesi yasaktır. 2010 yılı içerisinde Biyogüvenlik Kanunu çıktı. İthalat kanundan önce de yasaktı, şimdi de yasak. Domatesin, mısırın GDO'lu olduğunu çıkıp da iddia etmek sadece tohum üreticilerine değil Türk çiftçisine de yapılan büyük bir haksızlıktır.

Türk tohum sektörü geliyor, dünya devleri ile yarışıyor. Bunu baltalamak isteyenler, tohumlarımızın GDO'lu olduğunu ve dışa bağımlı olduğumuzu iddia edenler, en hafif ifade ile bu gelişmeyi kösteklemek isteyen belli dış güçlerin oyununa geliyor.

Eğer tohumculuk psikolojik bir engelle karşılaşırsa tohum yatırımcısı ve üreticisi ilave destek ve teşviklerden eksik kalacaktır. Söylentiler nedeniyle halkımız, pazardan, marketten alışveriş yaparken korkuyor. Daha az bitkisel ürün tüketmeye başladı. Az tüketirseniz, az üretirsiniz; az üretirseniz az tohum satarsınız. Az tohum satıldığında da tohum sektörü büyümmez. Bir müddet sonra sektörde, geriye sayım başlar.

Sonuç olarak GDO'lu tohumun Türkiye'ye girmesi, ekilmesi, üretilmesi, satılması yasaktır ve tohumlarımız GDO'lu değildir.

Çok iddialı söylüyorum, hiçbir kompleks duymayacağımız, aksine, en güçlü olduğumuz sahada en seviyesiz bir propaganda ile psikolojik olarak darmadağın. Bu kadar saçma bir şey olamaz. Halkımız, bu konudaki psikolojisini düzeltsin; ülkemiz kaynakları ile 10 yıl sonra dünyanın parmakla göstereceği, tohum, fide ve fidan üreticisi lider bir ülke olur.

Türkiye Tohumcular Birliği olarak kurulduğumuz 23.10.2008 tarihinden bu yana bu görüşlerimizi her ortamda ifade etmeye çalıştık. Yedi alt birliğimiz ve bu alt birliklerimizin 6300 üyesi ile bu tip kara propagandanın karşısında olmaya devam edeceğiz.

Türkiye Tohum Endüstrisi, Darboğazlar ve Fırsatlar

Kamil YILMAZ

Ziraat Yüksek Mühendisi / Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkez Müdürü
ISTA (Uluslararası Tohum Test Birliği) Yönetim Kurulu Üyesi

Dünyada tarımda kullanılan ilk tarımsal girdi olmakla birlikte bir ekonomik faaliyet olarak tohumun bir endüstri ve stratejik ürün haline gelişi oldukça yenidir. Geçen yüzyıl, tarımda önemli ve köklü değişimlerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Tarımın ekonomik bir faaliyete ve endüstriye dönüşmesine paralel olarak onun ihtiyaç duyduğu en temel girdi olan tohumluk endüstrisi de benzer bir gelişme göstermiştir. Diğer yandan son 50-60 yılda önemli ilerlemeler kaydeden genetik bilimi, bitki ıslahı ve özellikle 1990'larda ivme kazanan bitkisel biyoteknoloji, tohumluk endüstrisinin giderek bilime dayalı ve ekonomik yönü ağır basan bir sektör haline dönüşmesine katkıda bulunmuştur. Buna ilaveten, 1970'lerden sonra tüm dünyada giderek ağırlığını hissettirmeye başlayan "Bitki Islahçı Hakları" tohumculuk endüstrisini güçlendirmiştir. Dünyada tarım ve tohumculuk sektörlerinin gelişmesine paralel olarak

tohumluk kontrolü, sertifikasyonu ve çeşit safiyetinin devamını sağlayacak uygun kuralları koymak ve geliştirmek, çeşitlerin korunmasını, tohumluk ticaretini teşvik etmek, ülkeler arasında teknik engelleri kolaylaştırmak için uluslararası organizasyonlar (ISTA, OECD, UPOV ve ISF gibi) oluşturulmuştur.

Dünya Tohum Ticareti

Bu gelişmelerin sonucunda bütün bitki türleri dahil olmak üzere, tüm dünyada tohumluk tüketimine karşılık gelen bir yıllık parasal değer yaklaşık 55 milyar ABD doları olduğu tahmin edilmektedir. (2008 Worldseed.org). Bu miktar içerisinde çiftçilerin kendi işletmelerinden sağladığı kayıt dışı tohumluklar ile ticarete konu olan veya sertifikalı tohumluklar yer almaktadır. Yine yapılan tahminlere göre bütün dünyada her yıl ticarete konu olan tohumluğun parasal değeri yaklaşık 38 milyar ABD dolarını bulmaktadır. Ülkelerin tarımsal potansiyeline ve tarımsal

gelişmişlik durumlarına bağlı olarak ticarete konu olan tohumluk miktarlarında farklılık göstermektedir. Her yıl uluslararası ticarete konu olan tohumlukların değeri ise ihracatta yaklaşık 7,064 milyar ABD doları, ithalatta ise 6,690 milyar ABD dolarıdır.

Ülkemizdeki Gelişmeler

Ülkemiz tarımında planlı ve sistemli tohumculuk faaliyetleri Cumhuriyetle birlikte başlamıştır. Ancak 1960'lı yıllara kadar bu alanda sağlanan gelişmeler bazı türlerde çeşit geliştirme çabaları ve sınırlı miktarda tohumluk üretiminden öteye gidememiştir. 1963 yılında "Tohumlukların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkındaki Kanun"un yürürlüğe girmesi ile ülkemiz tohumculuğunda yeni bir dönem başlamıştır. Bu kanunla birlikte çeşit tescili, tohumlukların sertifikasyonu ile kalite kontrolü ve piyasa denetimi konularında Tarım Bakanlığı ilk kez görevler üstlenmiş, tohumluk üretimi konusunda ise daha etkin rol almıştır.

1980'li yıllara kadar Türkiye'de uygulanan kamu ağırlıklı tohumluk politikaları ülke ihtiyacının yurt içi üretimlerle karşılanması yönünde olmuştur. 1983 yılında tohumluk fiyatlarının, 1984'te ise tohumluk ithalatının serbest bırakılması ve serbest piyasa ekonomisinin etkin hale gelmesi ile özel sektör tohumculuğu gelişme fırsatı bulmuştur. Özel sektör girişimciliği yalnızca tohumluk üretimi alanında değil aynı zamanda teknoloji transferi, çeşit geliştirme, tohum işleme ve pazarlama konularını da içine alacak şekilde organize olmuştur.

Ülkemiz tohumculuk sektöründeki gelişmelere paralel olarak, uluslararası kural ve sistemlerde bütünleşmeyi hedefleyen, AB mevzuatlarına teknik olarak uyumlu Bitki Islahçı Hakları ve Tohum sistemleriyle ilgili düzenlemelere gereksinim duyulmuştur. Bu kapsamda, 15.1.2004 tarihinde yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına ilişkin Kanun, 08/11/2006 tarihinde Tohumculuk Yasası yürürlüğe girmiştir. 2007-2008 yıllarında ise Bitki Çeşitlerinin kayıt altına alınması, tohum-fide kalitesi ve standartları kapsayan ikincil mevzuatlar uygulamaya konulmuştur. Türkiye, 1963'te ISTA(Uluslararası Tohum Test Birliği)'ya, 1968 yılında OECD Tohum Sertifikasyon Sistemine dahil olmuştur. 2007 yılında ise Bitki Islahçı Haklarının Korunması kapsamında UPOV(Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerini Koruma Birliği)'a üye olmuştur.

2008 yılından itibaren 5553 Sayılı Tohumculuk Yasası kapsamında özel sektörün örgütlenmesi ve yapılandırılması başlamış ve süreç artıları ve eksileri ile tamamlanmıştır. Bu bağlamda, Türkiye Tohumcular Birliği ve alt birlikler kurulmuştur. Bu birlikler, Bitki Islahçıları Alt Birliği(BİSAB), Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği(TSÜAB), Fidan Üreticileri Alt Birliği(FÜAB), Fide Üreticileri Alt Birliği(FİDEBİR), Tohum Dağıtıcıları Alt Birliği(TODAB), Tohum Yetiştiricileri Alt Birliği(TYAB), Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği (SÜSBİR)'dir. Bu birlikler halihazırda sektörün her alanda tamamına yakını temsil etmektedirler.

Değerlendirme

Sektörel yapıyı incelediğimizde tarla bitkileri ve sebze tohum üretiminde kuruluşları dört ana grupta toplayabiliriz. Bunlar, Kamu Tarımsal Araştırma Enstitüleri ve üniversiteler, TİGEM, birlikler ve kooperatifler ile özel sektör tohum kuruluşlarıdır. Türkiye'de günümüzde, 30'a yakın kamu kuruluşu, çok sayıda birlik ve kooperatif, sayısı 450'yi bulan

çeşitli boyuttaki yerli ve yabancı sermayeli özel tohumculuk firması tohumculuk alanında faaliyet göstermektedir. 1980'li yıllardan sonra ülkemizde uygulanan tohumculuk politikaları, sektörde faaliyet gösteren özel kuruluşların sayıca hızla artmasına imkan tanımıştır. Önceleri kamu ağırlıklı bir yapılanma gösteren tohumculuk üretim ve dağıtım sistemi sonraları yerini, bilhassa tarla ve sebze bitkileri tohumculuğunda, özel sektör faaliyetlerinin öne çıktığı bir yapıya bırakmıştır.

Türkiye tohumculuk sektörünün yapılanması, çeşit tescili, sınai ve fikri mülkiyet hakları kapsamında yeni bitki çeşitlerinin korunması, tohum, fide ve fidan sertifikasyonu, tohum üretimi, yurt içi ve uluslararası tohum ticareti ve piyasa denetimi konularında önemli ölçüde mevzuatı ve teknik altyapıyı oluşturmuştur.

Dünyada tohum endüstrisinin geliştiği ülkeleri esas aldığımızda

bu ülkelerin 150 yıllık bir sektörel birikime sahip olduklarını, ülkemizde ise özel sektörün yaklaşık 30 yıllık, kamunun ise 70-80 yıllık geçmişe ve deneyime sahip olduğu bir gerçektir. Bunun sonucu olarak 1990 yılında 116 bin ton olan sertifikalı tohumluk üretim ve dağıtımı, 2010 yılında yaklaşık 495.559 tona ulaşmıştır. İhracatta tarla bitkileri (mısır, ayçiçeği, pamuk, buğday; şeker pancarı vb.) tohumluklarının yanında, tamamen Türkiye'de ıslah edilmiş ve geliştirilmiş bazı sebze (domates, biber, hıyar vb.) çeşitlerine ait tohumluklar da önemli yer tutmaktadır. Ülkemiz uluslararası tohum ticaretinde 30 milyon ABD doları tarla bitkileri tohumları, 8 milyon ABD doları sebze tohumları olmak üzere toplam 38 milyon ABD doları ile ihracatta 26. sırada yer almaktadır. İthalatta ise tarla bitkileri tohumlarında 50 milyon ABD doları, 32 milyon doları sebze tohumları olmak üzere toplam 82 milyon dolar ile uluslararası tohum ithalatında 20. sırada

bulunmaktadır. (ISF,2008)
1980 yılında tescilli çeşit sayısı toplam 274 iken,2011 yılı Ocak ayı itibariyle tarla bitkilerinde 1771 tescilli(1244'ü üretimde), sebze türlerinde 3221 çeşit (2189'u üretimde) tescil edilerek ülke tarımının hizmetine sunulmuştur. Ülke olarak tohumculuk sektörü, çiftçinin, sanayinin, tüketicinin taleplerini karşılayacak tohum üretim potansiyeli,tohum işleme kapasitesi ve pazarlama imkanına sahiptir.

Ayrıca 2009 yılında ISF (Uluslararası Tohum Federasyonu) Tohum Kongresinin Antalya'da yapılması,2011 yılında OECD Tohum Şeması Yıllık Toplantısının İstanbul'da organize edilmesi ve 2013'te ise 30. Uluslararası ISTA Tohum Kongresinin Antalya-Türkiye'de yapılacak olması tohum endüstrimizin dünyadaki yeri ve önemi konusunda bir fikir vermektedir.

Ancak bu üretim potansiyeli ve tohum işleme kapasitesinin sürekli olması için Türkiye tohum sektörünün bazı zayıf halkalarının güçlendirilmesi elzemdir. Bu zayıf halkaların ve alınacak tedbirlerin bazıları özetle aşağıda sıralanmıştır.

- 1) Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi ve öncelikle bitki ıslahı ile çeşit geliştirme yeteneklerinin kurumsal olarak oluşturulması,
- 2) Yeni teknolojilerin geliştirilmesi veya transferi ve biyoteknolojinin bitki ıslahı, zararlı organizmalara dayanıklılık ıslahında etkin kullanılması,
- 3) Sertifikalı /kaliteli tohum talebinin oluşturulması,bunun için sertifikalı tohum kullanım desteklerinin artırılarak devam ettirilmesi,
- 4) Tohumculuk sektöründe sermaye yetersizliği ve buna bağlı yatırımların azlığı,bununla ilgili kamu desteklerinin çeşitlendirilmesi,
- 5) Ülkemizdeki şirketlerin küçük sermayeli ve altyapılarının yetersiz

olması,dünyada olduğu gibi yerel tohum şirketlerinin stratejik iş birliğinin geliştirilmesi ve şirket birleşmelerinin alınacak bazı tedbirlerle teşvik edilmesi.

6) Birçok bitki türünde (patates, mısır, ayçiçeği, kolza ve bazı sebze türleri gibi)çeşit (teknoloji) ithalatının artması çeşit ve kaynak tohumluk bakımından geniş ölçüde dışa bağımlılık söz konusu olup Ar-Ge desteklerinin öncelikle dışa bağımlı olduğumuz türlerde olması,

7) Tohumculuk faaliyetinde bulunan kuruluşların altyapı eksikliğinin olması ve Ar-Ge'ye ayrılan payların yeterli olmaması. Kuruluşların gelirlerinin bir bölümünü sistemli bir şekilde altyapı yatırımlarına ayrılması,

8) Çiftçiler tarafından sertifikasız tohumluk kullanımı, münavebeye gereken önemin verilmemesi ve tohumluk ile yemeklik üretim alanlarının ayrılmamış olması nedeniyle, üretim alanlarında sıkıntılar çıkmaktadır. Bundan dolayı,ülkemizde tohum üretim bölgelerinin oluşturulması, tohum üretiminin önündeki bürokratik ve yasal zorlukların kaldırılması yönünde tedbirler alınmalıdır.

9) Sektörün önündeki önemli konulardan birisi de insan kaynakları ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Bu ihtiyaçların karşılanmasında üniversiteler, araştırma enstitüleri ve Türkiye Tohumcular Birliği ile alt birlikleri rol oynayabilir. Tohumculukla ilgili uluslararası kuruluşların birikimlerinden yararlanılabilir.

Sonuç ve Fırsatlar

Yetişmiş,nitelikli insan gücü, ülkemizin zengin gen kaynakları ve biyoçeşitliliği, yeterli sermaye ve milli tohumculuk politikaları çerçevesinde mevcut Ar-Ge potansiyeline yeterli finansman desteği ile bitki ıslahı ve teknoloji geliştirme projelerinin desteklenmesi tohum endüstrisine gelecek dönemlerde önemli ölçüde güç katacak ve dünyada ve

bölgemizde yeni fırsatlar verecektir.

Türkiye olarak tohumculukla ilgili politika ve stratejilerini özel sektör, üniversite,kamu ile birlikte orta ve uzun vadede yeniden analiz edip belirlenme ihtiyacı vardır. Bu politikalar çerçevesinde ülke önceliklerinin belirlenmesi ve güçlendirme çalışmaları yapılabilir. Ülkemiz halihazırda bölgede komşu ülkeler, Orta Asya ve Ortadoğu ülkeleri, Kuzey Afrika, Balkanlar, Doğu Avrupa ülkeleri gibi bölge ülkelerinde dış satım için önemli bir potansiyele sahiptir. Türkiye, bazı tarla bitkileri türlerinde, sebze ve bahçe bitkileri açısından önemli bir üretici ülke olması, tarımsal sanayi ve seracılığın gelişmesi nedeniyle hem bazı tarla bitkilerinde hem de sebze tohumculuğunda önemli fırsat alanlarına sahiptir.

Alınacak bazı pratik tedbirlerle, özellikle hububat, pamuk, patates, ayçiçeği, mısır gibi tarla bitkileri tohumlarında ve sebze tohumculuğunda üretim ve tohum ticareti potansiyelimiz 700-800 bin tona çıkması sürpriz olmayacaktır. Bunun için de sertifikalı tohum üretimi ve ticaretinde sertifikalı tohum kullanan çiftçilerin ve ihracatın desteklenmesi yanında tohumluk kalitesini artırıcı teknik ve yasal tedbirlerin alınması ülkedeki ve bölgemizdeki sertifikalı/kaliteli tohum talebinin artırılması gereklidir.

Hepimizin bildiği gibi, tohum endüstrisi ve tohumculuk sektörleri; gelişmiş ülkelerin hepsinde stratejik alan, tohum ve çoğaltım materyalleri ise stratejik ürünler olarak ele alınmıştır. Ülkemizde tohumculuk politikaları ve stratejilerinin oluşturulması, tohum sisteminin kurulması ülke, bölge ve dünya konjonktürü dikkate alınarak gıda güvenliği tedbirleri esas alınarak belirlenmesi tohum sektörü ve endüstrisini gelecekte bölgede ve uluslararası alanda güçlendirecek ve önemli fırsatlar sunacaktır.

*Tüm Türkiye'de
Birlikte Büyüyoruz*

KÜÇÜK ÇİFTLİK
TOHUMCULUK

Türkiye Tohumculuk Sektöründe Yeni Yapılanma Modeli ve Hedefler

Doç. Dr. S. Ahmet BAĞCI

Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTÖB) Yönetim Kurulu Üyesi

Tarımda verimlilik ve üretimin artırılmasında, üretim maliyetinin düşürülmesinde en önemli teknolojik girdi tohumdur. Bitkisel üretimde üstün nitelikli tohum kullanılması, uygun yetiştirme tekniklerinin uygulanması şartı ile kendine döllen turlerde % 20-30'luk, yabancı döllen turlerde kullanılan hibrit tohumluklarla ise %100'lerin üzerinde bir verim artışı sağlanabildiği bir gerçektir.

Verimlilik ve üretimde son derece önemli bir yere sahip olan tohumun bu özelliğinin tarımda kullanılabilmesi ise "Tohumculuk Sektörünün" gelişmişlik düzeyi ile ilgilidir. Tohumculuk sektörünün gelişmesi, kamu sektörü ve özellikle de özel sektör için gerekli olan yapısal ve yasal düzenlemelere ve yatırımlara bağlıdır. Tohumun bitkisel üretimin en önemli girdilerinden biri oluşu, gelişmiş ülkeleri tohum üzerinde geniş araştırma ve geliştirme çalışmalarına yöneltmiştir. Bu çalışmaların sonucunda sanayileşmiş bu ülkeler tohum sektörünü geliştirerek dünya tohum ticaretinde önemli bir yere sahip olmuştur. Bu ülkelerde tohumculuk güçlü sermaye birikimi ve ileri teknolojik araştırma

imkanlarının yanı sıra yaklaşık 150 yıllık bir geçmişe sahipken, Ülkemizde özel sektör ağırlıklı tohumculuk yaklaşık 15-20 yıllık bir geçmişe sahiptir.

Ülkemizde tohumculuk faaliyetleri Cumhuriyetin ilk yıllarında Tarımsal Araştırmalar, Tohum Üretim İstasyonları ve Devlet Üretim Çiftliklerinde başlatılmıştır. Bitki ıslahı, çeşit tescili, tohum kalite testleri ve ticareti ile ilgili sistemli çalışmalar ve uluslararası tohum kurallarının uygulanması ise 1963 yılında 308 sayılı "Tohumluk Tescil, Kontrol ve Sertifikasyon Kanunu" nun yürürlüğe girmesi ile gerçekleşmiş ve tohumculuğumuz ilk yasal düzenlemeye kavuşmuştur. Ülkemizde 1980'li yıllara kadar kamu ağırlıklı, 1985'li yıllardan itibaren özel sektörün de yer aldığı ve dünya ile bütünleşmeyi hedefleyen tohumculuk politikaları benimsenmiştir. Bu çerçevede 2004 yılında "Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunması" ve 2006 yılında "Tohumculuk" kanunlarının kabulü ile Türk Tohumculuk Sektörü önemli ivmeler kazanmış ve çıkarılan bu kanunlarla Tohumculuk Sektörü yeniden yapılanmaya başlamıştır.

2008 yılında Bitki Islahçıları Alt Birliği, Fidan Üreticileri Alt Birliği, Fide Yetiştiricileri Alt Birliği, Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği, Tohum Dağıtıcıları Alt Birliği, Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği, Tohum Yetiştiricileri Alt Birliği olmak üzere 7 adet alt birlik ve bu alt birliklerin oluşturduğu Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTÖB) kurulmuştur. Türkiye Tohumcular Birliği; alt birlikler arasındaki iş birliği ve dayanışmayı temin etmek, tohumculuk sektörünün geliştirilmesi ile sektörde faaliyet gösterenler arasında meslekî dayanışmayı sağlamak ve mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla alt birliklerce kurulan, tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde meslek üst kuruluşudur. Tohumculuk Kanunu ile birlikte gelen önemli bir uygulama da Kanunun 5, 6, 7. ve 8. maddelerindeki şu anda Bakanlığa ait olan yetkilerin (tohumluk sertifikasyonu, tohum üretimi, tohum ticareti ve piyasa denetimi gibi) yine aynı kanunun 15. maddesi gereğince Türkiye Tohumcular Birliğine verilebilecek olmasıdır. Tohumculukla ilgili alınan kararlar ve uygulamaya konan politikalar sonucunda, Türkiye tohumculuğu özel sektöre dayalı bir yapıya doğru yönelmiştir. Yasa gereği tohumculuk sektöründe faaliyet gösteren kurum/kuruluşların üye olmak zorunda olduğu TÜRKTÖB'a bağlı alt birliklerin üye sayısı kısa sürede 6000'in üzerine çıkmıştır. Hızlı bir yapısal ve yasal bir değişiklik içinde olan Türk tohumculuk sektörünün en temel hedefi; tohumculuk sektörümüzün teknolojik olarak dışa bağımlılığının azaltılması, yerli teknoloji kullanımının yaygınlaştırılmasıdır. AR-GE çalışmalarının geliştirilmesi ve desteklenmesi ile sertifikalı tohum, fide ve fidan üretiminin ve kullanımının artırılması, tescil ve sertifikasyon, kontrol ve ticareti konularında gelişmiş ülkelerdeki sistemlere eşdeğer bir tohumculuk sektörünün oluşturulması hedeflenmektedir.

IV. Türkiye Tohumculuk Kongresi'nin Ardından

Gelişen tohumculuk sektörüne 3 yılda bir düzenlenen Türkiye Tohumculuk Kongrelerinin önemli katkılar sağladığı muhakkaktır. Yaklaşık on yıllık bir geçmişe sahip Türkiye Tohumculuk Kongrelerinin ilki (I.Tohumculuk Kongresi 11-13 Eylül 2002) İzmir'de, ikincisi (II. Tohumculuk Kongresi 09-11 Kasım 2005) Adana'da, üçüncüsü ise (III. Tohumculuk Kongresi 25-28 Haziran 2008) Nevşehir'de yapıldı. IV. Tohumculuk Kongresi ise 14-17 Haziran 2011 tarihlerinde 19 Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesinin ev sahipliğinde Samsun'da gerçekleşti. V. Tohumculuk Kongresinin 2014 yılında Diyarbakır'da yapılması kararlaştırıldı. TÜRKTOB olarak destekleyen kuruluşlar arasında yer aldığımız Samsun'da düzenlenen IV. Türkiye Tohumculuk Kongresinin başarılı ve verimli bir şekilde geçmesini sağlayan Kongre Düzenleme Kurulunu ve emeği geçen herkesi TÜRKTOB adına kutlar ve

teşekkürlerimi sunarım.

Kongrede 185 adet bildiri yer almıştır. Tarla bitkileri konusunda 57 sunulu, 38 poster, bahçe bitkileri konusunda 20 sunulu, 29 poster, bitki koruma konusunda 10 sunulu, 15 poster, tarım ekonomisi konusunda 2 sunulu, 1 poster, tarım makineleri konusunda 2 sunulu, 2 poster, ağaç ve çalı formu bitkilerin tohumculuğu konusunda ise 6 sunulu, 3 poster bildiri olmak üzere toplam 97 adet sunulu, 88 adet poster bildiri sunulmuştur. Kongrede sunulan bildiriler iki kitap halinde yayımlanmış ve tohumculuk sektörü için önemli bir kaynak oluşturmuştur.

Son zamanlardaki gelişmeler göstermektedir ki tohumculuk ülkemizdeki en dinamik sektörlerden biri haline gelmiştir. üniversiteler, ıslah ve araştırmacılar, yetiştiriciler, üreticiler ve dağıtıcılar tohumculuk

sektörünün önemli unsurlarıdır. Kongrede Türkiye tohumculuğunun önderliğini yapan kamu araştırmaları ve son zamanlarda önemli mesafeler alan özel tohumculuk firmalarımızın katılımının yetersizliği gözlemlenmiştir. Kongrelerin önemli bir amacı da bilgi paylaşımıdır. Üniversiteler ve araştırma kuruluşları kamu/özel tohumculuk sektörü için bilgi ve teknoloji üretir, sanayi ve yetiştiriciler ise ihtiyaçları ölçüsünde bu bilgi ve teknolojiyi kullanır. Bunun sağlanması için de tohumculuk kongrelerinin düzenlenmesi ilgili üniversite ve tohumculuk sektörünün yasal temsilcisi olan TÜRKTOB ile birlikte gerçekleştirilmesi kongreler açısından daha olumlu olur düşüncesindeyim. Umarım Diyarbakır'da düzenlenecek olan V.Tohumculuk Kongresi buna bir başlangıç olur ki kapanış oturumunda bu yönde dilek ve temenniler yapılmıştır.

Türkiye'nin Endemik Bitkileri

Dr. Nejdet KAPLAN

Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

Türkiye; dünyanın önemli üç gen merkezinin kesişme noktasında bulunan coğrafik konumu, jeomorfolojik yapısı ve sahip olduğu çok farklı ekolojisi ile biyoçeşitlilik yönünden dünyanın önemli gen merkezlerinden biridir. Türkiye florasında 10.000 kadar bitki türü bulunduğu bilinmektedir. Ülkemiz endemiklerinin sayısı 3500 dolayında olup endemizm oranı %33 civarındadır. (Kaya ve Ark.2009). Avrupa ülkelerinin toplamında ise yaklaşık 2500 endemik tür varlığı düşünülürse ülkemizin floristik zenginliği daha iyi anlaşılmaktadır. Avrupa ülkeleri arasında en çok türe sahip olan ülke Yunanistan olup tür sayısı 800 civarındadır. Aynı şekilde endemik türlerce zengin İspanya ve Sırbistan'da ise bu sayı 400-500 arasındadır.

Endemik; alanları belirli bir ülke veya bölgeye ait, yerel, ender ve çok ender bulunan türlerdir.

Latince endemos (indigenous) kelimesinden gelir ve "yerli" anlamında kullanılır. Endemik alan;

bir ada, bir yarımada veya bir dağ olabileceği gibi birkaç metre karelik alanlar da olabilir. Ülkemizde bazı alanlar diğerlerine göre endemik bitkilerce daha zengindir. Amanos Dağları ve Iğaz Dağları, dağ silsileleri arasında ön sırayı almaktadır. Flora kayıtlarına göre Cilo Dağları'nda da çok sayıda endemik bitki olduğu bilinmektedir. Ege Bölgesi'nin güneyi ile Akdeniz'in batı ucundaki bölge (Muğla, Antalya, Burdur çevreleri), Orta Toroslar ve Taşeli Platosu, Ermenek-Mut-Gülnar çevreleri, Bolkar -Aladağlar, Antitoroslar yurdumuzun batı yarısının güneyindeki endemizm merkezleridir. Kuzey Anadolu'da ise Kazdağı ile Uludağ, Iğaz Dağları, Gümüşhane- Erzincan çevrelerindeki dağlar, Artvin- Rize çevrelerindeki yüksek dağlar endemizm açısından önemli yörelerdir. Doğu Anadolu'daki önemli yöreler ise Munzur Dağları ile Van-Hakkari-Bitlis çevreleridir. Orta Anadolu'da ise Sivas-Darözü-Gürün ve Çankırı civarlarındaki çorak topraklarda endemik türler yetişmektedir.

Ülkemiz endemiklerinin bazılarının yalnızca o bölgeye has bitki türü sayıları aşağıda belirtilmiştir. Toplam 1890 adet bitkinin ülkemizin çeşitli bölgelerine ait olduğu saptanmıştır.

Akdeniz	750
Doğu Anadolu	380
Orta Anadolu	275
Karadeniz	220
Ege	160
Marmara	70
G. Doğu Anadolu	35
Toplam	1890

Geri kalan 1200 kadar endemik tür ise birden fazla coğrafi bölgemize yayılış göstermektedir. Endemik bitkilerimiz ülkemizdeki bitki coğrafyası bölgelerine göre sınıflandırıldıklarında ise ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır:

İran- Turan	1220
Akdeniz	1050
Avrupa- Sibiryaya	300

Endemik bitki türleri açısından Türkiye'nin zengin familyası 431 tür ile Compositae (Papatyagiller) dir. Bu familya endemik türlerce de zengin olduğundan, endemizm oranı düşük olup %40'tır. İkinci sırayı Leguminosae (Baklagiller) alır. Bu familyaya ait 400 tür endemik olup Compositae familyası ile benzerliğinden dolayı endemizm oranı düşüktür (%41). Üçüncü sırayı 310 civarındaki türle Labiatae (Nanegiller) familyası alır. Bu familyaya ait 306 tür endemik olup endemizm oranı diğer iki

familyaya göre daha yüksektir (%57). Bunun sebebi bu familyanın özellikle Akdeniz Bölgesinin yüksek dağlarında yetişen türlerin bulunması ve tür sayısının diğer iki familyaya göre daha az olmasıdır. Endemik tür sayıları bu üç familyaya göre daha az olmakla birlikte, endemizm oranı yüksek bazı familyalar şunlardır. Boraginaceae (Hodan) %61, Campanulaceae (Çan çiçeği) % 60, Rubiaceae (kokboyasigiller) %48 ve Caryophyllaceae (Cıgırotu)%46.

Endemik tür sayısı bakımından en zengin cins ise 229 tür ile *Astragalus* (Geven)'tur. Bu cinsin endemizm oranı hayli yüksek olup %63 'tür. *Verbascum* (Sığırkuyruğu) cinsi 175 tür ile endemiklerce, zengin ikinci cins olup endemizm oranı *Astragalus*'a göre biraz daha yüksektir(71). *Verbascum*'un endemik türlerinin çoğu, *Astragalus*'un tersine daha çok yurdun batı kesiminde yetişir. *Centaurea* (peygamber çiçeği) 107 tür ile üçüncü sırayı almaktadır. Endemizm oranı %65'tir. Bu cinse

ait endemik türler evvelki iki cins gibi belirli yörelere göre lokalize olmaktan çok, değişik bölgelere dağılmıştır.

Ülkemiz doğasında bulunan bu zenginliklerimiz aşağıda verilen sebeplerden dolayı hızla yok olmaktadır.

- Sanayileşme ve şehirleşme
- Tarım alanlarının genişletilmesi ve aşırı otlatma
- Turizm
- Doğadan toplama
- Çorak (tuzcul) alanların ıslahı
- Tarımsal mücadele ve kirlenme
- Ağaçlandırma
- Yangınlar

Endemik bitkiler bakımından bu kadar zengin olan ülkemiz 1992-1997 yılları arasında DPT tarafından TÜBİTAK aracılığıyla

desteklenen "Türkiye Endemik Bitkiler Projesi" ile ayrıntılı bilgiler elde edilmiş endemiklerin çoğu herbaryumlara kazandırılmıştır.

Ülkemizde bitki ıslah çalışmalarına verilen önemin artmasıyla, endemik türlerde hak ettiği ilgiyi görmeye başlamıştır. Araştırma enstitülerinde oluşturulan bitki genetik kaynakları ulusal arazi gen bankalarının yanında özellikle süs bitkilerinde 'Bazı Doğal Bitkilerin Kültüre Alınması Yeni Tür ve Çeşitlerin Süs Bitkileri Sektörüne Kazandırılması' isimli projelerin benzerlerinin artması hem endemik bitkilerin korunmasını sağlayacak hem de yok olmasını engelleyecektir.

Kaynaklar:

EKİM, T.KOYUNCU, M. ve ARK. *Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi yayınları, Ankara, 2000.*

KAYA, E. ve Ark. *Türkiye'nin Doğal Süs Bitkileri Kataloğu, Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü, Yalova, 2009.*

Tulipa armena Boiss. var.lycica (Baker) Marais

Milli Tohumculuk ve Bitki Islahı

Dr. Ali Üstün
Safgen Tohumculuk

İnsanlığın bitkileri kültüre almasıyla başlayan bitki ıslahının farklı tanımları yapılmıştır. 1988 yılında Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsünde o zamanki müdürüm Ziya Özşen "Bitki ıslahı nedir?" diye sormuştu. Araştırmacı olmayan bu müdürümün kafasını karıştırmak için "Mevcut olan veya ortaya çıkarılan varyasyon içerisinde üretici ve tüketicinin isteklerine uygun ekonomik amaçlar doğrultusunda seleksiyon yapılması ve yeni bir ürünün çıkarılmasıdır." şeklinde tanımlamada bulunmuştum. Fazla bilimsel olan bu tanım yanında benim hoşuma giden bir tarif ise "Bitki ıslahı taviz verme sanatıdır." şeklinde kendini gösterir. Biraz felsefi olan bu tarif hiçbir zaman mükemmel bitkiye veya genotipe veya çeşide ulaşamayacağını ortaya koyar. Bu yüzden bitkilerde ıslah yaparken yeni kazanımlar genelde yeni kayıpları beraberinde getirir. Yeni bir çeşit daha iyisi ortaya konuluncaya kadar en iyi olandır. Ama hiçbir zaman mutlak en iyi ortaya çıkmayacaktır. Son iki

yıldır yaz tatillerinde ıslah çalışmalarım içerisinde çalıştırdığım oğlum Alptekin'i 19 Ağustos'ta Antalya'da yapılan Bitki Islahçıları Alt Birliği (BİSAB) Yönetim Kurulu Toplantısına ve Antalyalı tohumcular ile yapılan yemekli toplantıya götürdüm. Toplantı sonrası toplantının en küçüğü 13 yaşındaki Alptekin'e sohbet arasında "Bitki ıslahı nedir?" diye soruldu. Cevap: Yeni çeşitleri ortaya çıkarmak. Zannedirim bu basit tanım tohumculuk açısından her şeyi ifade ediyor. Alptekin'e sorulan diğer soru "İnşaat mühendisi olmak istiyorsun; ama bu yaşta tohumculuk ile ilgileniyorsun bunu nasıl izah edeceksin?" şeklinde oldu. Cevap ilginçti: "Bu memlekette herkes her şeyi yapıyor nasıl olsa ben de inşaat mühendisi olur sonra da tohumculuk yaparım." Tohumculukta herkesin her şeyi yapamayacağı kırıma noktası bitki ıslahıdır.

Tohumculuk firması veya şirketinde üretim kapasitesi ve tohum işleme kapasitesi oldukça önemli konulardır. Ancak dünyada tohumculuk firmaları gurur kaynağı olarak elinde bulundurduğu genetik materyali ve çeşitleri ortaya koyar. Kendi çeşidi veya genetik kaynağı olmayan şirketler fason üretim yapan konumdadır. Maalesef resmi kayıtlarda görülen 500'e yakın tohumculuk firmamızın ancak ve ancak % 10'u kısmen kendi genetik materyaline sahiptir. Diğerleri fason tohum üretimi yapmaktadır. Farkında olarak veya olmayarak fason üretim yapan firmaların konumlarını değiştirmeleri ve Standart and Poors'tan tohumculuk konusunda AAA kategorisinde yer alabilmeleri için kendi ıslah materyalleri, çeşitleri ve ıslah programlarına sahip olmaları gerekmektedir.

Islahı yeni çeşit geliştirmek olarak tanımlarsak ıslahçıyı da yeni çeşit veya çeşitleri geliştiren kişi olarak

tanımlamak gerekir. Bitki genetiği, fizyolojisi, morfolojisi, beslemesi, istatistik vb. birçok bilim dalının sentezi olan ıslahın başlangıcını insanların bitkileri kültüre almasına dayandırmak mümkündür. Ancak 1900'lere kadar daha ziyade sadece en iyiyi seçme şeklinde kendini gösteren ıslah bu zamandan sonra genel ve bitkilere özel metodolojisi ile profesyonel bir iş alanı haline dönüşmüştür. İleri derecede teknik bilgi ve beceri yanında kişisel yetenek veya sanat da başarıda önemli bir rol oynar. Yoğun bir şekilde ıslah yapmamış, çeşit geliştirmemiş ama ıslahı güzel anlatan kişileri ıslahçı olarak tanımlamak mümkün değildir. Bir benzetme yapmak gerekirse iyi bir futbol yorumcusu olan Ömer Üründül'ü nasıl futbolcu olarak tanımlayamazsak çeşit geliştirmemiş veya geliştirme içinde yoğun olarak bulunmamış veya bulunmayan hiçbir kimseyi ıslahçı olarak kabul etmek mümkün değildir. Futbolda iyi ve kaliteli futbolcuyu bulmak ne kadar zor ise iyi bir ıslahçiyi da bulmak o kadar zor ve pahalıdır.

Tohumculuk sektöründe ıslah konusunda yaşanan çelişkilere göz attığımızda ortaya çıkan durum ilginçtir. Uluslararası bazda bir tohumculuk şirketinin toplam gelirinin veya cirosunun % 15

civarındaki kısmını Ar-Ge faaliyetlerine ayırması gerektiği kabul edilmekte ve dünyada önde gelen tohumculuk şirketlerinin en az bu oranda veya daha fazlasını Ar-Ge'ye ayırdığı bilinmektedir. Tohumculukta Ar-Ge denildiği zaman bitki ıslahı akla gelmektedir. Ülkemizde ıslahçı arayan şirketlerimiz bunu iki amaç için yapmaktadır. Birincisi ve büyük bir çoğunluğu "araştırmacı kuruluş belgesi" alma amacına yönelik olarak ıslahçı aramaktadır.

Islahçının kalitesi, geçmişi veya başarısı bu amaç için önemli değildir. Önemli olan maliyetinin en düşük olmasıdır. Bu amaca yönelik olarak kamuda 3 yıl çalışmış olma, yeterli olduğundan bu kaynağa yönelinmektedir. Son yıllarda Tohumculuk Daire Başkanlığının araştırmacı kuruluş belgesine sahip şirketlerden ıslahçıya sahip olduğunun kanıtlanmasını istemesi araştırmalarda eskiden çalışmış ıslahçı belgesine sahip kişileri bile zor bulunur hale getirmiştir. Ülkemiz için acı gerçek bu belgeye sahip olan şirketlerimizin büyük bir çoğunluğunda herhangi bir ıslah faaliyetinin olmamasıdır. İkinci ve az bulunan grupta gerçekten çeşit geliştirme amacına yönelik olarak ıslahçı arayan şirketlerimizdir. Bu şirketler genelde sermaye yapısı

itibariyle kuvvetli şirketlerimizdir. Onların da aradıklarını bulduklarını söylemek oldukça zordur. Bir ara grup daha bulunmaktadır. "Yarabbi bana ucuz ama yetenekli bir ıslahçı ihsan eyle, ben de çeşit sahibi olayım." diye dua eden şirketlerimiz bu gruba girmektedir. Dualarının kabul olma şansının en yüksek ikramiyeye sahip olma ile aynı ihtimale sahip olduğunu belirterek ya duaya devam edilmesini ya da gerçekçi olunmasını tavsiye etmekten başka yapılacak bir şey olmadığını belirtmeliyim. Başka bir ara grup ise ıslahı hafife alan gruptur. Örneğin, yıllardır tohum sektöründe pazarlamacı olarak veya başka bir konumda gördüğümüz bir arkadaşımızı bir anda karşımızda ıslahçı olarak görmekteyiz. Nasıl oldu bu iş deyince "Patronlar bundan sonra ıslahçı olacaksın dediler, ben de oldum." demektedir. ABD'de yeni çıkan bir hap varmış, içenler hemen ıslahçı oluyormuş. Galiba bu yolu takip eden patronlar bu ilacı ele geçirmişler. Islah ile alakası olmayan ziraat mühendisi olan veya olmayan kişileri ıslahta istihdam etmek ıslahı hafife almanın en güzel örneğidir. Islaha veya ıslahçıya gereken önemin verilmediği yerde başarıdan veya yeni çeşitten bahsetmenin imkânı yoktur.

Küreselleşen dünyamızda küreselleşmenin en öne çıkan özelliği tekelleşmedir. Dünyada her sektördeki gelişmeleri dikkatli incelediğimizde son 20 yılda her alanda tekelleşmenin olduğunu görmemek mümkün değildir. Neredeyse küreselleşme eşittir tekelleşme formülasyonu oluşmuştur. Kendi camiamız içinde yerli tohumculuk şirketlerinin kuvvetlendirilmesini savunduğumuzda küreselleşme veya serbest pazar ekonomisi kabullerinin arkasına sığınarak milli tohumculuğu istememiz yanlış gibi gösterilmeye çalışılmaktadır.

Dünyada esen rüzgâra ters durmamak adına küreselleşme cazibesine kapılanlar sektörde söz sahibi olanlar ve gelecekte tekelleşmeden en fazla zarara uğrayacak olanlar olmasa çok fazla hayıflanmayacağım. Bir gün şirketleri ellerinden gittiği veya şirketlerini satmak zorunda kalacakları zaman geldiğinde iş işten geçmiş olacaktır. Bitki Islahçıları Alt Birliği (BİSAB) Yönetim Kurulu Başkanı Dr. Vehbi Eser'in sık sık belirttiği "Islah programı olan çok sayıdaki yerli tohumculuk şirketi milli tohumculuk için şarttır." görüşü altına her zaman imza atılabilecek bir fikir olarak önümüzde durmaktadır. Eğer tohumculuk firmaları olarak zaman geçmeden kendi genetik kaynaklarını oluşturarak ıslah çalışmalarına başlamadıkları takdirde esen rüzgârın tesiriyle oluşan tekellerin pazarlamacıları veya fason üretim yapan şirketler statüsüne geçecektir.

Tohumculuk sektörü içinde yabancı düşmanlığı yapma doğru bir yol değildir. Yanlış olan yabancının el üstünde tutulması veya baş tacı yapılmasıdır. Yabancı şirketler veya uluslararası şirketlerimiz kendi vatandaşımıza veya üreticimize son 200 yıldır aşılana "Yabancı daha iyidir veya kalitelidir" fikir bombardımanının tesiriyle rekabette üstünlüğe sahiptir. Sebze çeşitleri veya tohumculuğunda birkaç şirketimiz bu yanlış fikri çürütecek ölçüde başarı göstermiş olsalar dahi tarla bitkileri tohumculuğunda bu olgu hala geçerliliğini sürdürmektedir. Tarla bitkilerinde bir üreticimiz uluslararası şirketin tohumunu kullandığında ve beklediğini bulamadığında çeşit iyi ama benim yanlışından bu oldu demek ancak aynı durum yerli bir şirketin tohumunu kullandığında ortaya çıkınca üreticimiz suçu kendinde değil tohumu aldığı şirkette

aramaktadır. Ülkemizde faaliyet gösteren uluslararası şirketler yerli şirketlerimizin daha iyiyi yapma konusunda rekabete girmelerine yol açmakta ve ülkemizde tohumculuk konusunda kalitenin öne çıkmasına katkıda bulunmaktadır. Sadece bu neden bile bu şirketlerin ülkemizde faaliyet göstermeleri için yeterlidir. Fazla sayıda arkadaşımıza istihdam yaratan bu şirketlerin Türkiye tohumculuğunu idare etme ve yönlendirme gayretine girmedikleri sürece ülkemizde serbest ticaret yapmalarında bir sakınca olmadığını düşünmekteyim. Ama orta ve uzun vadede bu ülkenin kendi şirketlerinin gerekli formasyona sahip olarak kendi ülkelerinde üvey olmaktan kurtulmaları gerekmektedir. Bu formasyonun birbirleriyle alakalı 3 anahtar kelimesi genetik, ıslah ve çeşittir.

Son olarak Bitki Islahçıları Alt Birliği (BİSAB) Yönetim Kurulu üyesi olmam dolayısıyla burada belirtilen bütün görüşlerin şahsıma ait olduğunu ve burada BİSAB adına bir cümle veya kelimenin dahi kullanılmamış olduğunu belirtmek isterim. Yeni dergimizin Türk tohumculuğuna beklenenden daha fazla katkı yapmasını dilerken fikir safhasından yayımına kadar emeği geçen herkese teşekkür etmek isterim.

Sağlığınız bizim için değerlidir.

Bademli
süt

S.S. BADEMLİ
FİDANCILIK
TARIMSAL
KALKINMA
KOOPERATİFİ

Bademli Fidan

Virüssüz fidan;
sertifikasyonun,
sertifikasyon;
kaliteli ve kârlı meyve
üretiminin temelidir.

Bademli Zeytinyağı

"HER DAMLASI SAĞLIK
NATUREL SIZMA
ZEYTİNYAĞI"

www.bademlikoop.org.tr

Aşıklar Mah. No:75 BADEMLİ / ÖDEMiŞ / İZMİR - Tel:0232.537 40 03 Fax:0232.537 42 53

Tohum Olmadan Asla...

Metin KAYCIOĞLU

Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü Tohumculuk Daire Başkanı

Tohum bahsinde bir yargı cümlesi kurmak gerekirse bütün çağrışımlarıyla insanlık tohumla başlar, diyebiliriz. Ne var ki tohumla başlamak yetmez; sadece insan hayatının değil bütün canlıların hayatını sürdürmesi de tohumla kaimdir. Bu açıdan bakıldığında tohum dünyanın en sahici varlığıdır. Gerek bireysel ve kurumsal anlamda gerekse küresel ölçekte zenginliğe dair göstergeler elbette önemlidir. Ancak tohum/tarım bağlamındaki zenginlik bu göstergeler içerisinde en anlamlı olanıdır.

Türkiye pek çok alanda olduğu gibi tohum konusunda da kendine özgü imkânları ve avantajları olan bir ülkedir. Maalesef yakın zamana kadar ülkemizin tohum alanındaki envanteri layıkıyla oluşturulamamış, yerel ve ulusal ölçekte doğal koşulları dikkate alan bir tohum haritası çıkarılamamıştır. 1963 yılında tutulmaya başlanan "tohum kaydı" son dokuz yılda ciddi anlamda güncellenmiş ve işlevsel hale getirilmiştir. Bugün kaydı bulunan 6 bin 229 ayrı tohumun 4300 adedi kullanılmaktadır.

Türkiye, tohumun doğasına uygun, sürdürülebilir, katma değeri yüksek

bir tarım politikası izlemekte, bu politikanın gereği olarak bulunduğu coğrafyada bölgesel güç olmanın gereğini yerine getirmektedir. Bu anlamlı büyümenin gölgede bırakılması her şeyden önce samimi olarak gösterilen çabaya saygısızlıktır. Ülkemizde gerek yerli üretim gerekse dış alım yoluyla temin edilen tohumların her şeyden önce "doğallığına" dikkat edilmekte, bu konuda azami dikkat gösterilmektedir. Kamuoyunda sıkça tartışılan genetiğiyle oynanmış tarım ürünleri, kısacası GDO'lu ürünler konusunun tarım politikalarımız bağlamında bir karşılığı bulunmamaktadır. Bugün Türkiye 68 ülkeye tohum ihraç eden, kendi tohum bankasını kurmuş, ne yapacağını bilen,

politikasını belirlemiş, hedefleri olan bir ülke haline gelmiştir.

Tohum ıslahı konusunda son on yılda Cumhuriyet Döneminde benzeri olmayan bir çalışma sergilenmiş, toprağın diline uygun bir tarım anlayışı ilkel tarım yönteminin direnci kırılarak bilinçli tarım kültürü oluşturulmuştur. Artık tarımla uğraşan insanımız gerek bilgilenme ve yönlendirme gerekse özendirme konusunda körelmesi mümkün olmayan bir görüş açıklığı kazanmıştır.

Dünya tohum pazarına hakim olan dünya pazanna hakim olur. İnsanlığın temel ihtiyacı olan beslenme konusu tohumla doğrudan bağlantılıdır. Ülkemizin tohum konusundaki hassasiyeti evrenin doğasına uygun ve en verimli olanı üretmekten yanadır. Bu bağlamda son on yıldaki çalışmalarımız, dünyadaki entelektüel hassasiyetle de bire bir örtüşmektedir.

Dünya tohum varlığı insanlığın ortak zenginliğidir. Önemli olan ülkemizin bu zenginliğe ne ölçüde katkı sunabileceğidir. Atılan adımlar ve potansiyelimiz dikkate alındığında Türkiye'nin tohum zenginliği dünyanın zenginliğidir, diyebiliriz.

Tohum olmadan asla...

Hayatla "**BAĞ**" ınızı Yeniden Kuruyoruz.
Aşılı Asma Fidanı Üretiminde **17 Yıllık** Tecrübe...

Anahtar Teslim Bağ Projeleri ve Bağ Mühendisliği

Çetin Emeç Bulvarı 8.Cadde No: 14/14 A.Öveçler/ANKARA • Tel: 0(312) 472 77 21 - 472 77 22 Faks: 0(312) 472 77 20

www.sunfidan.com.tr • www.omcatarim.com.tr

Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği (SÜSBİR)

Adil ÖZBEK
SÜSBİR Genel Sekreteri

Ülkemizde süs bitkilerinin üretim ve pazarlanmasının geçmişine bakıldığında 15 -20 yıllık bir süreyi kapsadığı görülmektedir. Bu süreçte yurdun değişik bölgelerinde yapılan iç ve dış mekan süs bitkisi üretiminde önemli gelişmeler kaydedilmiştir.

Yurt dışında İtalya ,Hollanda Almanya gibi bu sektörde öncü ülkelere baktığımızda ise 150-200 yıllık bir geçmişe sahip olduklarını görmekteyiz.

Süs bitkisi üretimi uzun süreli emek ve yatırım gerektirdiğinden herhangi bir destek almadan sadece kendi öz kaynaklarınızı kullanarak çok kısa sürede büyüyüp gelişmeniz mümkün değildir.

Buna rağmen karşılaştırıldığında çok kısa süre içinde kendi imkanlarını kullanarak bu işin eğitimini dahi almadan kaliteli üretimlerin yapıldığını görmek gelecek için çok umut vericidir.

8 Kasım 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu gereğince belirtilen iştilgal sahalarına göre kurulan 7 alt birlikten biri olan Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği (SÜSBİR) Nisan 2008'de faaliyete başlamış ve 3.genel kurulunu Temmuz 2010 yılında yapmıştır.

Birliğimiz, ülkemizdeki süs bitkisi sektörünün kaliteli ve rekabet edebilecek güçte üretimi ile dünya ölçeğinde tanınır ve güvenilir hale gelmesi ve bu konuda önder ülkeler arasına katılmasını öncelikli hedef olarak benimsemiştir. Sektörün kurumsal bir yapıya kavuşması, kaliteli

üretim ve pazarlama tekniklerinin geliştirilmesi, üreticilerin eğitimi için kurslar ve seminerler düzenlenmesi, menfaatlerinin en üst düzeyde korunması için ürettikleri bitkilerin gerçek piyasa fiyatından satılmasının sağlanması bu hedefe ulaşmamız için yapılması gerekenlerden bazılarıdır.

Ürün kalitesinin ve çeşitliliğinin artması, taleple paralel miktarda ve doğru çeşitlerin üretilmesi, haksız rekabet koşullarına son verilmesi, böylece üreticinin üründen hak ettiği kazancı sağlaması bunun bir neticesi olarak sektörün düzgün gelişmesi için sektörün sorunlarının dile

getirildiği ve çözüm arandığı bunun kanuni düzenlemelere de yansıtıldığı, ülke çapında geniş katımlı bir birliğin oluşturulması hedefimizdir.

Böyle bir sistemin çalışabilmesi için bir taraftan sektörün kayıt altına alınması ve merkezi bir bilgi yönlendirmesi, diğer taraftan da bu bilgi akışı ve üreticilerin ve ürünlerin bir araya gelmesi ile oluşacak bilgi alışverişi sonucunda bir otokontrol sistemi kendiliğinden oluşacaktır. Kazanan üretici de bilgi ve teknolojisini yenileyerek yatırım tercihlerini de üretimden ve gelişimden yana kullanacaktır. Bu döngüyü hızlandırmak, sektöre

ivme kazandırmak, büyütme ve sektörün sorunlarına ortak çözümler üretmek için sektörün bireylerinin temsili, katılımı ve katkıları çok önemlidir.

Temmuz 2011'de 4. Genel Kurulunu gerçekleştirmiş olan Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği, bugün sayısı 186'ya ulaşan ve sektörümüzün önemli firmalarından oluşan üyelerimiz ve zaman içinde daha da artacak katılımlar ile sektörün sorunlarının mensupları tarafından ele alınıp çözümlerinin üretildiği ve sektörün sağlıklı büyümesi için gerekli yönlendirmelerin oluşturulacağı yukarıda tarif edilen yapıyı oluşturmayı hedeflemiştir.

SÜSBİR'in öncelikli hedeflerini maddeler halinde sıralayalım:

- Süs bitkileri üreticileri Türk tarımının gelişmesinde istihdam ve ekonomiye katkı sağlanması yönünden büyük bir potansiyel arz etmektedir. Dünyada süs bitkileri üretimi ve

ticareti artan bir hızla gelişmektedir. Türkiye'deki süs bitkisi üreticilerinin dünyadaki bu pazarlara açılabilmesi için kaliteli üretimin yanı sıra bu pazarlardaki aktörlerle rekabet edebilmesi ve güçlü tanıtım faaliyetlerinde bulunması

- İç ve dış piyasalarda güvenilen ve öncelikle tercih edilecek, kaliteli, sağlıklı, yüksek görsel nitelikli süs bitkileri ve yol ağaçlarının üretilmesi ve gerçek fiyatlarla satılabilmesi için belli standartların konulması
- Üretimin kayıt altına alınarak ve etiketleme yapılarak ülkemizde üretilen süs bitkilerinin bir envanterinin oluşturulması ve bu bilginin üreticiler ile paylaşılması ve üreticilerin bu bilginin ışığında üretim planlarını doğru çeşitlere yönlendirmesi gereklidir. Aksi takdirde bugün olan, gelecekte muhtemelen yaşanabilecek, bazı bitki türlerinde üretim fazlası bazı türlerde ise

yetersiz üretim olması ve üreticilerin bu dengesizlikten kaynaklanan zararları devam edecektir.

- Sektörün rahatlayabilmesi, adilce paylaşım ve üretilen bitkinin kalitesine göre piyasa şartlarında pazarlamasının yapılabilmesi için SÜSBİR öncülüğünde tüm üyelerin faydalanabileceği ürettiği ürünün değerini kendisinin belirleyebileceği yurtdışında örnekleri de olan (Hollanda Boskoop) tarzda bir süs bitkisi borsasının (mezatın) kurulabilmesi,
- Enerji, su ve diğer girdilerin, finansman kaynaklarının üreticilere indirimli bedelle kullanılması için mevzuatta düzenlemeler yapılması, üyelerimizin teşviklerden yararlandırılması ve üyelerimizin tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri için kamu ile güçlü iletişim sağlanması.

Tohum Mucizesi

Selahattin MERMER
Uzm. Ziraat Yüksek Mühendisi
Tohum Yetiştiricileri Alt Birliği Genel Sekreteri

Tohumun ne olduğunu, bilmeyen yoktur herhalde! Muhtemelen, hepimiz bir şekilde tohum görmüşüzdür. Baktığınızda kuru ve cansız bir görüntüsü olan; ama içerisinde bir ağacı, bir fidanı, bir meyveyi, ekmeğimizi yaptığımız unu elde ettiğimiz buğday başağını barındıran mucize.

Eline tohum almayan insan hiç var mıdır acaba? Kaç kişi evinde bir saksıda veya bahçesinde tohumu toprağa ekip onun gelişimini izledi? O tohumdan çıkan bitkinin

meyve vermesini, başından sonuna kadar izleyen var mı aranızda?

Yoksa ömründe bir tohumla temas etmeyen birileri var mıdır dünyamızda? Sebze ve meyveyi sadece market raflarında mı görenlerden misiniz, çocuklarınız meyve ve sebzelerin marketlerde üretildiğini mi düşünüyorlar?

Sütü ve eti kim üretiyor, sütü ve eti üreten hayvanlarımız ne yiyor, hayvanların yediği bitkiler nasıl üretiliyor?

Sabah, öğlen ve akşam, sofralarımızda 3 öğün yediğimiz ekmekler fırınlardan çıkmadan önce nerelerden, hangi ellerden, hangi tarlalardan ve hangi başaklardan geliyorlar?

Bütün bu sorular, birçok kişi için gereksiz ve saçma gelebilir. Ama maalesef gelişen dünya ve değişen hayat şartları, birçok insanın tabiatın ve tabiatın olan olaylardan uzak yaşamasını gündeme getiriyor.

Gelişmiş Avrupa ülkelerinde yapılan bir araştırmada, ilkokul çocuklarının büyük kısmının sütün ve etin inekten elde edildiğini, elmanın bir ağaçtan koparıldığını bilmediğini, bunların market raflarında üretilen ürünler olduğunu sandığını ortaya çıkarmıştır.

Benzer bir araştırma bizim şehirlerimizdeki okullarda yapılsa belki benzer sonuçlarla karşılaşabiliriz.

Bilmeyenler için söyleyelim: Yediğimiz tüm gıdaların temeli tarımsal üretim, tarımsal üretimin temeli de "tohum"dur. Tohum, tüm bitkisel ürünlerin üretiminde doğrudan, tüm hayvansal ürünlerin üretiminde de dolaylı olarak ana unsurdur.

Tohum hem dündür hem bugün hem de yarındır. Tohum dündür, çünkü genlerinde geçmişin tüm özelliklerini barındırır ve bu özellikleri geleceğe aktarmak için bünyesinde taşır. Bugündür, çünkü bugün ihtiyacımız olan gıdayı onun sayesinde üretiyoruz. Gelecektir, çünkü yarın ve gelecek yıllarda soframıza getireceğimiz gıdaları onunla üreteceğiz.

Tohumun önemini aç kalırsak daha çok anlarız. Allah kimseyi aç bırakmasın; ama bazı kıymetleri yokluğunda anlıyoruz. Bugün dünyanın bazı bölgelerinde, açlıktan ölen insanlar var. Görüntüleri yürek sızlatıyor. Bizler dünyanın şanslı bölgelerinde yaşayan ve bu sıkıntıları çekmeyen ender insanlarız.

Tohum, biraz toprak ve su ile bir araya gelince filiz vermeye ve yeryüzüne dal budak salarak

mucizesini ortaya çıkarmaya başlamaktadır. Ama bu değerli varlığın elde edilmesi ve gelecek nesiller için devamlılığının sağlanması çok kolay olmamaktadır. Tohumun ilk kez üretilmesi ve daha sonraki yıllar için çoğaltılması büyük bir emek istemektedir.

Bir tohum çeşidinin geliştirilmesi en az 10 yıl ister. Geliştirilen tohumların çoğaltılması ve tarlalara ekilmesi de belirli bir süreci gerektirmektedir. Tohumun ürün vermesi için canlılığının devam etmesi, bunun için de uygun ortam şartlarında muhafaza edilmesi lazımdır.

Tarlamıza veya seramıza ektiğimiz tohumları ve onlardan çıkan bitkilere iyi bakmamız ve en kaliteli ve bol ürün alabilmemiz için de suyunu, gübresini, ilacını zamanında ve yeteri kadar vermemiz gerekmektedir.

Bütün bu işleri yapacak insanların, yani tohum yetiştiricilerinin yani çiftçilerin önemi tohumun

değerinden daha az değildir. Çiftçilerimiz tohuma gereken özeni göstermezlerse istenen verimi alamazlar. Çiftçilerimiz istenen verimi alamazlarsa bu ürüne ihtiyaç duyan tüketicilerimiz zor durumda kalır ve market raflarında yeteri kadar meyve, sebze bulunamaz.

Kısacası şunu söylemek istiyorum: Karnımızı doyuruyorsak bunu birilerinin çalışıp ürettiği tarımsal ürünlere ve bu tarımsal ürünlerin temeli olan tohuma borçluyuz. Ekmeğimizin soframıza gelmesi için çalışan, meyve ve sebzelerin market raflarını süslemesi için gece gündüz çalışan çiftçilere biraz saygı, lütfen!

Tohum ve bu tohumu üretenler hakkında bundan sonra daha çok yazıp konuşacağız. Bu ilk yazımızda sadece bazı soruları sorarak tohumla ilgili gözümüzün önündeki bazı gerçekler hakkında sizleri düşünmeye sevk etmek istedim.

Tarımın Kalbi Burada Atıyor

TÜRKTOB

"tarımın kalbi burada atıyor"

Engin KAŞDAŞ
TÜRKTOB Basın Müdürü

Türkiye Tohumcular Birliği, bir ilke imza atarak bünyesinde Türkiye'nin en önemli tarımsal konularının işleneceği, tarımsal alanda yapılan bütün çalışmaların değerlendirileceği, güncel tartışmaların yer alacağı, tarım ve tohumculuk konularındaki otoritelerin de görüş ve faaliyetlerinin yanı sıra ülke gündeminin de sıklıkla işleneceği profesyonel bir haber portalını yayına koydu.

Tarım, tohum, sağlık, yaşam, ekonomi, güncel, dünya, bilim teknik ve Türkiye kategorisinde yayınlayacağı haberlerle kendi alanında bir ilk olan tarim2023.com, bugüne kadar yapılan yayınlardan ve bu alandaki çalışmalardan yola çıkarak hepsinden daha geniş kapsamlı, hepsinden daha büyük bir kitleye hitap edecek, sadece Türkiye değil, dünya tarımının da gündemini takip ederek ilgisine ulaştıracak bir haber portalı olma özelliğini taşıyor.

Kendi alanında uzman, tamamen profesyonel bir ekip tarafından hazırlanan tarim2023.com, yine profesyonel bir haber ekibi tarafından okuyucuyla buluşturuluyor. Doğru, hızlı, güncel ve güvenilir haberciliğin yanı sıra, özellikle Türkiye kamuoyunun yakından ilgilendiği tartışma konularında doğrudan başvuru kaynağı olmayı da hedefleyen tarim2023.com, gerek Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, bakanlık bünyesinde faaliyet gösteren genel müdürlükler, gerekse tohum-tarım konusunda itibar gören diğer kurum ve kuruluşlarla doğrudan diyalog içerisinde olarak akıllarda soru işareti kalmayacak şekilde bir çalışma yürütecek.

tarim2023.com, yazarları, video ve foto galerileri, çiftçi panosu, soru-cevap bölümü ile de farklı bir yapı ortaya koyuyor.

Tarım ve özellikle de tohumculuk alanında son yıllarda yaşanan önemli değişimlerin yanı sıra tarımsal teknolojinin baş

döndürücü bir hızla gelişmesi, tarımsal sorunların dile getirileceği platformların çoğalması, tarımın ve özellikle de tohumculuğun insanlığın geleceği açısından öneminin daha da artması, tohumculuk sektörü ile ilgili tartışmalar, bu tartışmaların art niyetli kesimlerce ortaya atılan şehir efsaneleri ile desteklenmesi ve bir korku ortamının oluşturulması, halkın yediği sebze ve meyveden şüphe eder konuma gelmesi tarim2023.com'un önemini daha da arttıracak.

Peki, Neden Bir Tarımsal Haber Portalı?

"Bitki çeşitlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, tohumluklarının üretimi, tedariki ve pazarlamasına ilişkin milli ve sektöre has politikalar geliştirerek geliştirdiği politikalarla uyumlu milli ve milletlerarası idari, teknik ve hukuki düzenlemelerin yapılması ve uygulanmasına etkin katılım sağlayarak alt birlikler ve üyelerinin teknik ve teknolojik gelişmelerine destek sağlayıp her zeminde hak ve menfaatlerini savunarak milli tohumculuk sektörünün gelişimine katkıda bulunmak..."

Bu tanımdan yola çıkarak kurumsal internet sayfasının aksine kurum bünyesinde faaliyet gösterecek bir veya birden fazla haber portalının, kurumun amaçları ve hedefleri doğrultusunda daha hızlı, daha etkili ve daha vurucu hareket etmesini sağlayacak bir araç olma özelliğini taşıyor.

İletişim olanaklarının akıl almaz boyutta geliştiği günümüzde binlerce hatta milyonlarca internet sitesinin farklı alanlarda yayın

yaptığını göz önünde bulundurduğumuzda, bu alandaki eksikliğin ne derece önemli olduğu da kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Tanıtıma Büyük Katkı Sağlayacak

Gazete ve televizyon haberciliğinin aksine, hem görsel hem işitsel hem de yazılı dokümanların çok hızlı, hatta canlı olarak değerlendirilebildiği bir alan olan internet haberciliği, milyarlarca lira harcanarak yapılan reklamlardan daha etkili bir tanıtım aracıdır aynı zamanda. Dünyanın dört bir yanından insanların sadece "tohum" ya da "tarım" diye arama motorlarına yazdıklarında karşılarında TÜRKTOB'un haber portalını bulmalarından daha iyi bir tanıtım örneği gösterilemez.

Gündem Nasıl Belirleniyor?

Türkiye'nin ve dünyanın özellikle TÜRKTOB'un kapsam alanına giren gündemi, haber portalımızın ana sayfa gündeminin en önemli bölümünü oluşturuyor.

Amacı milli tohumculuk sektörünün gelişimine en büyük katkıyı sağlamak olan TÜRKTOB'un kendi gündemi, değerlendirmeleri, yorumları, çalışmaları, projeleri, faaliyetleri ve gündemdeki önemli tartışma meseleleri ile ilgili değerlendirmeleri haber portalımızın ana sayfa gündeminin ikinci büyük parçasını oluşturuyor.

Türkiye nüfusunun azımsanmayacak büyüklükteki bir bölümünün doğrudan, ülke nüfusunun tamamının dolaylı olarak ilgilendiği bir alandır tarım. Dolayısıyla böylesi önemli bir alanda oluşmuş büyük boşluğu TÜRKTOB bünyesinde yayın yapan haber portalı dolduracaktır. Tarım ile ilgili tüm gelişmeler bir kategori altında değerlendirilecek, çiftçinin adeta tarım rehberi haline gelecek platform oluşturulmuş olacaktır.

Güncel Tartışmalara Bakış

Türkiye'nin en önemli meseleleri arasında yer alan ve üzerinde çok fazla spekülasyon yapılabilen bir alan olan tohumculuğun, bu sıkıntıdan kurtarılması, Türkiye ölçeğindeki bir ülkenin özellikle İsrail başta olmak üzere diğer dünya ülkelerine bağımlı olmadığına gösterilmesi açısından önemli çalışmaları gündeme getirecek olan haber portalımız, sadece bununla da yetinmeyip konu ile ilgili yorumlara ve yanlış değerlendirmelere zaman kaybetmeden anında ve en vurucu ifadelerle cevap verecektir. Verilecek cevaplar teknik ve bilimsel temele dayanacağından aynı zamanda sitemizde yer alacak dokümanlar kaynak niteliğinde de olacaktır.

Kendi alanına giren bütün kurum ve kuruluşların gündemi yakından takip edilecek, özellikle TÜRKTOB'un kapsam alanına giren konularda hızlı değerlendirmelerde bulunulacaktır. Bununla da yetinilmeyip Türkiye genelindeki bütün Gıda Tarım ve Hayvancılık il müdürlüklerinin gündemi, oluşturulacak bir platformla değerlendirilecek. Ülkenin dört bir yanında yaşanan ilgili gelişmeler de anında duyurularak adı geçen kurumların takip listesinin başına oturmaktayız.

Özellikle güncel konular üzerinde, kendi alanında otorite olmuş, bilgi birikimi değerlendirilmesi gereken önemli şahıslarla yapılacak özel röportajlarla haber portalının en önemli farkını da ortaya koymayı hedefliyoruz.

Önemli Bir İmaj Çalışması

Gerek TÜRKTOB'un gerek alt birliklerin gerekse üyelerin kendilerini daha iyi ve daha hızlı, en önemlisi daha etkili tanıtabilmesi açısından büyük bir öneme sahip olan tarim2023.com, bu amaçla birliğin ve alt birliklerin ve de üyelerin faaliyet alanlarına geniş yer ayırarak tanıtımları noktasında önemli bir görevi de yerine getirmiş olacak.

Kısacası, Türkiye'de önemli bir boşluğu dolduracak olan tarim2023.com, milyonlarca insanı doğrudan ilgilendiren konularda en doğru, en hızlı, en güvenilir ve en kolay ulaşılabilir başvuru kaynağı olacak.

www.tarim2023.com size sadece bir tık kadar uzak.

Unutmayın, bundan sonra "Tarımın kalbi burada atacak."

Tohumuna Para Verdim

Mehmet AYCI

Tohuma dair neşeli bir yazı yazmayı kulu Mehmet Ayçi'ya nasip eden Allah'a hamdolsun. Vahiy tohumunu yeryüzüne eken ve ondan insanlığa hayat veren bir din yeşermesi için yeryüzüne indirilen Adem'e ve son Peygamber Hazreti Muhammed'e salat ü selam olsun. Bu yazıyı okuyanların, gülümseyenlerin nesebi sahih olsun; akıbetleri hayır gelsin. Duamızı edip yazıya başladıktan sonra diyelim ki yazının başlığı "Tohumuna para mı verdim." olmalıydı lakin memlekette buluttan nem mürekkepten leke kapanların sayısı bol miktarda olduğu için nemize gerek, öylelerinin Nasreddin Hoca'nın fıkrasına tutunup yanımıza çıkmasına müsaade etmeyelim, tohuma para verelim ve maksadımız hâsil olsun. Âmin.

"Mevla çekirdeğe orman gizlemiş/Yılanın zehrine derman gizlemiş" yollu hal edebiyatı ürünlerinden, ne bileyim tohumla ilgili bilmecelelerden manilerden bahsederek konuyu bir folklor yazısı haline getirmek mümkünse de Rahmetli Cemal Süreya'nın dediği gibi folklor sadece şiire düşman değil demeye de düşmandır; yazıya iyi yedirilmezse çürük tohum hesabına yazmamız icap eder; kalsın...

Kalsın demek kolay da "Tarlaya ekтім soğan/Bitmedi yedi doğan"

türküsü de icabında bir tohumlu türküdür ve buracıkta zikredilmesi gerekir. Bakınız burada keşşafığımızı aşikar ederek bazı tohumların meyvelerinin aynısı olduğunu işaretlememiz gerekir. Soğanın tohumu soğan, cevizin tohumu cevizdir. Eriğin tohumu erik değildir, eriğin çekirdeğidir, çekirdeğin de bir tohum olduğu bahsine az sonra değineceğiz.

Ceviz dedik de aklımıza geldi, Nasreddin Hoca merhum bir gün kabak ekili bahçede, buraya bir karabiber tohumu şeklinde bir işaret koyduğumuzu düşünün, az sonra dipnotta açıklayacağız; evet ne diyorduk, kabak ekili bahçede bir ceviz ağacının altında gölgeleniyormuş. Hoca hem gölgelene hem tefekkür ede dursun, dudaklarından 'Allah'ım, şu kocaman kabaklara küçücük bitki, şu küçücük cevizlere başı göklerde olan kocaman ağaç, yer değiştiren kıyamet mi kopardı' cümlesi dudaklarına hücum edince daldan bir ceviz artık rüzgârın etkisiyle mi yoksa sebebi ilahiden mi şak diye hocanın alınına düşmesin mi? Hoca merhum 'Allah'ım affet, hikmetinden sual olunmaz, ya alınma düşen kabak olsaydı" demiş ve Türk latife tarlasına bir nükte daha ekivermiş. Dipnot şudur ki, bizim yörede bahçeye kabaklık derler, komşu köyde de "avarlık" derler, Avarlar devlet kurmuş bir Türk zümresidir ki, sebze meyve anlamına geliyormuş, Çorum tarafında yaşayan yerlilere Manav denmesi de muhtemelen yine bahçeli, tohumlu mevzulardandır.

Bahçe dedik de çocukken bahçeye fasulye ektiğimi, yeşerdi mi diye günde otuz üç kez açıp baktığımı, sevgili fasulyemin elbette yeşermediğini, çocukluğun aceleci mayasında yeşeren bu tür heyecanların ve merakların da Allah tarafından fitratımıza atılan bir tohum olduğunu buracıkta zikretmem gerekir.

Çocuk deyip geçmeyin, esasında çocuk tarla olan kadına erkek tarafından atılan tohum neticesinde oluşan ve aslına benzeyen bir meyvedir ve tohum bahsinin ilk sırasında yer alması icap eder.

Bir de Anadolu da bebelerine kızan annelerin "Gavur tohumu" diye küfretmesi vardır ki, hem çocuğun tohum olduğu gerçeğini dillendirir hem de meseleye bir miktar muziplik ve Sünnilik rengi katar.

Çekirdek tohum, tohum da çekirdektir lakin nükleer çekirdeğin, mermi çekirdeğinin tohumluğunun toprakla alakası yoktur. İnsan tohumu haricindeki bütün doğal tohumlar yeşermek için toprağa suya ve havaya ihtiyaç duyar. Amma da didaktik yazdın birader, ciddileşme dediğinizi biliyorum, malumu ilama da gerek yok, Anadolu'da tohumluk buğdaya arpaya ve çavdara "bider" denmesinin de bir karşılığı olmalıdır.

Şimdi efendim filan arkeolojik kazıda bilmem kaç bin yıllık mercimek çıktı, fasulye çıktı, filan profesör odasındaki saksıya ekti, ürün alıyor, Türkiye tohum zengini bir ülkedir, tohumlarımızı toplayıp genleriyle oynayıp bize satıyorlar diyenlere de kulak vermek gerekir lakin Türkiye'nin tohum haritasını çıkarmak bizim işimiz değildir. Metin Kaycıoğlu ve ekibi dört başı mamur bir tohum haritası çıkarsın, tohum bankası bir bin faiz veriyor mu vermiyor mu o zaman belli olur.

Bir de Allah'ın bire çok veren başakları örnek göstermesi yok mu? Gel de inanma şimdi! Tohumuna para vermedim, tohuma para da vermeyelim lakin tohuma iman edelim, evrimi de modern bir masal olarak okur geçeriz.

Tohum asıl olanı taşır çünkü...

Meyve Endüstrisi için;
Geleceğin
Meyvelerini
Tasarlıyoruz...

*Beta Meyvecilik
Araştırma ve İslah Merkezi*

www.betafidan.com

BETA MEYVECİLİK
ARAŞTIRMA VE İSLAH MERKEZİ
Gökbuket Köyü Vell Elendi Mah. 20.km Sarıçam / ADANA
Tel: 0 322 349 21 60
info@betafidan.com

Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Türkiye'de Tarımın Durumu

Burada köyün, köylünün, çiftçinin ve dolayısıyla tarımın o günlerdeki durumunu bütünüyle kavrayabilmek ve bugünlere nasıl ve hangi yollardan geçilip geldiğini açıklayabilmek için Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'de tarımın durumuna biraz daha yakından bakmak gerekir.

Yapılan inceleme ve araştırmalar 1923-1925 yılları arasında Türkiye'nin tarımsal durumunu açıklayan kesin, inanılır ve güvenilir verilerin bulunmadığını ortaya koymaktadır. Ancak 1927 yılında yapılan tarım sayımı o yıllarda tarımsal durumu ortaya çıkarmayı amaçlayan ilk girişim olması yönünden ilginçtir. 1927 Tarım sayımına göre ülkedeki çiftçiler 1.751.239 aileden oluşmaktaydı. Toplam çiftçi nüfusu ise genel nüfusun %67.7'sini oluşturuyordu.

Her çiftçi ailesinin ektiği arazi ortalama olarak 25 dönümü bulmuştur. Türkiye'deki ekili alan 43.637.727 dönüm olarak saptanmıştır. Bu rakam Türkiye yüzölçümünün %4.86' sini oluşturmaktaydı. Yine aynı sayıma göre ekili alanlar üç çeşit ürün cinsine göre aşağıdaki şekilde bölünmekteydi:

Tahıl 39.093.220 dönüm, baklagil 1.740.403 dönüm endüstri bitkileri 2.804.104 dönümdü. Aynı, tarım sayımından elde edilen verilere göre Türkiye'de 1927 yılında 2.400.000 ton tahıl 1.000.000 ton baklagil ve 163.400 ton endüstri bitkilerinin üretildiği saptanmıştır. Türkiye tarımının bugünkü durumu bu verilerle karşılaştırıldığında, 1927 yılından bu yana geçen sürede alınan yol ve kaydedilen ilerleme çok daha iyi anlaşılmaktadır.

Köylünün ve Çiftçinin Ödediği Vergi: Aşar

Toplumların yaşamında denk bütçe önemli bir yer tutar. Türkiye Cumhuriyeti'nin, ilk yıllarında bütçe denk değildi. Örneğin, 1923 yılı bütçesi 50.000.000 liralık bir açıklıkla kabul edilmişti. Ayrıca bütçe olanaklarının % 28'i dış borçların ödenmesine ayrılıyordu. Devletin giderleri gelirlerinden her zaman fazla, gelir kaynakları ise çok kısıtlıydı. Bütçe gelirinin % 26-40'ını çiftçiden toplanan aşar, geriye kalanını da dolaylı yollardan alınan diğer vergiler oluşturuyordu. Bütçenin yaklaşık üçte biri köylüden aşar olarak toplanıyor, o da eski Osmanlı İmparatorluğu'nun borçlarını temizlemek amacıyla yabancılara ödeniyordu. Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin ve özellikle Türk köylüsünün hiçbir borcu ve

suçu olmadığı halde omuzlarındaki bu ağır yük neydi?

Yine o zamanlar Türkiye'nin en yoksul kesimi olan köylüden vergi olarak toplanan, bütçenin de yaklaşık üçte birini oluşturan bu aşar nasıl bir vergiydi?

Aşar, para olarak değil, ürün olarak alınan bir vergiydi. Aşarın ürün olursa ve olduğu oranda alınması başlangıçta ilke olarak kabul edilmişti. Bir toprak geliri vergisi olan aşar, yetiştirilen ürünün onda birinin vergi olarak alınması esasına dayanıyordu. Ancak zamanla yozlaştırıldı ve onda birden beşte bire yükseltildiği yıllar bile oldu. Aşarın asıl kötülüğü ve ağırlığı, bu verginin devlet eliyle değil de devlet adına toplamayı belirli bir bedel karşılığı üzerlerine alan ve "mültezim" denilen aracılara tahsil edilmesiydi. Şöyle ki: Bir bölgenin aşar geliri açık artırmaya çıkarılır ve en fazla artıran mültezim bu parayı peşin olarak devlete öderdi. Daha sonra emrine verilen devlet güçleriyle bu paranın çok daha fazla karşılığı olan ürünü köylüden toplardı. Bu toplama yöntemine göre aşar, köylüden alınan bir vergi olmakla kalmıyor; sorumsuz birtakım kişilerin elinde köylüye yönelik bir baskı ve zulüm aracı oluyordu. Aşar toplama işi Anadolu ve Rumeli'de eşrafı, kasaba zorbalarını ve tefecilerini besleyen önemli bir kaynak olmuştu.

Mültezimin eli sopalı ve devletin kolluk güçleri desteğindeki adamları köylüyü diledikleri gibi sıkıştırıyor, ona zulmediyor ve ürününü; oranına bakmadan vergi diye alarak köylüyü soyuyorlardı.

Aşarın bir kötü yanı da bir gelir vergisi olmayışı idi. Giderler hesaba katılmaksızın "gayri safi hasıla"

üzerinden alındığı için zaten verimsiz olan toprakların ürününü ve çoğu zaman kârın tamamını alıp götürüyordu. Ayrıca kentlerin ileri gelenleri hem mültezimlerle hem hükümet memurları hem de kolluk güçleriyle anlaşınca toplanan ürün stoklanıyor, fiyatlar istenilen biçimde ayarlanıyor ve yapılan soygunun boyutları daha da büyüyordu. Kısaca aşar bir mali sorun değil; ülkenin toplumsal yapısına etkili, köylünün sömürülmesine, aracı ve tefecinin türemesine olanak veren sosyo-ekonomik bir sorundu.

Cumhuriyet Kurulduktan Sonra Türk Tarımındaki Gelişmeler

Cumhuriyet kurulduktan sonra Türk tarımının geliştirilmesi, Türk çiftçisinin emeğinin değerlendirilmesi ve yaşam düzeyinin yükseltilmesi yolunda yoğun çabalar harcandı. Çiftçiyi topraklandırma, tarımda verimlilik, tarım endüstrisi, örnek devlet çiftlikleri kurma, tarımsal kooperatifçilik ve tarımsal eğitim gibi alanlarda küçümsenmeyecek ilerlemeler kaydedildi.

Cumhuriyet Hükümetleri işe köylünün sırtındaki ağır yükü

kaldırma kararıyla başladılar. Bu ağır yükün temelini aşar oluşturuyordu ve Meclis bu pürüzlü ve sakıncalı vergi sistemini tümüyle kaldırma kararı aldı. Atatürk 1924 yılında Millet Meclisini açarken bu kararı şöyle dile getiriyordu: "Memleketin başında orta çağın en insafsız belası olarak duran aşarın kaldırılmasını Meclis'e teklif edebilecek bir seviyeye, Cumhuriyet idaresinin bir sene içinde vasil olması, cidden memnun olunacak bir şeydir."

Gerçekten aşar 27 Şubat 1925'te tümüyle kaldırıldı. Bu karar yoksul Türkiye'nin küçük bütçesi için büyük bir özveriydi. Çünkü bütçe gelirlerinin üçte biri bir çırpıda yok olmuştu. Köylünün rahat nefes almasını kolaylaştıran aşarı tümüden kaldırma kararını, zamanın hükümetinin aldığı cesur kararlardan biri olarak nitelendirebiliriz.

Aşarın kaldırılmasından beş yıl sonra devrin Başbakanı İsmet İnönü'nün 30 Ağustos 1930'da Sivas demiryolunun açılması dolayısıyla yaptığı konuşmada konuya yaklaşımı çok ilginçtir: "İlk başvekil olduğum vakit

elimizdeki bütçenin üçte birinden fazlasını köylü veriyordu. Anadolu ortasında kurulmuş bir köylü hükümeti olduğumuz için, evvelâ onun yükünü hafifletmeye cesaretle teşebbüs ettik. Aşar vergisinin kaldırılması, mali bünyede büyük, korkunç bir ameliyat idi. Mali bakımdan tehlikeli bir imtihana maruz olan herhangi bir hükümet ancak idealist bir köylü aşığı olmak haseti ile bütçesinin asırlardan beri alışılmış üçte biri üzerinde böyle bir tecrübeye girişebilirdi. Eğer bu büyük ameliyatın sarsıntıları olmuşsa bunu tabii görmek lazımdır. Eğer bu sarsıntıları nihayet taşıyıp geliştirebilmişsek bundan bir köylü milleti olarak iftihar etmek mevkiindeyiz."

"Aşarı kaldırdığımız zaman, samimi olarak tereddüt ve itirazı biz köylüden gördük. İhtiyarlar bu kadar büyük bir vergiden vazgeçilirse bu devletin nasıl idare olunacağından endişe etmişlerdir. Hatta bir iki sene yer yer aşar zamanı tekrar vergi alınmak ihtimalini göz önünde tutarak tedbirli davranmışlardır. Çünkü, devlet denilen şeyin ne ile idare olunduğunu köy ihtiyarları hiç olmazsa bizim kadar bilirler. Bu memleketin her köyünde bir

başvekil oturduğunu hesap ederek konuşmalıyız."

Aşarın kaldırılmasından sonra devlet; köye, köylüye ve çiftçiye yönelik çeşitli çalışmalara girişti, üreticiye türlü yollarla yardım etmeye çalıştı. Bunları çok genel çizgilerle şöyle sıralayabiliriz:

Çiftçinin kredi alabilme olanakları artırıldı.

Kredi veren Ziraat Bankasının daha fazla kredi verebilmesi için sermayesi artırıldı.

Köylüye fidan ve kaliteli tohumluk yardımı yapılmaya ve makineli tarıma geçişi sağlayacak önlemler alınmaya başlandı.

Atatürk'ünde kişisel çabalarıyla köylünün ürününü aracısız satabilmesi ve daha fazla kazanabilmesi için tarım kooperatifleri kuruldu.

Tarımsal hastalıklarla savaş daha bilimsel esaslara dayandırılarak yapılmaya başlandı.

Ormancılık ve hayvancılık konularında ileri atılımlar yapıldı. Ormanlar işletildi. Haralar kuruldu.

Topraksız çiftçilerin varlığı göz önüne alınarak bazı bölgelerdeki çiftçilere toprak dağıtılması hakkında bir yasa kabul edildi. Ne var ki 2 Haziran 1928 tarihinde kabul edilen bu yasanın uygulanması tam olarak yürütülememiş ve topraksız çiftçiyi topraklandırma sorunu bugüne kadar çözülememiştir.

Tarım alanında uzmanlar yetiştirebilmek amacıyla çeşitli okullar açıldı. Bunlardan biri de bugünkü Ziraat, Veteriner ve Orman Fakültelerinin çekirdeğini oluşturan Yüksek Ziraat Enstitüsüdür.

Atatürk kalkınma ve güçlenme konusunda kesinlikle zaman yitirilmesini istemeyen bir önderdi. Cumhuriyetin kurulmasından hemen sonra ülkeyi ekonomik yönden kalkındırmak üzere tarım konusunda bilinçlenmeyi olanaklı kılmak için yurt dışından ünlü bilim adamlarını getirtmiş, onların fikirlerinden yararlanmış ve çok sayıda elemanın kısa sürede yetiştirilmesini sağlamıştır. Örneğin, 1925-27 yılları arasında ülkemize SSCB'den davet edilen Prof. Zhukovsky heyetinin Anadolu'da yaptıkları çeşitli geziler sonunda ortaya çıkardıkları yapıt, ülkemizin tarımsal yapısını, özelliklerini ve potansiyelini tanıtmak bakımından çok değerlidir. Bu yapıt, ülkemizin çok önemli bazı kültür bitkilerinin anavatanı olduğunu ve tarih boyunca Anadolu insanının birçok yabancı bitkinin seleksiyonunda başarılı payı olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma ile kültür bitkilerinde aranan hastalıklara ve kışa dayanıklılık, verimlilik ve kalite gibi önemli özelliklerin Anadolu bitkilerinde var olduğu görülmüştür. Ayrıca bu yapıtın çeşitli bölümlerinde Türk yetiştirici ve ıslahçılarına yerli malzemenin

değerlendirilmesi bakımından geniş ufuklar açılmıştır. 1928 yılında tamamlanan yapıt, ancak 1951 yılında Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ tarafından "Türkiye'nin Zirai Bünyesi" adı altında Türkçeye çevrilmiş olarak yayımlanabilmiştir. Atatürk, tarıma dayalı güçlü bir ekonominin ancak güçlü bir tarımsal eğitim-öğretim politikasının uygulanması ile gerçekleşebileceğini biliyordu. 1927 yılında yürürlüğe konan Tarımsal Öğretimin Islahı Yasası gereğince Alman Profesör Dr. Fritz Christiansen Weniger 1928 yılında Türkiye'ye çağrılmış ve Ankara'da açılmış olan "Yüksek Ziraat Mektebi" öğretim üyesi olarak hizmet vermiş ve bu okula bağlı Bitki Yetiştirme ve Islahı Enstitüsünü ve laboratuvarlarını kurmuş, çok sayıda bilim adamı ve tarımcının yetişmesinde önemli katkılarda bulunmuştur. 1933 yılında özel bir yasa ile "Yüksek Ziraat Enstitüsü" adı altında yeniden kurulan tarım okulunda da görev alan Prof. Weniger, ülkemizin tarımsal özelliklerini inceleme ve tanıma konularında önemli çalışmalar yapmıştır.

Tarımsal endüstrinin geliştirilmesi için o dönemde önemli çalışmalar yapıldı. Yeni şeker ve dokuma fabrikaları açıldı, var olanlar geliştirildi ve genişletildi.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Türkiye'nin ekonomi tablosu genellikle, endüstri tablosu ise özellikle hazındı. Türkiye'de gerçek endüstri 1926'dan sonra kırırdanmaya başlamıştır. O yıl, önce Alpullu'da sonra Uşak'ta iki şeker fabrikası kuruldu, bunlar ulusal endüstrinin yeni öncüleri idi. Tarıma

dayalı şeker endüstrisinin oluşabilmesi için, tarım ve endüstri alanlarında ülkenin biraz da olsa hazırlanmış olması gerekirdi. Devleti sarsan siyasal sorunlar çok büyüktü. Tarım orta çağ'dan daha gerilerdeydi. Ayrıca kapitülasyonlar, ağır koşullu ticaret anlaşmaları yerli endüstrinin girişimlerini olanaksız kılıyordu. Türkiye'de şeker endüstrisi işte bu koşullar altında başladı. 1926 yılında işletmeye açılan Alpullu ve Uşak fabrikaları, "İstanbul ve Trakya Şeker Fabrikaları TAŞ" ve Eskişehir Şeker Fabrikası "Anadolu Şeker Fabrikaları AŞ" ve 1934 yılında ilk kampanyasını yapan Turhal Şeker Fabrikası AŞ tarafından kurulmuştur. Ülkenin o zamanki şeker gereksinmesini karşılamaktan uzak olan bu dört fabrika, Türkiye şeker endüstrisinde ilk adımdır.

Pancarın yetiştirilmesi ve fabrikada işlenmesi henüz tam olarak bilinmiyordu. Köylü entansif tarıma çok yavaş uyum sağlayabiliyordu. 1934 yılında bir "Şeker Rasyonalizasyon Komitesi" kuruldu. 1935 yılında tüm şirketler "Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ" adı altında birleştiler. Bu şirketin kurulması ile birlikte Türkiye şeker endüstrisi çağdaş esaslara yönelmeye başlamıştır.

Kuruluşunun hemen ertesi yılından itibaren şirket bünyesine alınan elemanlar, yurt içinde ve dışında tarım ve teknoloji alanında yetiştirilmişlerdir. Şeker endüstrisi Türkiye'de giderek kökleşmiş, şeker fabrikalarındaki küçük onarım atölyeleri

büyümüş, kimi makine fabrikalarına dönüşmüştür. 1935 yılında Eskişehir Şeker Fabrikasının küçük bir odasında işe başlayan deneme laboratuvarları Ankara Şeker Fabrikasında bir enstitü haline gelmiştir. Kooperatifçiliğin en büyük örneğini "Pancar Ekicileri İstihsal Kooperatifi" vermiştir. Şeker endüstrisinin mekanik atölyeleri yalnız şeker fabrika ve araçlarını değil, öteki, endüstri kollarının makinelerini de yapabilir olmuştur. Günümüzde birçok önemli katılımları ile de Türkiye Şeker Endüstrisi ülke ekonomisinde önemli yer tutmaktadır.

Tarımın bir ülkenin endüstri ve ekonomisinde ne kadar önemli bir katkıya sahip olduğu şeker konusuyla açıkça görülmekte ve Atatürk'ün ulusal ekonominin temelini tarıma bağlayış nedeni daha iyi anlaşılmaktadır. Atatürk halkın gereksinmelerini çok iyi bilen ve bunlara sürekli çözüm arayan bir önderdi. 1937 yılında Pertek'te söylediği şu sözler onun bu çözümcü yaklaşımını açıkça ortaya koymaktadır: "Şeker fabrikalarının sayısı yirmiye çıkmaz ve şekeri ekmek kadar kolay alınır hale getirmesek gülbüz çocuklara hasret kalacağız."

Atatürk'ün kalkınmaya temel olarak benimsediği tüm tarımsal uğraşların endüstriyle bağlantılı ve ona ham madde sağlar nitelikli olduğu açıktır. Gerçekten de bir yandan pamuk tarımı geliştirilirken, öte yandan pamuğu işleyecek ve dokuyacak fabrikalar kuruldu. 1935 yılında kurulan Kayseri ile 1937 yılında kurulan Nazilli Bez Fabrikaları ve yine 1937 yılında kurulan Ereğli Mensucat Fabrikası bu çabalara örnektir. Benzer biçimde hayvancılığın geliştirilmesi ve yapağı, deri gibi hayvan ürünlerinin değerlendirilmesi amacıyla da yararlı ve sonuç veren çalışmalar yapılmış, dokuma ve deri işleme konularında önemli bir atılım olan ve sonraları büyük önem kazanan Sümerbank 1925 yılında kurulmuştur.

Kaynak:

Atatürk ve Tarım. Tarım ve Orman Bakanlığı, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Ankara, 1981.

Hedef Ülke Türkiye

Işık KARAGÖZ
Ziraat Mühendisi

Küreselleşen dünya ve gelişen ekonomilerle beraber dünyada tarım ve hayvancılık da buna paralel olarak gelişmiştir. İnsanların besin ihtiyaçları artmış, toplumlar bu ihtiyaçlarını karşılamak için tarım teknolojileri, biyogenetik ve ıslah çalışmalarına hız vermiştir.

Bağcılık sektörüne geldiğimizde, insanların geçmişten günümüze yetiştirmiş olduğu ince kabuklu bol şıralı ve tatlı üzümlerle taze meyve ihtiyaçlarını bölgesel ve mevsimsel olarak karşıladıklarını görüyoruz. Fakat, kış ayında taze meyve olmadığından bu ihtiyacı karşılamak için insanlar üzümlerini kurutarak veya pekmez yaparak kış ve bahar aylarına saklayabilmekteydi. Kentlerde yaşayan nüfusun artması ve besin ihtiyaçlarının çoğalması, insanların uzun süreli dayanabilen üzümlerin arayışına itmiştir. Dünyada bu ihtiyacı karşılamak için 1900'lü yılların başında kurulmaya başlanan

enstitüler, 1950'li yılların ortalarına doğru hız kazanan ıslah çalışmaları, 1980'li yılların sonlarına gelindiğinde yüksek seviyelere ulaşmıştır. Dünya, ıslah çalışmalarının ne derece önemli olduğunun farkına varmış ve sürdürülebilirliğini sağlamak için her gün bir adım daha ileri gitmiştir. Ülkemizde de Manisa Bağcılık Araştırma Enstitüsü, Tekirdağ Bağcılık Araştırma Enstitüsü, Atatürk Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü, Eğirdir Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü gibi kurumlar açılmış ve bu enstitülerle üniversitelerin ziraat fakülteleri öncülüğünde ıslah çalışmalarına hız verilmiştir.

Şu an sofralarımızı süsleyen Alphonse Lavalleé ,Red Globe, İtalia , Superior Seedless, Victoria gibi çeşitler bu ıslah çalışmalarının ürünüdür. Bu çeşitler soğuk havada 5-6 ay saklanabilmekte, kış ve ilkbahar aylarında piyasaya sunularak yüksek gelir getirmektedir. Maalesef bu çeşitler yurt dışı kaynaklıdır ve ülkemizin çoğu bölgesine uyum sağlamamaktadır. Salkım ve tanelerde problemler çıkmaktadır. Ülkemizde genellikle erkenci sofralık ve geççi kurutmalık olarak piyasaya çıkan üzüm çeşitleri geliştirilmeye çalışılmış, bunun sonucunda Trakya İlkeren, Uslu, Yalova İncisi, Sultani ve Yuvarlak Çekirdeksiz üzüm klonları gibi çeşitler ülkemizde en önemli ıslah çalışması ürünlerinden olmuştur. Fakat, bu çeşitlerin erkenci olmaları veya çekirdeksiz olmalarından dolayı soğuk havada çok uzun süre saklanmaları mümkün olmamıştır.

Ülkemizde nüfusun yoğun olduğu bölgelerde yaş üzüm ihtiyacını karşılamak ön planda olduğu için yerli üzüm çeşitlerimizde sevkiyat ve depolama işlemleri masraflı ve bir o kadar da zahmetli olabilmektedir. Çünkü yerli üzüm çeşitlerimizin çoğu uzun mesafeli sevkiyata veya depolamaya uygun değildir. Ülkemizin bu açığını kapatmak için yurt dışından birçok çeşit getirilmiştir. Bu çeşitlere ülke olarak telif hakkı ödemekteyiz. Ayrıca üretimin yeterli olmadığı yıllarda yaş üzüm ithal ederek döviz kaybetmekteyiz. Ülkemizdeki yerli çeşitlerin ıslah edilerek uzun süreli saklanabilen ve uzun mesafeli sevkiyatlara dayanıklı çeşitlerin bulunması gereklilik haline gelmiştir. Şu an yurt dışı kaynaklı olan birçok firma bu açığımızı görerek ülkemizde bağcılık ve meyvecilik çiftlikleri kurmaya başlamıştır. Ülkemizdeki geççi ve sofralık çeşitleri tespit ederek melezleme çalışmaları yapıp yapmadıkları bilinmemektedir. Bizler uyanmadan yerli çeşitlerimizi kendi çeşitleri ile ıslah ederek rant elde etmek istiyor olabilirler. Bunun en önemli sebebi dünyada yer alan 2200 çeşit üzümün 1800 çeşidinin Türkiye'de bulunmasıdır. Türkiye, gen kaynağı olarak hedef ülke konumundadır.

Çoğumuzun belki ismini bile bilmediği birçok üzüm çeşidi ülkemiz sınırlarından yıllar önce izinsiz olarak çıkarılmış ve farklı isimlerle melezlenip geliştirilerek şu an bize sofralık üzüm olarak satılmaktadır. Şaraplık çeşitler için de aynı durum söz konusu olmuştur. Üniversitelerimizde ve

araştırma enstitülerinde yapılan çalışmalarla, ülkemize ait gen kaynaklarının kaçırılarak üzerinde ıslah çalışmaları yapıldığının ve yeni çeşitler elde edildiğinin PCR tekniği ile ortaya çıkarılması sonucu son yıllarda sınır kapılarında bitki gen kaynaklarımızın korunmasına yönelik güvenlik önlemleri artırılmıştır. Bitki gen kaynaklarının korunması ve kayıt altına alınmasına yönelik yönetmelikler ve çalışmalar daha çok önem kazanmış ve toplum olarak bu bilincin yerleştirilmesi için Tarım İl Müdürlükleri aracılığıyla çiftçilerimiz bilgilendirilmiştir. Ülkemizden çıkarılan yerli üzüm çeşitlerimize örnek olarak Sultani Çekirdeksiz kurutmalık çeşidimiz, Güney Afrika'da ıslah edilerek Thompson Seedless çeşidi haline gelmiş ve tüm dünyaya kurutmalık üzüm çeşidi olarak hâlâ satılmaktadır. Yine aynı şekilde Merzifon karası çeşidimiz yıllar önce İtalya'ya götürülerek şu an Merzifonia diye satılmaktadır.

1993 senesinde Avrupa Birliği ve Fransa destekli yatırımcılar, ülkemizdeki milli çeşitlerimizden Öküzgözü, Kalecik karası ve Boğazkere çeşitlerini (Euro 679 vitis) Virüsten Ari Fidan Üretim Projesi karşılığında telif haklarının alınması için çalışmışlardır. Ancak, Teknik bilgisi ile Prof. Dr. Hasan Çelik, yatırımcı ve proje

başkanı olan Hakkı Şafak Ses'in yurt dışından gelecek parayı almayarak bu projeyi kendi öz kaynaklarından sağlayıp Türkiye'nin bağcılık sektöründeki ilk Avrupa Birliği projesini tamamlamışlardır. Tübitak öncülüğünde bu proje tamamlanmış ve Sunfidan AŞ kurulmuştur. Ülkesini seven insanlar sayesinde Öküzgözü, Boğazkere ve Kalecik karası çeşitleri ülkemizin çeşidi olarak tescil edilmiş ve yurt dışına çıkışı yasaklanmıştır.

Maalesef ülkemizde eskiden önem verilen ıslah çalışmaları günümüzde durma noktasına gelmiştir. Bunun en önemli sebebi eskiden teknolojiyi kendisi üretmeye çalışan ülkemiz, daha kolay olduğu için yurt dışından yeni geliştirilen ürünleri ithal eder

hale gelmiştir. Şu an ülkemizin en çok ithal ettiği ürünler, sanılanın aksine sanayi ürünleri değil gıda ve tarım ürünleridir. Bağcılık için söylememiz gerekirse bizler bu ülkenin milli servetini yurt dışına akıtmak yerine kendi gen kaynaklarımızı yerinde ve zamanında kullanabilirsek kendi yetiştirdiğimiz ürünleri yurt dışına ihraç etmeye başlarız. Bunu da ülkemizde şu an bulunan yerli çeşitlerin tekrar ıslah edilmesi ve geliştirilmesine kaynak aktararak başarabiliriz. Devletimiz özel sektördeki girişimciye destek verebilirse ve sübvansede edebilirse melezleme ve ıslah çalışmalarını daha ucuza ve daha kolay yapma şansı bulabiliriz.

Devletimiz ve özel sektör çalışanları olarak ülkemizdeki kaliteli çeşitleri belirleyip bunları ülkemiz bağcılığı için daha önce kullanılmış üretme çiftliklerinde veya bunlara yakın yerlerde koleksiyon bağları ve damızlıklar kurarak melezleme ve seleksiyonlar yaparak ülkemize has, yola ve depolamaya elverişli çeşitler elde edebiliriz. Bunu yapmak ekip, zaman ve para gerektireceği için ülkesini seven devlet büyükleri ve lider kuruluşlarımızın bu konuya el atmalarını canı gönülden istiyoruz.

İslâm ve Kur'an'da Toprak

Kur'an'da Âdem (A.S.) ve insanın yaratılışı hakkında pek çok ayet vardır (1). Yukarıda Hicr suresi 26. ayette işaret edildiği ve üstelik üzerine de yemin edildiği gibi Yüce Allah (C.C.) insanı topraktan yaratmıştır. Âl-i İmran suresi ayet 59'da: "... Allah O'nu (2) topraktan yarattı. Sonra O'na "Ol!" dedi oluverdi", Mü'minûn suresi ayet 12'de: "And olsun biz insanı, çamurdan (süzülüp çıkarılmış) bir özden yarattık"; Secde suresi ayet 7'de: "O (Allah) ki, yarattığı her şeyi güzel yapmış ve ilk başta insanı çamurdan yaratmıştır", Rûm suresi 20.ayette : "Sizi topraktan yaratması, O'nun (varlığının) delillerindendir. Sonra siz, (her tarafa) dağılan birer insan oldunuz " ve yine Rahman suresi 14.ayette: "O, insanı, bardak gibi (çınlayan) kupkuru bir balçıktan yarattı" vb. denilmektedir. Tarık suresi 11 ve 12. ayetlerde ise "göğe" ve "bitki" "yarılan yere" yemin edilmektedir. Yukarıda da işaret edildiği gibi, bizler nasıl sevdiklerimiz üzerine yemin ediyorsak şüphesiz Yüce Allah (C.C.)'da kendisinin değer verip yücelttiği, dolayısıyla kutsadığı ve bizlerin de aynı gözle bakmamızı istediği şeyler üzerine yemin etmektedir. Tekvir suresi 15 ve 16. ayetlerde de "Artık (başka söze gerek) yok! O Hunnes'e (karadelik ve ona büzüşenlere) ve Künnes'e (akdelik ve ondan akıp gidenlere) yemin ederim ki..."(4) diyerek ve daha nice benzer sure ve ayette göğe ve evrenin sırları üzerine yemin ederek dikkatlerimiz sadece Yüce Allah'ın (C.C.), "Rüzgârları gönderip de bulutları harekete geçiren Allah'tır. İşte bu şekilde biz onları ölü bir bölgeye göndeririz de ölümünden sonra toprağa hayat veririz. Ölülerin yeniden dirilmesi böyle olacaktır" (Fâtır: 9), "Rüzgârları rahmetinin önünde müjdeci olarak gönderen O'dur..." (Â'raf: 57), "O, (insanlar

umutlarını kestikten sonra, yağmuru indiren, rahmetini her tarafa yayandır. O, gerçek dosttur..." dediği sadece rüzgâr, şimşek, bulut, yağmur ve benzeri atmosferik olaylara değil, onların çok ötesine, evrenin derinliklerine çekilmektedir.

Evet, Yüce Kur'an'da toprakla ilgili olarak sadece Âdem (A.S.) ve insanın yaratılışı konusunda ayetler bulunmamakta, yaşamın devamının da toprağa ve o toprak üzerinde var olan ve yetişen varlıklara bağlı olduğu da pek çok sure ve ayette dile getirilmektedir. "Onu (toprağı, yeri) dayayıp döşeyen, ölü iken diriltten ve verimli kılan O'dur." Bakara suresi 22. ayette: "O Rab ki, yeri sizin için bir zemin (döşek), göğü de (kubbemsi) bir tavan yaptı. Gökten size bir su indirdi. O su ile türlü meyvelerden (ve ekinlerden) size bir rızık (besin) çıkardı..."; 29. ayette: "O, yerde ne varsa hepsini sizin için yarattı..."; Hacc suresi ayet 5'te: "... Sen, yeryüzünü de kupkuru ve ölü bir halde görürsün; fakat biz, üzerine yağmur

indirdiğimizde o, kıpırdanır, kabarrır ve her çeşitten iç açıcı bitkiler verir" Furkân suresi ayet 48'de ve 49'da: "Rüzgârları rahmetinin önünde müjdeci olarak gönderen O'dur. Biz, ölü toprağa can vermek, yarattığımız nice hayvanlara ve insanlara su sağlamak için gökten tertemiz su indirdik", Şuarâ suresi 7.ayette: "Yeryüzüne bakmadılar mı ki orada her güzel çiftten nice bitkiler yetiştirmişiz", Kaaf suresi 9.ayette : "Gökten de bereketli su indirdik de onunla bahçeler, biçilecek taneler bitirdik.", Naziat suresi ayet 30-32'de: "Bundan sonra da yer (ikamete salih bir halde) yayıp döşedi(30). Ondan suyunu otağını çıkardı(31). Dağlarını sapasağlam dikti(32)", Hadid suresi 17.ayette: "Şu gerçeği bilin ki, Allah toprağa, ölümünden sonra can veriyor.", Zuhruf suresi 11.ayette : (O Allah ki) gökten bir ölçü ile su indirmiştir. İşte biz onunla ölü bir memlekete (toprağa) can verdik. Siz de böylece (kabirlerinizden diriltilip) çıkarılacaksınız." ve Câsiye suresi ayet 5'te de: "... Allah'ın gökten rızık indirip onunla yere,

ölümünden sonra can vermesinde, rüzgârları evirip çevirmesinde de akıllarını kullanacak bir kavim için ayetler (ibretler) vardır." vb. denilmektedir.

Toprak, her ne kadar cansız bir varlık gibi görülürse de özellikle humusça zengin yüzey katmanlarında içerdiği milyonlarca sayıdaki mikroskobik canlılarla (şüphesiz diğer mikroskobik canlılarla da) birlikte yaşayan/canlı bir sistemi ifade eder. Ölü onda yok olur, can, onda hayat bulur. "Temiz"dir ve her türlü pisliği belli bir düzen içerisinde canlı bir laboratuvar gibi(5) çalışarak temizler. Toprakta daha temiz ve iyi işleyen bir filtre düşünülemez. Kilini, insanoğlu, yüzlerce hatta binlerce yıldır sabun diye kullanır. "Teyemmüm"de olduğu gibi, su bulamadığı zaman, boy abdestini bile onunla alır ve manevi temizliğe erişir.

"Toprak" ve "yer" nasıl ki Allah (C.C.) tarafından böylesine yüceltilmiş ise insanlar da başlangıcından beri hiçbir zaman toprağa kolay sahip olamamış, çok defa kanını akıtarak ona sahip olmuş ve yine kanı pahasına onu korumuş ve aynı şekilde koruyacağı kararlılığını göstermiş, vatan adı altında milletlerin, devletlerin bağımsızlık sembolü olmuş, üzerinde bayraklar dalgalanmıştır. Onu "aziz" bilmiş,

ona her zaman alın teri, el emeği katmış, bir şeyler verdiği zaman ondan bir şeyler aldığını görmüştür. Onunla haşır neşir olmuştur. Yüce Allah (C.C.) gibi üzerine yeminler etmiştir. Büyük bir tevekkülle topraktan gelip er geç toprağa döneceğini kabullenmiştir. Onun için Aşık Veysel gibi "Benim sadık yarım kara topraktır", "Bütün canlar topraktır", "Karnın yardım kazma ile bel ile yine beni karşıladı gül ile" veya yine bir diğer (?) şairin "Verdin mi, yetiren toprak, her gün bana gülen toprak" gibilerinden hakkında nice güzel şiirler dizmiş, şarkılar/türküler bestelemiştir. Onda ana şefkati, ana sıcaklığı ve ana doğurganlığını görmüş, onu "toprak ana" diye çağırmıştır. Ondan bir süre ayrı kalınca diz çöküp onu öpmüş, yüzünü gözünü ona sürmüştür. Kısaca, insan da onu kutsal bir varlık olarak görmüş, öyle benimsemiştir.

Ancak, ne yazık ki, insanoğlu böylesine değer verdiği ve uğruna en küçük bir tereddüt bile geçirmeden kanını akıttığı canını verdiği toprağın bilerek veya bilmeyerek değerini pek bilememiş (6) ve neredeyse onun en amansız düşmanı olmuştur. İnsanoğlunun hemen hemen dünya genelinde şüphesiz önce yeşil örtüyü, ardından da üzerinde yetiştiği, hayat bulduğu toprağı

"And olsun biz insanı, kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan yarattık."

Hicr: 26

"And olsun o dönüş sahibi olan göğe. O, (bitki ile) yanılan yere ki ..."

Tank: 11 ve 12. ayetler

"Bütün canlar topraktır."

Aşık Veysel

kaybetmesine neden olan doğaya gayet bencil ve hoyratça yaklaşımları karşısında bazı düşünürler, ne acı ki insanı, "parazit dünyasının bir ferdi" olarak görmüşlerdir. (7) insanoğlunun bizzat kendisi, doğayı öylesine hoyratça kullanmasının bedelini geçmişten bu yana gayet ağır bir şekilde ödemiştir.

Kaynak:

Turhan Günay, İslam ve Kur'an'da Ağaç Yeşil ve Toprak, TEMA Vakfı Yayınları, İstanbul, 1995.

(1) Toplam 22 sure 42 ayette Âdem (A.S.)'in yaratılışı ve ilişkin konularda, 33 sure 65 ayette de insanın yaratılışı ile ilgili olarak bilgi verilmektedir.

(2) Âdem (A.S.)'i

(3) Tohum çimlenirken toprağı yarıp çıkması, kökleri ile toprağı kavraması olayı. Kaya çatlakları arasına yerleşen bir ağaç kökünün gelişirken çevresine 50 ton gücünde bir basınç uyguladığı bilimsel olarak saptanmıştır. (Irmak, A. Toprak İlimi, Or.Fak.Yay.No. 1268, İstanbul, 1968.)

(4) Hans von Aiberg. Arz'dan Arş'a Sonsuzluk Kulesi. Kitsan. Çağaloğlu, İstanbul. Hans von Aiberg. Arz'dan Arş'a Miraç, Kitsan. Çağaloğlu, İstanbul, 1987.

(5) Biyolojik antma gibi..

(6) Nitekim meydanlarda ülkemiz topraklarının "bir kısmını" veya "bir tek çakıl taşı" bile asla vermeyeceğimizi söylerken, her yıl erozyon sonucu denizlere gönderdiğimiz 500 milyon ton verimli ülke toprağı (10 tonluk kamyon ile 50 milyon, 20 tonluk kamyon ile 25 milyon kamyon dolusu toprak demektir) bizleri pek fazla ilgilendirmemektedir.

(7) Hyams, E. Soil and Civilizations. Thames and Hudson, London, 1952.

TÜRKTOB'un Desteği İle Selçuk Üniversitesi SMYO Öğrencilerinin Güneydoğu Anadolu Teknik Gezisi

ÖZLEM TAT

Selçuk Üniversitesi SMYO Tohumculuk Programı

Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB)'nin desteği ve hocalarımızın emeği ile 5 Mayıs 2011 tarihinde düzenlenen Güneydoğu teknik gezisine katılarak hem yörelerle ilgili hem de kendi alanımızla ilgili yararlı bilgiler edindim. Edinmiş olduğum bu bilgiler çalışma hayatıma bir adım daha önde başlamamı sağlayacak. Katkılarından dolayı Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB)'ne ve hocalarımıza bir kez daha teşekkür ederim.

MUSTAFA DEMİR

Selçuk Üniversitesi SMYO Tohumculuk Programı

05-05-2011 tarihinde Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB)'nin katkısıyla hocalarımızın düzenlemiş olduğu Güneydoğu teknik gezisine katılarak mesleki açıdan yararlı olabilecek bilgiler edindim. Bu gezide emeği geçen hocalarımıza ve özellikle bize desteğini esirgemeyen Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB)'ne sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

FIKRIYE BÜYÜKBAĞRIAÇIK

Selçuk Üniversitesi SMYO Tohumculuk Programı

5 Mayıs 2011 tarihinde katılmış olduğum Güneydoğu teknik gezisi sayesinde birçok tohum firmasını gezip yetkililerle bire bir görüşüp bilgi alma şansına sahip oldum. Bu bilgilerin mesleki hayatıma katkı sağlayacağını düşünüyorum. Bize bu şansı veren ve desteğini esirgemeyen Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB)'ne ve hocalarımıza teşekkürü bir borç bilirim.

HAKAN EKREN
Selçuk Üniversitesi SMYO Tohumculuk Programı

05.05.2011 tarihinde Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB) ve hocalarımızın katkılarıyla tertip edilmiş olan Güneydoğu teknik gezisine katılmış olduğum için mutluyum çünkü bu gezi bana ve arkadaşlarıma mesleğimizle ilgili ufkumuzu genişletici yararlı bilgiler edinmemizi sağladı. Bu gezinin çalışma hayatımda bana katkı sağlayacağına inanıyorum. Bizlere sahip çıkan sponsorumuz Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTOB)ne ve hocalarımıza sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bereketli Hilal

"Urfa"

A. Rezzak ELÇİ

İnsanlık tarihinin tüm evrelerinin yaşandığı Urfa, ilk kurulan şehirden biridir. Tarih boyunca ilklerin yaşandığı şehir ilk defa yazının kullanıldığı, site devletlerinin oluşturulduğu, hayvanların evcilleştirildiği ve en önemlisi tarımın ilk defa yapıldığı bir şehir olarak bilinmektedir.

Dünyanın en verimli topraklarına ve medeniyetlerin doğduğu Fırat gibi kutsal ve efsanevi bir nehre sahip olan şehir, tarih boyunca tarım şehri olarak varlığını sürdürmüştür. Dünyanın en münbit toprağına sahip Urfa aynı zamanda toprağına bağımlı olmanın getirdiği refleksi günümüzde dahi siyasal ve sosyal yaşantısında fazlasıyla dışa vurmaktadır.

İki nehir arasında bulunan Urfa kültür ve medeniyetin dünyaya yayıldığı bölge olarak kabul edilen ve arkeoloji literatüründe "Bereketli Hilal" olarak adlandırılan topraklar üzerinde yer almış kesintisiz kadim bir yerleşim yeridir. "Bereketli Hilal" kavramı sadece kültür ve

medeniyet anlamında değil, aynı zamanda bu münbit topraklarda tarım dolayısıyla gelen bereketi sembolize etmektedir. Efsanelerin iç içe geçtiği bu şehirde anlatıldığına göre Âdem Peygamber, cennetten yeryüzüne gönderildiğinde buradaki Edene Köyü'ne inmiş, cennetten getirmiş olduğu bir avuç buğdayı Harran Ovası'nda ekmiş ve çiftçiliğe ilk olarak burada başlamıştır. Harran Ovası, Ceylanpınar Ovası, Suruç Ovası başlı başına ülkemizin tarımsal ihtiyacını karşılayacak büyüklükte tarım arazileridir. Bir kısmı Suriye, bir kısmı Urfa sınırları içerisinde yer alan Ras el ayn/Ceylanpınar Ovası ve Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) ülkemizin ve Ortadoğu'nun büyük tarım işletmelerinden biridir.

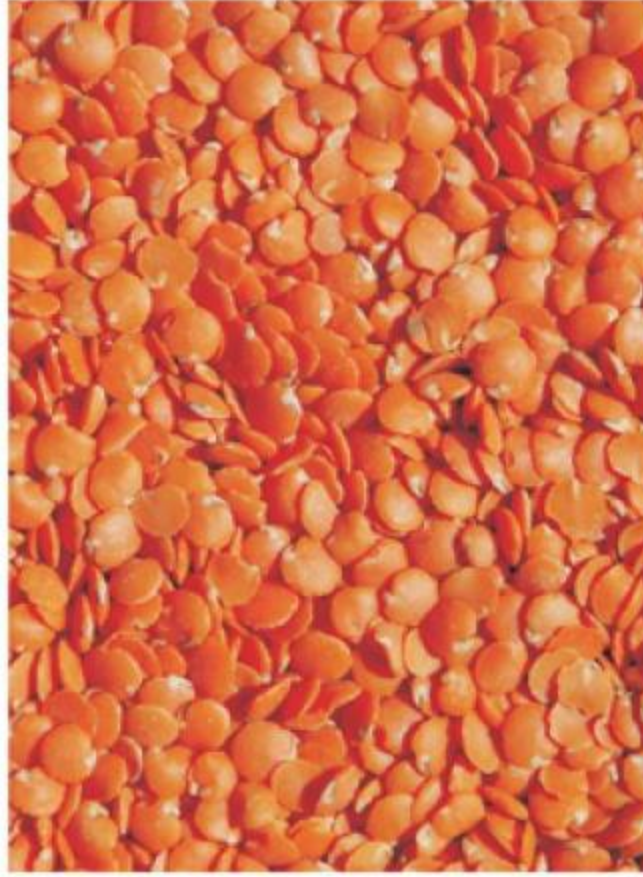
Urfa tarihi bir şehri olmakla beraber aynı zamanda kadim bir tarım şehridir. Urfa ekonomisinin neredeyse % 88'i tarımsal üretime dayanmaktadır. Tarım arazisinin büyüklüğü açısından, Türkiye'de 3.

sırada yer almaktadır. Türkiye'deki pamuğun %54, buğdayın %8, kırmızı mercimeğin %40, arpanın %10, mısırın %13, Antep fıstığının %51'ini sadece bu şehir üretmektedir. Bu yönüyle Şanlıurfa; Türkiye'de en hızlı büyüyen ikinci şehir konumundadır. Ama aynı Urfa; Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında yazık ki Türkiye'de son sıralarda gelmektedir!

GAP alanındaki illerden sadece Urfa ilinin tamamı Tarım Reformu Uygulama Bölgesi içerisinde yer almaktadır. Tarihte verimliliğiyle ünlü Urfa toprakları, sulama ile birlikte günümüzde tekrardan bereketin sembolü durumuna gelmiştir. Sulama ile birlikte yılda üç defa ürün almaya elverişli hale gelen bu kadim topraklarda, değişen ve gelişen sulama sistemleriyle birlikte yeniden bereket fişkırmaktadır. Sulamanın başlamasıyla birlikte, bilinçsizce sulamanın getirdiği bazı durumlar sonucunda, torakta tuzlulaşma, baş göstermiş, gerekli drenajların da yetersiz olması sonucunda, verimli toprakların elden çıkması tehlikesi baş göstermiştir. Bugün oran olarak az bir miktar tarım arazisinin tuzlulaşması neticesinde ıslah çalışmaları yapılmış, bu arazilerin tekrar tarıma açılması için çok uzun bir zaman gerekmektedir.

Urfa'nın uçsuz bucaksız toprakları, senede üç beş ürün almaya imkân tanıyan güneşi, başarıları olgunlaştıran rüzgârı, cennetten geldiğine inanılan Fırat'ın bitmek tükenmek bilmeyen suyu ve tarımın olmazsa olmazı olan genç nüfusu ile bu kadar zenginliğe sahip çok az yerlerden bir tanesidir. Ekilen ürünlerin çeşitliliği, kalitesi ve verimi açısından

baktığımız zaman bu hazinenin çok da verimli kullanıldığını söylemek yanlış olur. Diğer taraftan verimi ve kârı artırma çalışmalarının yanı sıra, sağlıksız ürünlerin yetiştirilmesi de bir başka sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabii beslenme insanların en temel gereksinimlerindedir ve bu gereksinimde tamamıyla toprağa bağlıdır. Binlerce yıl verilmiş olan mücadelelerin hepsi bunun içindir. Tarımda verimin yanında sağlıklı ürün üretmek de şüphesiz çok önemlidir. Organik tarıma da son derece elverişli olan bu bakir topraklar gelecekte petrolün yerine

geçecek olan tahılın da ambarı olmaya devam edecektir.

GAP kapsamında sulanacak olan toplam 1,7 milyon hektarlık alanın neredeyse üçte biri, tek başına Urfa ili sınırları içerisinde yer almaktadır. Sadece bu açıdan bakıldığında bile, tarımın buradaki önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Burada yaklaşık bir milyon iki yüz bin hektar ekili alanla, büyük bir tarım sektörü mevcuttur. Burada üretilen tarımsal ürünlerin çok büyük bir kısmı komşu Gaziantep'te işlenerek piyasaya sürülmektedir. Örneğin, fıstığın yüzde elli biri Urfa'da

üretildiği halde ürün Antep'te işlendiğinden dolayı Antep fıstığı olarak patentli alınmıştır.

Hayvancılık, tarım ürünleri özellikle son yıllarda yapılan seracılıkla çeşitli meyve türleri yetiştirilmekte olup Türkiye'nin birçok bölgesine dağıtılmaktadır. safkan Arap atı yetiştiriciliği, koruma altına alınan ceylanlarıyla da ünlü olan şehirde Urfa isotu, peyniri, yağı, fıstığı, buğday, arpa, mısır ve pamuğuyla tarımsal anlamda zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Urfa tarımsal bereketiyle büyük bir coğrafyayı beslemeye muktedir müstesna şehirlerden biridir.

Türkülerimizin Hikayesi

Kırmızı gül demet demet
Sevda değil bir alamet
Gitti Gelmez ol muhannet
Şol Revan'da balam kaldı, yavrum kaldı...

Kırmızı gül her dem olmaz
Yaralara merhem olmaz
Ol tabipten derman gelmez
Şol Revan'da balam kaldı, yavrum kaldı...

Kırmızı gülün hazeli
Ağaçlar döker gazeli
Kara yağızın güzeli
Şol Revan'da balam kaldı, yavrum kaldı...

Yöresi : ERZURUM
Derleyen : Dr. Merdan GÜVEN

Kırmızı Gül Demet Demet

Her türkü mutlaka bir olay üzerine yakılmıştır. Bu sebeptir ki her türkünün insani duygulara ifade eden bir hikâyesi vardır. " Kırmızı gül demet demet" türküsünün de Erzurum civarlarında anlatılan, birbirinden kısmen ayrılan oldukça acıklı birkaç öyküsünü tespit ettik. TRT'nin Türk Halk Müziği emekli sanatçılarından Muharrem AKKUŞ'tan alınan bu türküyü, Nida Tüfekçi derleyip notaya alarak TRT Repertuarına kazandırmıştır.

Erzurum, Palandöken Dağı'nın kuzey eteğinde otağ kurmuş güzide bir memleket köşesidir. Bu coğrafya tarihi birçok vakanın ve yolların kesişim noktasıdır. Bu şehir 1950'lere kadar ticaret sebebiyle de çok eski ve canlı bir geçmişe sahipmiş. Buralarda herkes işine gücüne sahip olur; iyi para kazanır ve güzel güzel geçinip gidermiş. İşte bu yüzden

Erzurum'a, tarihin eski devirlerinden beri çok önemli bir ticaret merkezidir derler. Erzurum o zamanlar ta Çin'den Maçin'den gelip Avrupa'ya kadar uzanan tarihi İpek Yolu'nun şanlı şehirlerinden biri olmuştur. Tebriz'den gelip Trabzon'a giden kervanların mutlaka uğrayıp alışveriş yaptığı konak yeridir Erzurum. Erzurum'un meşhur tüccarları yakın ticaret merkezlerine mal götürüp getirirlermiş. Tebriz ve Revan (Erivan) bu ticaret merkezlerinin en gözde şehirleriymiş. Tebriz'e giden tüccarlar, Revan'a da mal almaya gider, aldıkları malları da Erzurum pazarlarında satarmış.

Söylediğine göre çok eskiden – kimilerine göre 150 yıl kadar önce – genç yaşında dul kalmış, oldukça zengin bir hanım ile onun biricik varlığı cihan balası yaşarmış. Bu türkünün konusunu teşkil eden olay da genç yaşta yitirilen bu yetim bala ile talihsiz hanımın hikâyesidir.

O zamanlarda Erzurum'un birçok mütevazı tüccarı varmış. İşte bu tüccarlardan birisi kader bu ya, hak vaki olmuş, umulmadık bir zamanda bu alemden göçüvermiş. Tüccarın ailesi hem acılar içinde hem de başsız kalmış. Zaten adamın bir eşi bir de küçük oğlu varmış. Tüccarın hanımı bakmış olacak gibi değil zaman içinde işin başına geçmiş ve kocası gibi tüccarlığı devam ettirmiş. Kadıncağız eşinin yokluğunu güzeller güzeli, can ilacı oğlu ile gidermeye çalışmış. Kadın oğluna o kadar düşkünmüş ki onu yere göğe sığdıramazmış. Oğlunu esen yelden, doğan gündün esirgermiş. Oğluna babasızlığını hissettirmemek için elinden ne

gelirse onu yaparmış. Oğul da öyle oğulmuş ki anasına bir kez bile öf dedirtmezmiş. O da anasını çok severmiş. Oğlan arkadaşlarıyla oyundan dönerken bile iner bahçeye gül toplar ve onları anasına sunarmış. Bu oğlanda öyle bir alışkanlık haline gelmiş ki kırmızı gül toplamadan eve, anasının yanına gitmez olmuş. Ana da oğlunu dünyanın en güzel güllerinden daha güzel görürmüş. Bu kırmızı güller zamanla, ana ile oğul arasında adeta sevginin bir sembolü haline gelmiş.

Gün gelmiş, ticarete alışmış olan Erzurum'un bu seçkin ailesinin cesur kadınının yetiştirdiği delikanlının eli artık işe güce erer olmuş. O da babası gibi mal alıp satmaktadır; Hatta kervanlara katılıp Tebriz'e ve Revan'a bile gidip gelmektedir. Zaman zaman kadıncağız kervana katılan biricik yavrusundan ayrı kalınca kederlere düşermiş. Damlara çıkar yollara bakarmış; geceleri bir mum ışığında perdesini aralar sabahlara kadar balasının yolunu gözlermiş. Gam, keder, kuşku yüreğini bir kurt gibi kemirir durmuş. Ne kadar ısrar etse de delikanlıyı kervanlara katılmaktan alıkoyamazmış. Ana yüreği bu yavrusunun başına bir iş gelecek diye korkusundan pır pır atarmış. Oğlu eve dönünce de günlerce sevincinden gözlerine uyku girmezmiş.

Gel zaman, git zaman, bir keresinde bu zengin kadının oğlu yine bir sıcak yaz günü kervancılara katılıp Revan pazarına mal almaya gitmek üzere yola koyulmuş. Yazın sıcağı öyle vakti olunca çökmüş kervanbaşına sıcaktan bir hayli müşkül içinde yol almışlar. Eleşkirt derken, Ağrı

derken, Doğu Anadolu'nun Uca Dağları'nın eteklerinden İğdir Ovası'na ulaşmışlar. O sene de rivayet edilir ki son elli yılın en sıcak yazı hüküm sürmekteymiş. Sarı sıcağın İğdir Ovası çayı çayı yanıyordu. Güç bela kervan İğdir'a varmış. Orada biraz dinlenmişler ama kervan kafilesi bu yorucu yolculuktan bir hayli bitkin düşmüş. Zaman kaybetmeyelim diye İğdir'dan da bir an evvel ayrılmışlar. Bu yorgunluk, bitkinlik içinde nihayet Revan'a varmışlar ama kafiyeledeki herkes bitap düşmüş. Biraz yiyip içtikten, dinlendikten sonra tüccarlar Revan'da günlerce alışverişlerini yapmışlar sıcağın mıdır, pis suların mıdır, yoksa yiyeceklerden midir nedir, her ne sebeptense o yıllarda da Revan'da salgın bir hastalık yayılmış birçok insan bu hastalığın pençesinden kurtulamamış. Revan'daki bu talihsiz durum anasının nazlı kuzusu genç tüccarın da yakasına yapışmış. Anasının iki gözü, bir tanesi, bu civan yavrusu, Revan'da bu hastalığa yakalanmış. Bu hastalığın veba olduğu rivayet edilir. O devirlerde bu hastalık amansız, çaresiz ve zor bir hastalıkmış. Bu hastalık yüzünden yüzlerce hatta binlerce insan ölmüş. Hastalık delikanlıyı bir anda yataklara düşürmüştü. Kervancı dostları hekimler getirtip derdin devasını aramaya çalışmışlar ama bütün çabalar nafile hiçbir şey fayda vermemiş. Kervancılar da arkadaşlarını o halde gurbet ellerde bırakıp geri dönmemişler. Belki iyileşir diye delikanlının baş ucunda nöbet beklemişler. Zaten delikanlıyı herkes çok severmiş. Oğul da öyle sevilmecek oğul değilmiş yani. Hep gülen, seven, alçak gönüllü, gül yüzlü, sıcak yürekli bir oğulmuş.

Aradan bir hayli zaman geçip de kervan Erzurum'a dönmeyince oğlanın anasının zihnini kara düşünceler bürümüş, yüreğini dertler kaplamış can evine köz düşmüş adeta. Yüreği dağlı ana, ciğerpareyi gül yüzlü çocuğunu çok özlemiş. O taraflardan gelenden gidenden haber sorar olmuş. Fakat Revan'a giden

kervandan bir türlü haber alamamış. Zavallı ananın gecesini, gündüzünü birbirine karıştırmış. Hem evlat hasreti hem de kara düşünceler kadıncağızı yiyip bitirmiş. Bu perişan hallerde yine bir gece pencere kenarında yavrusunun yollarını gözlerken öylesine bir uykuya dalıvermiş. Dalıvermez olaymış. O kısacık uyku esnasında gül yavrusunu kâbuslar içerisinde görmüş. Rüyasında oğlu anasına seslenmiş: "Anacığım beni kurtar!" diye elini uzatmış. Ana, bir telaşla uyanıvermiş. Uyanıvermiş ama zaten yüreğinden eksik olmayan yaralar hep depreşivermiş; köz düşmüş ocağına. Böyle uykudan

uyan ane, yavrusunun başında bir felaketin olduğu düşüncesi ile yollara düşmüş. Çıkmış Erzurum'dan vurmuş kendisini gün doğusundaki yollara. Yayan yapıldak Revan yollarını kat etmeye koyulmuş. Dizlerinin dermanı kesilene kadar dereler tepeler aşmış. Sormadığı yolcu, danışmadığı kervancı kalmamış fakat kimselerden bir iyi haber alamamış.

Derken bir gün oğlunun katıldığı kervana ulaşmış. Ulaşmasına ulaşmış; eli yüzü kan içinde pabucu entarisi yırtık adeta bir dilenci gibi kervancı başına koşmuş ama kervancı konuşamamış. Ana, çılgına dönmüş bir halde bir yolcuya sarılıp yavrusunu soruyormuş, bir diğer yolcuya sarılıp oğlunu istiyormuş. Fakat hepsi boşuna kafiyelekilerin ağzını bıçak açmamış. Hiç kimsenin dili varıp da oğlun öldü demeye cesareti olmamış. Çünkü Revan'da hastalıkla pençeleşen yiğit ölmüş ve kervancı dostları tarafından bir ağacın dibine defnedilmiş.

Nihayet acı haberi kervancı başından öğrenen ana, yeri delen, göğü yırtan, yürekleri paramparça eden, kervancı darmadağın eden bir çığlık atmış. Korktuğu başına gelmiş. Yaka yırtmış, yaş dökmüş; başını taştan taşlara vurmuş. Sonra acı bir feryat koparıp ağaçlara doğru koşmuş. O ağaç senin bu ağaç benim gitmiş gelmiş. Ağaçlara sarılmış ağlamış; toprağa yüzünü sürmüş ağlamış. Gözlerinden, kanlı toprakları yaşlar akmış. O duygu yüklü kadın, bağırını yerlere sürmüş durmuş. Oğlunun güzel cemalini, kırmızı güller toplayıp getirdiği güzel günleri düşlerken içine farklı bir sızı çökmüş ve ardı sıra yanık mı yanık bir türkü tutturmuş. İşte bu türkü o kadının oğlu için söylediği türküdür. Bütün yurttan yıllardan beri sevilerek söylenen bir türküdür kırmızı gül türkü.

Kaynak:

Dr. Merdan Güven, Türküler Dile Geldi, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2009.

Tarım Sözlüğü

A

Abaka : Filipinler'de yetişen, lifleri dokumacılıkta kullanılan bir muz türü.

Abanoz Ağacı : (diospyros ebenum). Abanozgillerden, sık dokulu, koyu renkli, ağır ve sağlam, marangozlukta makbul bir ağaç çeşidi.

Abanozgiller : (ebenaceae). Odunları çok sert ve ağır olan, ekseriyetle siyah veya koyu kahverenginde, sıcak memleketlerde 350 kadar türü bulunan, bitişik taçyapraklılar alt sınıfın Ebenales takımına bağlı bir bitki familyası

Abax : Ormanlarda taş altlarında barınan, çoğu düz kara renkte böcekleri içine alan, Kınkatlılara bağlı bir böcek cinsi.

A B C Profili : A, B, C, horizonları içine alan tam bir toprak profili.

Abdera : Kınkatlılardan, çürümeye yüz tutan dallarda beslenen, 4 mm boyunda böcekler

Abdesbozan : (poterium) Köklerinde tanen bulunduğu için kan dindirmede ve sürgüne karşı kullanılan, 30 kadar türü bulunan, Gülgiller familyasına bağlı bitki cinsi. Abdilavi Kavunu (cucumis chata) Mısır'da ekilen meyveleri tatlı ve sulu, Kabakgiller familyasına bağlı bir kavun türü. Abdülleziz (cyperus esculentus) Akdeniz bölgesiyle tropik Afrika'da yetişen, yağ ve şekerce zengin yumruları bulunan, Köşelisaplılar familyasına bağlı bir bitki türü.

Abdüselam otu : (Hacılar otu, kankurturan Adam otu, Köpek elması, Mandragora officinarum) İçinde Mandrogarin hyocyanin, Hyoscin alkaloidleri bulunan, narkotik ve aphrodisiacum olarak kullanılan, Patlıcangiller familyasına bağlı bir bitki türü.

Abella : Bazı türleri süs bitkisi olarak kullanılan ve 70 kadar türü bulunan, hanımgiller familyasına bağlı bir bitki cinsi

Abelmoschus : Ebegümecigiller familyasından, 10 kadar türü bulunan bir bitki cinsi.

Abemus : Dağ ormanlarında ağaç yapraklarının altına yaşayan, Kınkatlılara bağlı, 9 – 11mm boyunda böcekler.

Abia : Tenthredinidae familyasına bağlı bir cins yaprak arısı.

Abies alba : Orta ve Güney Afrika'da yetişen ve terpentini veren bir köknar türü.

Abies born müllerina : Kuzey ve kuzeybatı Anadolu'da yetişen bir köknar türü.

Abies equi trojani : Kuzey Anadolu'da yetişen bir köknar türü.

Abies pinsapo : Güney İspanya ve Anadolu'da yetişen bir köknar türü.

Abiyos : Yaşama şartlarında olan değişiklik yüzünden hayatın durgunlaşması.

Abiyotik : Yaşanılmayan yer.

Ablepharus : Gymnophthalmi familyasına bağlı bir kertenkele cinsi.

Ablepharus ponnonicum : Sırtı bakır renginde, siyah noktalı ve çizgili, otlu yerlerde yaşayan, kışın toprağa gömülen Gymnophthalmi familyasına bağlı bir kertenkele çeşidi.

Abobra : kabakgiller familyasına bağlı bir sarmaşık cinsi.

Abobra tenifolia : Kızıl erguvan renkli meyveleri bulunan, süs bitkisi olarak yetiştirilen, Kabakgiller familyasına bağlı bir sarmaşık cinsi.

Abothrium : Şerit solucanlardan bir cins.

Abothrium regosum : Bazı balıklarda asalak olarak yaşayan bir şeritsolucan çeşidi.

Abraeus : Kınkatlılardan 1-1,5 mm boyunda, ağaç kabuklarında ve gübre altlarında yaşayan bir şeritsolucan çeşidi.

Abralopsis : Görünüşü mürekkep balığını andıran, 20 cm kadar boyunda, Kafadanbacaklılara bağlı bir cins.

Abrostol : Suda ve alkolde eriyen, şarapları dayanıklı yapmak için ve antiseptik olarak kullanılan, kül renkli toz halinde bir organik bileşik.

Abraş : Atlarda ağız, burun, göz, ferç ve şerç, gibi organlarda şekil ve genişliği değişen, pigmentsiz ve kılsız beyazımsı kısımlar.

Abraxas : Geometridae familyasına bağlı bir kelebek cinsi.

Abrin : Abrus precatorius adındaki bitkinin tohumunda bulunan ve trahom tedavisinde kullanılan zehirli bir madde.

Abrinus : 2,5-3 mm boyunda, ağaçlarda yaşayan Kınkatlılara bağlı bir böcek cinsi.

Abroma : Tropikal Asya'da yaşayan, çalılar halinde bulunan, Kolağaçgiller familyasına bağlı bir bitki cinsi.

Abroma angutsum : Lifleri kağıt, ip ve halat yapımında kullanılan, Kolağaçgiller familyasına bağlı bir bitki çeşidi.

Abroma molle : Lifleri kağıt, ip ve halat yapımında kullanılan, Kolağaçgiller familyasına bağlı bir bitki çeşidi

Abronia : Bazı türleri süs bitkisi olarak

kullanılan ve 12 türü bulunan, Geceseleşigiller familyasına bağlı bir bitki cinsi.

Abrosoma : Silindirçekirgelerden bir cins.

Abrostola : Pulkanatlıların Noctuidae familyasına bağlı bir kelebek cinsi.

Abrotanella : Bileşikgiller familyasına bağlı bir bitki cinsi.

Abrotanum : 1 metreye kadar boylanan, yaprakları ince dilimli, bezen ev ilacı olarak kullanılan, Bileşikgiller familyasına bağlı bir yavşan türü.

Abrothallus : Likenler üzerinde asalak olarak yaşayan, Askimantarlarba bağlı bir mantar cinsi.

Abrotin : Abrotanum bitkisinden çıkan, tonik ve kurt düşürücü olarak kullanılan, acı lezzetli bir alkaloid.

Abruptinervis : Damarları kollara ayrılıp incelenerek devam edecekleri yerde, birdenbire kesiliveren organlardaki veya yapraklardaki damarlanma şekli.

Abrus : Baklagillerden, sıcak memleketlerde yetişen ve küçük çalılar halinde bulunan, 12 türe sahip bitki cinsi.

Abrus precatorius : Parlak kırmızı renkli tohumlarından tespih ve gerdanlık yapılan Abrus türü.

Absanteizm : Çiftliklerinde oturmayan büyük arazi sahiplerinin topraklarını bir inal veya mültecim aracılığı ile işletmelerini.

Absentism : Pelin zehirlenmesi veya pelin hastalığı.

Absentol : (Vermut kafuresi) pelinotu yaprak ve çiçeklerinde bulunan kafuri sınıfından bir madde.

Absidia : Bazı türleri at gübresinde yaşayan bir mantar cinsi.

Absintat : Artemisia absinthium bitkisinde bulunan absintik asidin tuzları. Absorpsiyon (imtisas) (1) Işık, ısı ve diğer ısınların bir maddeden geçerken kısmen veya tamamen emilmesi (2) Bir gazın sıvı veya katı bir cismin içinde dağılması.

Absorpsiyon tayfı : Bir spektroskopta ışık demetinin yolu üzerine bir eriyik koyarak elde edilen kesikli tayf.

Absorpsiyon borusu : Bir gaz akımının içinde bulunan maddeye göre, nemini veya diğer katışımını emen cihaz.

Devam Edecek...

Kaynak:
Nurettin MADRAN, Tarım Sözlüğü, Ankara, 1966.

TÜRKİYE'DE
ÜRETİYOR

30'DAN FAZLA
ÜLKE'YE

TOHUM TEKNOLOJİSİ
İHRAÇ EDİYOR

Uluslararası tohum pazarında
güçlü, kaliteli ve yenilikçi Türk Markası

May-Agro Tohumculuk San. ve Tic. A.Ş.

Tel: 0(224) 351 45 00 (pbx) Fax: 0(224) 351 45 18

www.may.com.tr e-mail: info@may.com.tr

Türkiye

Tohumum

Teknolojileri

Tohumculuk ve Fidancılık

FUARI

17 - 20 Kasım 2011

TURKISH; SEED TECHNOLOGIES, SEED and SAPLING FAIR
17 - 20 Nov. 2011 | CNR Expo Center - Istanbul / TURKEY

CNR Expo Center - İSTANBUL

www.turkiyetohumculukfuari.com

Ziyaret Saatleri : 10.30 - 19.00 [17 - 18 - 19 Kasım 2011]

10.30 - 17.00 [20 Kasım 2011]

Visiting Hours : 10.30 - 19.00 [17 - 18 - 19 Nov. 2011] * 10.30 - 17.00 [20 Nov. 2011]

TÜRKTO3
TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ

T.C. ZİRAAT BANKASI

Destekleyen Kurum ve Kuruluşlar / Supporters

BU FUAR 5174 SAYILI KANUN GEREĞİNCE TOBB (TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ) İZİNİ İLE DÜZENLENMEKTEDİR.